

עש"ק פר' ויחי תשע"ג

דעה חכמה לנפשך

של"ס פר' ויחי תשע"ב

נשמתין חדתין
פרשת ויגש תשע"ג

שיחות הר"ן

פירוש על מסכת ברכות

שיחות קודש
מאת מו"ר שליט"א



יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ושיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אהלי יוסף 18, ירושלים עיה"ק תובכ"א

**להלן רשימת שיעורי התורה
המתקיימים בבית מדרשינו במשך השבוע**

שיעורים באידיש

- ❖ שיעור בדף היומי מפי הרה"ג המפורסם ר' יהושע כהן שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 4:30-5:30 אהה"צ.
- ❖ שיעור בשער הכוונות למהרה"ו זי"ע, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 7:00-8:30 בערב.
- ❖ שיחת קודש ברעווא דרעוויין שלוש סעודות (מוזמן צה"כ דר"ת).

שיעורים בלשח"ק

- ❖ שיעור בספה"ק שיהות הר"ן, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, וסדר התרת קללות לפי מנהג הרש"ש זי"ע, בליל שישי בשעה 7:00.

ניתן לשמוע שיעורי מו"ר שליט"א ב"קול הלשון"

- ❖ **שיעורים באידיש:** טל' 03-6171086 (באמריקא: 7183952440 בענגלאנד: 2081233788)
 - שיעור בספה"ק אוצרות חיים – שיעור מס' 1
 - שיעור בספה"ק רחובות הנהר, נהר שלום, סידור הרש"ש – שיעור מס' 3
- (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-42-6)
- (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-42-6)
- שיעור בחסידות (פר' השבוע) – שיעור מס' 2
- שיעור בספר נתיב מצוותיך ואוצרות חיים – שיעור מס' 4
- שיעור בשעה"כ שבת – שיעור מס' 5
- שיעור בספר אדיר במרום לרמח"ל (טל' 03-6171041) – שיעור מס' 2
- (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-62)
- ❖ **שיעורים בלשח"ק:** טל' 03-6171041 (באמריקא: 7183952440 בענגלאנד: 2081233788)
 - שיעור בספר התניא – שיעור מספר 1-2
 - שיעור בסה"ק שיהות הר"ן (ושער יהו"א) – שיעור מס' 3
 - שיעור בסה"ק ליקוטי מוהר"ן – שיעור מס' 1-3
 - שיעור בסה"ק עץ חיים – שיעור מספר 1-1
- (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
- ❖ **שיעורים באנגלית:** טל' 03-6171002 2-4-9

כמו כן ניתן לשמוע כל השיעורים בזמן אמירתם בטל' 03-6171002 (באמריקא: 7183952440). אפשר להשיג הקלטות השיעורים ממערכת קול הלשון בטל' 02-5816622. ניתן לקבל את הקונטרס מידי שבוע בדואר אלקטרוני ע"י משלוח בקשה לכתובתנו:

tc7@neto.bezeqint.net

ויהי רצון שבכח התורה הקדושה נזכה להתדבק בו ית' כראוי
ולעשות רצונו בלבב שלם למען לא נבוש ולא נכלם לעולם ועד
ונזכה בולנו יחד לביאת משיח צדיקנו בב"א.

מכון "יום החכמה"

ת.ד. 5245 ירושלים

טל': 057-3153884 02-5389584 טלפקס:

מתוך דא"ח רעוא דרעוין פרשת ויחי תשע"ב

ויזוי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני זויי שבע שנים וארבעים ומאת שנה: (בראשית מ"ז, כ"ז)

הנה י"ז שנה אחרונים של יעקב בארץ מצרים היו שנים טובות^א שעליהם נאמר "ויחי יעקב", וצריך להבין מה השמחה הגדולה בארץ מצרים, ואיך במקום זה היו החיים היותר טובים של יעקב אבינו,

וברש"י הק': למה פרשה זו סתומה, לפי שביון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. דבר אחר שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו.

א. עי' זוה"ק (ויחי רט"ז ע"ב) וז"ל: רבי שמעון אמר, מה כתיב לעילא (בסו"פ ויגש): 'וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה, ויפרו וירבו מאד', וכתיב 'ויחי יעקב', דלא אתחזי לאפרשא בין דא לדא (פי' דפרשת ויחי סתומה), מה אינון קיימי בתפנוקין דמלכין, וקבילו ענוגא וכסופין לגרמיהו, אוף יעקב נמי קיים בתפנוקי מלכין, בענוגא וכסופא לגרמיה, לא אתפרש דא מן דא. והכא אקרי 'ויחי', דהא כל יומי לא אקרי ויחי, בגין דכל יומי בצערא הוו בצערא אשתכחו, עליה כתיב (איוב ג' כ"ו) 'לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז', אבל בתר דנחת למצרים אקרי 'ויחי', חמא לבריה מלכא, חמא לכל בנוי זכאין צדיקים, וכולהו בתענוגי ותפנוקי עלמא, והוא יתיב ביניהון כחמר טב דיתיב על דורדייה, כדן אקרי 'ויחי יעקב', ולא פריש בין ויפרו וירבו מאד לויחי יעקב, והכי אתחזי.

'שבע עשרה שנה', מאי טעמא שבע עשרה שנה, אלא אמר רבי שמעון, כל יומי דיעקב בצערא הוו, בצערא אעבר לון בקדמיתא, כיון דחמא ליוסף והוה קאים קמיה, כד יעקב מסתכל ביוסף הוה אשתלים בנפשיה כאילו חמא לאמיה דיוסף, דשפירו דיוסף דמי לשפירו דרחל, והוה דמי בגרמיה כמה דלא אעבר עליה צערא ביומוי. וכד יוסף אתפרש מניה, כדן אתקיים 'לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז', דדא קשיא ליה ליעקב מכל מה דעבר, ובזמנא דאתפרש יוסף מניה מה כתיב (בראשית ל"ב) 'יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה וגו'', וכל יומין דיעקב לא הוה ליה צערא כהאי, והוה בכי כל יומא לאינון שבע עשרה שנה דיוסף, מאי קאתיבו ליה, (שם מ"ו ד') 'ויוסף ישית ידו על עיניו', הא לך שבע עשרה שנה אחרנין, בענוגין ותפנוקין והנאות וכסופין, הדא הוא דכתיב 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו'', תנא כל אינון שנין שכינתא יקרא דקב"ה עמיה אשתכחא, ובגין כך חיים אקרוון וכו'. עכ"ל.

ועי' שער הפסוקים להאריז"ל פרשת ויגש שכתב סוד י"ז שנים אלו שהם כמנין טו"ב, והם באו אחר ק"ל שנה של יעקב אבינו שנתקן בהם ענין ק"ל שנה של אדה"ר שפירש מאשתו וכו', ולכן היו ליעקב ימי צער בשנים אלו, ואחר ק"ל שנה נכנסה בו נשמת אדה"ר מהבחינה שכולו טו"ב וכו' עי"ש. וע"ע ספר הליקוטים שם. וסוד מספר י"ז שנה מבואר בספה"ק שהוא כנגד שם אהו"ה שעולה י"ז, שהוא השם היוצא מר"ת פסוק ראשון של בראשית א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ, והוא הנקרא שם הדעת (שחציו הראשון הוא חצי ראשון של שם אהי"ה, וחציו השני הוא חצי אחרון של שם הוי"ה),

ועי' בספר אוהב ישראל בפרשה זו וז"ל: או יאמר, דהנה ידוע מדברי חז"ל כי עיקר שנות חיים בשמחה ובטוב שהיה ליעקב אבינו ע"ה, היה רק בעת אשר היה ביחד עם יוסף הצדיק, וקודם שירד יוסף למצרים היה אצל אביו ג"כ שבע עשרה שנה, כמ"ש (בראשית לו, ב) יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה וגו', וגם כשירד יעאע"ה למצרים היה כמו כן עם יוסף ביחד שבע עשרה שנה. וצריך לדעת ולהבין על מה ולמה הוכפל שנות יעקב בטוב ובשמחת לבב שני פעמים שבע עשרה שנה דווקא, אך י"ל כי יעאע"ה הוא בחי

א. ויהי יעקב בארץ מצרים הוא החיות
שנעשה ע"י התפשטות האור האלקי תוך המצר
והגבול בסוד 'אני הוי"ה שוכן בתוך בני
ישראל'

והנה איתא בדברי האר"י הק' (עץ חיים שער כ' פרק ה') ד
שיש לכל אדם נפש רוח נשמה, והם שורים בג'
מקומות בגופו, שהם במח (נשמה) לב (רוח) ככד (נפש),
ואמנם יש עוד ב' חלקי הנשמה הנקראים חיה ויחידה,
והם אינם נכנסים בגוף אלא הם מקיפים על ראשו.

והרי עיקר השמחה הוא בארץ ישראל ולא בארץ
מצרים שהוא מקום גרוע מאד ב'.

והנה איתא בחז"ל (פסחים נ"ו ע"א) ג' דכשבקש יעקב
לגלות הקיץ ונסתלקה ממנו שכינה אמר להם
שמה יש פסול במוטת, אמרו לו שמע ישראל הוי"ה
אלקינו הוי"ה אחד, ואמר להם יעקב ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד, ואמרו שם דכיון דמשה לא אמר
ברוך שם ויעקב אמרו, לכן אומרים בשכמל"ו בלחש,
ע"כ. וצריך להבין מה ענין אמירת בשכמל"ו בלחש.

ומדת יום השלישי מז' ימי הבנין, וביום הג' הוכפל בו כי טוב, טו"ב הוא גימטריא י"ז, ולזה הוכפלו שנותיו בטוב ובחדוה ורעותה
דלכא שני פעמים י"ז שנה.

אמנם כן להבין תוכן הענין ויסוד של הדברים על מכוונם י"ל בהעיר לב ושום שכל, כי הנה יעאע"ה עלה מדתו בשורשו למעלה
לבחי' מקור דעת עליון הקדוש, כדאיתא בזה"ק שיעקב אבינו ע"ה ומשה רבינו ע"ה עלו למעלה לבחי' דעת הקדוש, אך יעקב מלבר
ומשה מלגאו, והנה השם הק' של מקור הדעת הוא יוצא מר"ת של א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ, שעולה מספר טו"ב, ושם הוא הטוב
הגנוז לצדיקים לעתיד לבא וכמבואר למעלה, ובדעת הוא כלול ה' חסדים וה' גבורות וכמ"ש לעיל מזה בסוד את ה'שמים ואת ה'ארץ,
והדינן נמתקים ע"י השם הק' הנ"ל. ודעת העליון הק' הוא בבחי' ומדת וא"ו כנודע מסה"ק, ויעאע"ה הוא ג"כ בבחי' וא"ו, והוא קו
האמת סוד הת"ת, ועולה למעלה בדעת בסוד ישראל ל"י רא"ש, לקבל מוחין קדישין למקור הדעת, וממשיך הדעת משרשו ומקורו
אל הוא"ו קצוות וכמ"ש (משלי כ"ד ד') ובדעת חדרים ימלאו, ואז הוא בסוד אל דעות ה' (שמואל א – ב' ג') דעות כתיב לשון רבים,
כי משורש הדעת ימשך אל הוא"ו קצוות ונתמלאו מהדעת, וזהו סוד ו"ו במילואה שני ווי"ן, כי וא"ו הוא בסוד הדעת במקורו
ובשורשו, וגם בחי' הוא"ו מדות נתמלאו מהדעת, ולזה הוא וא"ו כפולה, והאל"ף (שבתוך הוא"ו) הוא בחי' א'מת קו אמצעי. ואז מלאים
הוא"ו קצוות מטוב העליון המאיר ובא משם הק' של הדעת שעולה מספרו טו"ב וכנ"ל. ולאשר יעאע"ה היה בסוד הדעת סוד וא"ו
כפולה, לזה הוכפלו שנותיו בטוב וברעותה דלכא. ב' פעמים שבע עשרה שנה, והמשכיל יבין כ"ז, עכ"ל האוהב ישראל.

ב. עי' לקוטי הלכות (או"ח הל' ברכת הודאה הלכה ו' אות נ"א) ומובא להלן הערה ו'. ועי' מגיד מישרים למרן הבית יוסף ז"ל ריש
פרשת ויחי.

ג. וז"ל הגמ' שם: דאמר רבי שמעון בן לקיש ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין
ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמה חס ושלום יש במיטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו
בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אמרי רבנן היכי נעביד, נאמרוהו, לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו, אמרו יעקב, התקינו שיהו
אומרים אותו בחשאי, אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, אם תאמר יש לה גנאי, לא תאמר
יש לה צער, התחילו עבדיה להביא בחשאי וכו', עכ"ל.

ד. וז"ל שם: הנה ג' כלים יש בז"א חיצון ואמצעי ופנימי, ואין לך אבר ואבר שאין בו ג' בחי' אלו, עובי החיצון מצד אחר, ועובי
הפנימי מצד הפנים, ומה שביניהן בסוד אמצעי. אכן ג' שרשי כלים אלו, החיצון שבכולם נמשך חיותו מן הכבד, ע"י ווריד הכבד
שבהם שולח המזון שהוא הדם אל אותו החיצון, והכלי אמצעי נמשך חיותו מן הלב, ע"י עורקים הדופקים הנמשכין מן הלב שבהם
שולח (המזון) החיות הרוחני כעין רוח דק וזך, והוא בחי' דם חומי ג"כ אלא שחוזר ונודרך בלב, כנודע כי הכבד שולח דם הממשי
אל כל אבר ואבר, והיותר מובחר שולח אל הלב, ואז הלב חוזר ומזככו (פעם ב') ונעשה בו בחי' (דם) רוחניות זך, ומשלחו אל כלי
האמצעי אשר בכל אבר ואבר, ואח"כ הלב שולח (דם) רוחניות היותר זך אל המוח, ושם חוזר ומודרך פעם ג', ואז שולחו המוח אל
הכלי הפנימי של האבר, דרך גידין הנמשכין מן המוח כנודע, ואותו הרוחניות הן נקרא כח ההרגשה. אמנם הצד השווה שבשלשלתן

מ"ה) ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלקים, וכתוב (ויקרא כ"ב ל"ב) ונקדשתי בתוך בני ישראל ה' אני הוי"ה מקדישכם, דהיינו שהאור האלקי שורה בתוך בני ישראל, ואמר הכתוב (דברים ל"א י"ז): 'ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה לאכול, ומצאאו רעות רבות וצרות, ואמר ביום ההוא על כי אין אלוה בקרבי מצאוני הרעות האלה'. דהיינו שכאשר אין השראת השכינה בתוך בני ישראל באים כל הצרות, והרי שהוא תכלית גדול שתתפשט השראת השכינה דוקא בתוך בני ישראל.

וצריך להבין מה ענין האור האלקי שמתפשט בכלי הגוף דייקא, ולכאורה האורות היותר גדולים שהם המקיפים דחיה ויחידה אשר אין מתפשטים תוך הכלים, הם עיקר האורות, וצריך להתדבק בהם ולהיות מופשט מבחי' הכלים והגוף, וכמ"ש האר"י הק' שצריך להדבק למעלה במדות של הקב"ה ובתורה של הקב"ה, ומכל מקום אנו רואים מעלה מיוחדת בענין האורות דנר"ן שמתלבשים דייקא תוך הכלים, שהוא ענין הנשמה המתלבשת בגוף, וכמ"ש (במדבר ל"ה ל"ד) כי אני הוי"ה שוכן בתוך בני ישראל, וכתוב (שמות כ"ט

שכולם הם מיני דם, אלא שזה מזוכך מזה וזה מזוכך מזה.

והנה בתוך ג' שרשים אלו שהם מוח לב כבד, אשר הם ג' שרשים של ג' בחי' הכלים של כל אבר ואבר כנ"ל, הנה בתוכם הוא נפש רוח נשמה, וא"כ נמצא כי הנפש שורה בכבד, ובאמצעותו משלח הארותיה אל הכלים החיצוניים ע"י וורידים הדם כנוכח, וא"כ נמצא כי אורות הנפש יאירו בכלי החיצון, ורוח שורה בלב, ובאמצעותו שולח פארות הארותיו אל הכלים האמצעיים ע"י העורקים הדופקים כנ"ל, והמוח שורה בו הנשמה, ובאמצעותו שולח הנשמה פארות הארותיו אל הכלים הפנימיים ע"י הגידים כנ"ל. ואמנם נגד חיה ויחידה אין עוד בחי' כלים דו"א כנגדן, כי אורם גדול ואין כלי סובל אורם וכו', עכ"ל.

ה. עי' שער הכוונות בכוונת קדושה (דרוש ג' דחזרת העמידה דף ט"ל ע"א) וז"ל: בסוד הקדושה וכוונתה וכו', תחילה תכוין לקיים מצות עשה אחת שנצטוינו בפסוק 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' ופרשוהו בזה פ' אמור ברע"מ שנתחייבנו לקדש שמו ית' בסוד קדושת נקדישך ונעריצך, וז"ש בתוך בני ישראל, רמז בזה שצריך האדם לכוין כי בהמשיכו הקדושה העליונה אליו ית', שתימשך עליו בחי' הקדושה ההיא ג"כ, ויתקדש האדם מקדושתו ית', וזהו ונקדשתי בתוך בני ישראל, שהם יתקדשו, והוא יתקדש עמהם בתוכם, וז"ש והתקדשתם והייתם קדושים כנו' בר"מ שנקבל הקדוש מקדושתו ית' שנמשיכה עלינו, וכבר נתבאר כי מקום קבלתו של הקדושה הזאת, היא באמרו 'מלא כל הארץ כבודו' כנודע שה"ס המלכות, ותכוין כי אנו בני המלכות ואנו מקבלים הקדושה ע"י אמנו, ולכן צריך שתכוין לכלול עצמך תוך המלכות לקבל מקדושה הנמשכת עליה, וזה תכוין באומרו 'מלא כל הארץ כבודו', עכ"ל.

ו. עי' לקוטי הלכות (או"ח הל' ברכת הודאה הלכה ו' אות נ"א) וז"ל: וזה בחינת 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה', ומבואר בדברי רבותינו זכרונם לברכה במדרש רבה ובפרט בזה הקדוש בפרשה זאת (דף רט"ז ומובא לשונו לעיל הערה א' ע"ש), שאותן שבע עשרה שנה היו עיקר ימי חייו, שחי בשמחה ונחת כמו שאיתא שם בזה הקדוש. ולכאורה תמוה הדבר שכשהיה יושב בארץ ישראל לא ישב בשלוה, ובארץ מצרים שהיא מקום טמא שאז התחיל גלות מצרים שמררו את חייהם שם דייקא ישב בשלוה, אך כל זה הוא ענין ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה הנ"ל, שעיקר שלמות השמחה בו יתברך שזה עיקר החיות, הוא כשמתגברין לחטוף את היגון ואנחה להפכו לשמחה כנ"ל, שזהו עיקר הביורר מהיכלי התמורות הנזכרות לעיל, שהוא על ידי שמחה כנ"ל. והעיקר על ידי שמחליפין ומהפכין היגון ואנחה לשמחה כנ"ל.

וכלל הדבר, כי כל עבודת האבות היה לגלות ולהודיע אלקותו בעולם, שרק בשביל זה בא האדם לעולם, וזה כל השמחה והחיות, כי זה ידוע לכל שהעולם הזה מלא כעס ומכאובות ויגון ואנחה, וסופו למות וימי חייו הבל וכו', ואין שום שמחה וחיות בעולם כי אם על ידי התנוצצות האמת והאמונה, כי אמת סמא דחיי כמו שאמרו רז"ל, ועיקר האמת הוא ה' יתברך, בחינת 'ואמת ה' לעולם', שהוא להאמין באמיתת מציאותו יתברך, ולחתור ולהתייגע כל ימיו להתקרב ולהתדבק בו יתברך בחינת 'ובו תדבק', שזה כל החיות כמו שכתוב 'בחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך, לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו כי הוא חייד' וכו', אבל זה הדביקות בשלמות

ב. ע"י האורות הפנימיים המתפשטים בתוך הגוף שהוא השראת השכינה בנשמת ישראל יכול האדם לקבל כחות גדולים לפועל כל עניני העבודה

וענין המוחין הפנימיים המתפשטים תוך הגוף הוא ענין העבודה לראות ולדעת איך שבכל תנועה ותנועה נמצא אלופו של עולם ז', והעיקר הוא הבחירה שיבחר בשכינה הק' להיות קשור ודבוק בכל עת בשכינה הק', ועי"כ היא תורה לו את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, כי כאשר נקשר עם השכינה שהוא בבחי' אחת סוד הצ' דצלם השורה בתוך בני ישראל, שהם סוד האורות הפנימיים דנר"ן, שהוא הנקרא "אלוה בקרבי" מקבל כח ועוז ותעצומות להוציא לפועל כל עניני העבודה, דהיינו אם האדם היה יודע מזה שכל מה שעושה אינו בכח עצמו אלא בכח השכינה הק' השורה בתוך בני ישראל, היה יכול לפועל הרבה דברים שאין יודע כלל שיכול ומסוגל להגיע אליהם, כי האדם חושב תמיד שהכל הוא רק

והענין הוא, דהנה סוד "ויחי יעקב בארץ מצרים" כאשר נתחבר עתה עם יוסף, ויוסף ה"ם מדת היסוד, והוא סוד פנימיות האור האלקי, וכאשר האור מצטמצם בסוד עמרת היסוד שהוא בחי' מלכות בחי' השכינה הק', הוא סוד בחי' אפרים כמ"ש בעין חיים (סוף שער ל"ב) שאפרים ה"ם האור המאיר מעטה", והוא סוד השכינה השורה בתוך בני ישראל במצרים שהוא מלשון מצר וגבול ושם מתגלה כל הפאר והחן והיופי של יוסף הצדיק, כי דייקא בארץ מצרים שהוא המצרים והגבולות שם הוא בחי' "ויחי יעקב" שהוא כאשר מתפשט האור האלקי תוך הגבול, או מתגלה שלמות הקדושה. דהנה אחר שיעקב אבינו חזר להתחבר עם יוסף הצדיק, חזר ענין השראת השכינה בתוך בני ישראל, ובערך הכולל נקרא בחי' זו סוד צ' דצלם, שהוא המוחין הפנימיים של בחי' נר"ן המתפשטים בתוך הגוף, משא"כ המוחין המקיפים שאינם מתפשטים בגוף הם הנקראים ל"מ שהם בחי' חיה יחידה.

אי אפשר לזכות, כי אם כשמשריין כל תאוות הגוף לגמרי, כמו אבות העולם, עד שזכו להמשיך האמונה הקדושה על עצמן בכל פעם, עד שבאו לשמחה גדולה על ידי זה, ועל ידי זה ביררו בכל פעם מהיכלי התמורות, עד שעלו בכל פעם בכל העליות הנזכרות לעיל, עד שזכו להשגת אור האין סוף בבחינת מטי ולא מטי הנ"ל כל אחד כפי עבודתו, כי יש בענין זה מדרגות רבות. וכל סדר העבודה של כלל ישראל בכל יום ויום, בפרט סדר התפלה בטלית ותפלין וכו', הכל הוא בחינת עליות הנ"ל המבוארין בהתורה אמצעייתא הנ"ל שאנו עוסקין בה כמובן שם (הוא בלקו"מ תורה כ"ד אמצעייתא דעלמא וכו'), שמבאר שם כלל כונת התפלה להעלות המלכות מן הקליפות, ונה"י ילביש חג"ת, וחג"ת חב"ד וכו' וכו', וכן מעולם לעולם וכו'. עיין היטב בכוננות ובהתורה הנ"ל ויתנוצץ לך מעט וכו', עכ"ל.

ז. עי' בעש"ט עה"ת פרשת בשלח על הפסוק אמר אייב א'רדוף א'שיג א'חלק שלל שיש בר"ת ה' אלפי"ן להורות שאלופו של עולם מסתתר שם וכו'. ועי' דגל מחנה אפרים (פרשת בא ד"ה ולכל בני"י) וז"ל: כי כל חיות האדם הוא תלוי במרצת הדמים משש"ה גידיו והם המחיים אותו, ובדבר זה שוים ישראל לאומות העולם, אך יש בחינה אחרת תוספת לישראל עם קדוש, והיא בחינת הנשמה, והיינו אלוהות שבתוכם כמו (בראשית ב', ז') ויפח באפיו נשמת חיים, כלום אדם נופח אלא מעצמותו, וכן היה השי"ת נופח נשמת חיים באפיו מעצמות יתברך ויתעלה, והוא בחינת א' אלופו של עולם השוכן בקרב איש ישראל, ולכן אמרו רז"ל (ברכות י'). שבה' דברים הנשמה דומה להקב"ה, מה הוא ממלא כל העולם אף הנשמה ממלא כל הגוף וכו', והיינו כי משם שורשה, ועל ידי זה נקראים עם קדוש בני ישראל בסוד אד"ם היינו שיש א' שהוא אלופו של עולם בתוך ד"ם שלהם המחיה אותם, והוא תוספות על דמים הטבעיים, וסוד אדם הוא בחינת הוי"ה ב"ה וברוך שמו שהוא במילואו מספר שם מ"ה, אבל לא אומות העולם כמאמר חז"ל (יבמות ס"א. ועוד) אדם אתם, אתם קרוים אדם ולא האומות, כי להם חסר הנשמה שהוא סוד א' היינו אלופו של עולם, אך הוא מסתתר בסוד רבוע אהי"ה שהם דמים וגבורות, ובישראל נמתקים הגבורות על ידי אחד שיש בהם שהוא אותיות פל"א העליון אשר הוא חסדים גמורים וכו', עכ"ל.

והסוד הוא, דהנה כל מיעוט הלכנה הוא במקום סוד הבחירה, אך באמת בסוד הידיעה הרי הלכנה שהיא המלכות שוה לחמה שהוא ז"א, בסוד שני המאורות הגדולים, דהרי אני ה' לא שינית, ומצידו יתברך הרי לעולם שוים שני המאורות, ורק מצידנו במקום הבחירה נעשה מיעוט הלכנה, באופן שאין המלכות שוה עם הז"א בכל עת.

ד. השוואת הלכנה לחמה הוא סוד השוואת

הבחירה לידיעה על ידי שבחר בידיעה

כי באמת עומק סוד הבחירה של הצדיקים הגדולים אמר מרן הבעש"ט הק' שהוא לבחור בידיעה^כ, והיינו שצריך רק לבחור בידיעה זאת שהלכנה באמת שוה לחמה, שהוא עצמו סוד השוואת הבחירה לידיעה, שידעו שאין שום מציאות רק השכינה הק', וצריך שיתברר שבאמת הלכנה מצד עצמה שוה לחמה בסוד שני המאורות הגדולים, ורק לעינינו נראה שנתמעטה, שהוא לפי ערך הנבאים במקום הצמצום שהוא למטה במקום הבחירה, אך צדיקים היודעים סוד העיבורי

מצידו ובכחו הדל, ולכן אין לו כחות להוציא לפועל הרבה דברים, אך אם האדם יתבונן בכל עת בסוד אלופו של עולם, ויבין איך שהשכינה שורה בנשמת ישראל, ואין פועל כלום מכחו אלא מכח השכינה הק', יהיה לו כחות גדולים ועצומים לפעול הרבה מאד ולהוציא לפועל כל דרכי העבודה.

ג. סוד קץ הימין הוא השוואת הלכנה עם החמה בסוד שני המאורות הגדולים

והנה כתב האר"י הק"ח דסוד קץ הימין הוא 'מקץ שנתיים ימים', שהם ב' פעמים שס"ה יום כמספר ימי השנה, וב' פעמים שס"ה עולה תש"ל, ועם ו' אותיות של ב"פ שס"ה עולה תשל"ו, והוא קץ הימין. והענין הוא דשס"ה הוא הימים של שנת החמה, ואמנם קודם מיעוט הלכנה הרי גם הלכנה היה הילוכה שס"ה יום כמו החמה בסוד שני המאורות הגדולים, ולכן ב' פעמים שס"ה עם ו' אותיות עולה תשל"ו שהוא קץ הימין, דהיינו כאשר הלכנה תשתוה עם החמה, ויהיו שניהם בחי' שס"ה.

ח. עי' לקו"ת להאריז"ל ריש פרשת מקץ וז"ל: הנה בכל שנתיים ימים גימטריא תשל"ל. ר"ל, כי בכל שנה שס"ה ימים, וב' פעמים שס"ה הוא תשל"ל, וכללות ו' אותיות שס"ה גימ' תשל"ו, כמנין אדנ"י פשוט (שעולה ס"ה) ומלאו עולה תרע"א, וס"ה (עם תרע"א) גימ' תשל"ו, והוא נקרא קץ הימין למעלה, עכ"ל.

ט. עי' ים החכמה תש"ע במאמר סוד הידיעה והבחירה.

י. עי' לשם (ספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף כ"ד סי' ט') בענין סוד העיבור וז"ל בקיצור: והוא ג"כ עומק הענין מה שקראו רז"ל לענין השוואת מהלך חמה ולכונה, להשוות ולכוון הילוכם יחד שיתייחדו זה בזה, הנה קראו רז"ל בשם "סוד העיבור" כמ"ש בראש השנה שם כ' ע"ב, והפליגו בסוד הזה הרבה מאד וכמבואר בפרד"א פ"ח ע"ש. והענין בכ"ז הוא כי הנה עומק הסיבה מה שמהלך החמה והלכנה אינם שוות, ושנת החמה הוא יתר על שנת הלכנה י"א יום, הנה אמר האריז"ל בלקוטי ש"ס רא"ה (הובא בספר אור עינים ערך לבנה) כי הוא בסוד כלל הניצוצי קדושה שנפלו וירדו מהמלכיות דב"ן, והם י"א חלקים, הז' מלכים וד' אחוריים דאו"א וישסו"ת. (כמ"ש בע"ח שביה"כ רפ"ב, ובמבו"ש שער הקליפות פ"א), והרי חסרה המלכות י"א אורות כלליים הכלולים מרבוא רבואות ניצוצין דש"ך ופ"ר ורפ"ה, והנה הם מתתקנים תמיד מעט מעט עד ביאת המשיח. ובשביל אלו הי"א אורות אשר חסרה המלכות, הנה חסר י"א יום לשנת הלכנה משנת החמה, וזהו ג"כ הענין מה שלא נשתו המ"ה וב"ן באורותיהם עתה, ולא ישתו אלא רק בביאת המשיח, (כמ"ש הרב בשביה"כ ספ"ר ע"ש), והוא משום חסרון י"א אורות הכלליים הנו' אשר חסר להמלכות עתה, ולא יוגמר להתתקן ולהתברר אלא בביאת המשיח דוקא, (וכמ"ש הרב באנ"ך פ' ה' ו' ובנסירה פ"ב ובכ"מ).

והנה הניצוצין המתבררים בכל עת, הנה הם מה ששייך לאותו העת דוקא, לאותו השנה ולאותו החודש ולאותו השבוע ולאותו יום ולאותו רגע, וכנודע מדברי הרב בפע"ח (שער התפילה פ"ז). וכשהם מתבררים הנה הם עולים בסוד מ"ן להמלכות, ונעשה עי"ז היחוד בהו"ן, כי ז"א מוריד מ"ד כנגדם מהאר דשם מ"ה השייך לאותן המ"ן דשם ב"ן, (וכמ"ש בדרושי מ"ן ומ"ד דרוש י"א סף

סימן ז'), ומתעברת המלכות מהם ומתקנים בה ואח"כ יולדות אותן לאורות ולנשמות לכל העולמות כולם. והוא ענין סוד העיבור, שהוא בירור הניצוצין שמתעברת המלכות מהם, שע"ז הוא קיום ותיקון דכל העולמות כולם.

והנה גמר תיקון ניצוצין הפרטיים המתבררים בכל פרטי רגעי היום הוא בהג' תפילות דכל יום, שאז הם נכללים ומתקנים בהתיקון השייך לאותו יום. וגמר תיקון דפרטי הימים דכל שבוע הוא בשבת, שאז הם נכללים ומתקנים בהתיקון הכללי השייך לאותו השבוע. וגמר תיקון דפרטי השבועות דכל חודש הוא בראש חודש. וכן גמר תיקון דכל פרטי החדשים הוא בניסן שהוא ראשון לחדשים. ודפרטי השנים הוא באחד בתשרי שהוא ראש השנה לשנים. ועד"ז יש עיתים מיוחדים לגמר תיקון הניצוצין דכל אחד מהדומים צומח חי מדבר עת וזמן מיוחד לכל אחד חלקו מחבירו. וכמ"ש באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בחברתה כי נחשב כ"א למין אחר משום שאין דומים זה לזה. (וכמ"ש הרמב"ן בספר יצירה פ"ג משנה ד'). ובט"ו בשבט ראש השנה לאילנות, ובאחד בתשרי למעשרות תבואה וירקות. כי בסוף שנה הקצוב לכ"א אז נגמר גמר תיקונם דכל הפרטים דאותה השנה.

והנה כל עת חידוש הלבנה הוראתה הוא על בירור הניצוצין השייך לאותו החודש הבא, שהם מתחילים להתתקן ולעלות בה בסוד עיבור, כי בראש חודש הוא היחוד כמבואר בדברי הרב בדורשי ר"ח, וכן הוא ברע"מ (פינחס דף רמ"ח ע"ב) דבראש חודש אתדכיא סיהרא לאתקרבא בבעלה, ומתעברת המלכות מהיחוד הזה. והוא סוד העיבור אשר היו צריכים החכמים המתקבצים לקידוש החודש להיות בקי בזה.

והיינו כי הנה הניצוצין כולם הנה הם כללות קומת פרצוף אדם בכל פרטי אבריו וגידיו אשר היו כלולים כולם באדם הראשון קודם החטא, וכמו שאמרו רז"ל (בשמות רבה פ"מ ס' ג') כי יש שהוא תלוי בראשו ויש שהוא תלוי בשערו ויש שהוא תלוי במצחו ויש בעיניו ויש בחוטמו ויש בפיו ויש באזניו כו', וע"י החטא נפלו כולם בהקליפות שהם ג"כ קומת פרצוף אדם, האדם בליעל וכו'. והנה ע"ד שהניצוצין שנפלו הם בבחי' קומת פרצוף אדם, כן הוא הזמן, כי כל הזמן של הששת אלפים שנה הם בבחי' פרצוף אחד, ויוצאים בכל עת הנשמות הראויות לאותו הזמן, ומכוונים הם אברי הפרצוף של הנשמות נגד אברי הפרצוף של הזמן, (וכמו שמבואר בתקוני זו"ח מ"ט ע"ג, ובדברי הגר"א בתיקון ס"ט קט"ו ע"ד). ובכ"ז היו צריכים החכמים המתקבצים לקדש את החודש להיות בקיאים בכ"ז. בפרטי הניצוצין השייך לכל חודש וחודש לתקן כל יום ביומו כל אחד בזמן הראוי לו. כי הנשמות והזמן הם בבחי' דו"ן, ואם יוצא בשעה המכוונת לו, אז נקרא שזוכה לבת זוגו, ואז קיימא ליה שעתיה בכל עניניו והוא צדיק וטוב לו, ואם לא יוצא בשעה המכוונת לו, הרי לא זכה לבת זוגו, ואז גם אם הוא צדיק הנה הוא צדיק ורע לו, כי לא קיימא ליה שעתא ושעה דחקתו וכו'.

והנה היה צריך שכל המזומנים לקידוש החודש יהיו בקיאים בכל זה, ולכוון בכ"ז לתקן את אותן הניצוצין הראוי לאותו החודש, ואז היו גורמים בזה יחוד הזו"ן כהראוי, וכן יחוד כל הפרצופים אשר למעלה למעלה, והוא עיקר סוד השוואת מהלך החמה ומהלך הלבנה, להשוותם יחד וכמ"ש בתיקונים (תיקון כ"א ס"ו ע"א). שכינתא איהי חשבון תקופין ומולין ומולדין ועיבורין. ר"ל שהחשבון שאנו מחשבים בכ"ז. הוא תיקון השכינה לייחודה עם ז"א. ואמר שם ואם ידע להשוות שנת החמה עם שנת הלבנה ולייחדא לון כו' בדא ישוון או"א וזו"ן ומייחד כולא, ע"ש בהגר"א. וע' עוד בספר עבודת הקודש להר"מ גבאי ז"ל בחלק סתרי תורה פ"ב.

ומשום שהידיעה בכל הנו' הרי אי אפשר לדעת במכוון אלא רק ע"פ רוח הקודש לכן אמרו בפדר"א פ"ח כי בעת עיבור השנה היו מזכירין את השם, והיו שומעין בת קול שמסכים לדבריהם, ע"ש. ובפסיקתא (פיסקא החודש) ב' אלפים ותמ"ח שנים עד שלא יצאו ישראל ממצרים היה הקב"ה יושב ומחשב חשבונות ומעבר עיבורים ומקדש את השנים ומחדש את החדשים, כיון שיצאו ישראל ממצרים מסרן להם כו', אמר להם הקב"ה מכאן ואילך הרי הם מסורים לכם שנאמר החודש הזה לכם כו', ובירושלמי (ראש השנה פ"א הלכה ג') רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, לשעבר רבות עשית, מכאן ואילך נפלאותיך ומחשבותיך אלינו.

והרי לנו גודל ההפלגה שהפליגו רז"ל בקידוש חדשים ועיבור שנה, הגם שעצם החכמה הנה הנה הוא רק חושבנא בעלמא, ולא נתפעל ר' יוחנן מזה מאומה כמ"ש בחולין צ"ה ע"ב, וגם חכמי או"ה הרי הם בקיאים בזה, אך עומק הכוונה בזה הוא כמו שאמרנו, כי היו צריכים לכוון בעת קידוש החודש ועיבור שנה על פרטי הניצוצין השייכים לאותו החודש והשנה לתקנם ולבררם ולהעלותם, והניצוצין הרי הם השורשים דכל הנשמות הנולדים, וכן הם השורשים והכחות דכל מציאותיות הפרטיים שבכל חלקי הדצח"מ כולם המתחדשים בכל עת, ובהם תלוי כל הההגה כולה, שמתנהג הכל תמיד לפי ערך תיקונם ובירורם והניצוצין לפי הכמות והאיכות, ובהם תלוי

מדת ההוד בבחי' 'יהודה' שמודה לבורא כל העולמים על המציאות האמיתית שהכל הוא הקב"ה יב, הרי הוא מבטל ההסתר שבכריאה, ויכול להגיע לסוד שני המאורות הגדולים, שהוא סוד הידיעה שאין שום מציאות בלעדו יתברך כלל וכלל.

ה. כל הצרות והרעות הוא מחמת שאין אלוך בקרבי וע"י התפשטות האור האלקי בגוף מתבטל כל ההסתר והצרות

ולכן "ויחי יעקב בארץ מצרים" שהוא להחיות בחי' 'ארץ מצרים אשר הוא מקום הצמצום וההסתר בסוד המצרים והגבולים הסובבים את האדם ומסתירים את האמת, אשר מזה נמשך כל היגון ואנחה בכריאה, שמרגישים שעושים כל דבר לבד והכל תלוי בכחי ועוצם ידי, וכאילו האדם מנהיג את עצמו לבד, והוא עיקר ההסתר אשר על זה אמר הכתוב 'על כי אין אלוה בקרבי מצאוני הרעות האלה', אבל אם ממשיך חיות בארץ מצרים, באופן שמרגיש התפשטות המוחין הפנימיים הנמשכים דייקא תוך הגוף, בסוד הנר"ן המתפשטים במח לב וכבד, הרי מבטל בזה כל ההסתר

שהוא הסוד העמוק של השואת הלבנה עם החמה, הם יודעים שבאמת הלבנה שזה לחמה בסוד ב' פעמים שם"ה שם"ה העולה (בתוספת ו) תשל"ו שהוא קץ הימין.

כי סוד מיעוט הלבנה הוא שאין אנו מרגישים שהקב"ה שורה בתוכנו, ואנו חושבים שכל מה שעושים הוא מכחנו העצמי, ולכן מרגישים ענין התמעטות, וזה מאה"כ "על כי אין אלוה בקרבי" וגו', כי סוד הצ' דצלם שהוא המוחין הפנימיים, אם זוכים לזה, הרי שזוכים לאור השורה בפנימיות נשמת ישראל, כי באמת בכל המשכת המוחין לזו"ן דאצילות, הרי נמשך מזה מוחין לנשמת ישראל על ידי נה"י דזו"ן הנמשכים לנשמות הצדיקים יא, כי יעו"ר העומדים בנה"י דזו"ן הם שורש נשמת ישראל, וכאשר מתחילים להרגיש השראת השכינה, ומרגישים שהקב"ה מנהיג האדם בכל תנועה ותנועה, אז מתחילים להבין שבאמת שורש הזו"ן הם בסוד שני המאורות הגדולים שוים בקומתם כאחד ממש, כי רק סוד הצמצום אשר על ידו נמשך למטה ההסתר, הוא המראה כאילו יש בחי' שנים ויש מיעוט בבחי' המלכות, אך כאשר האדם מרגיש בכל תנועה ותנועה שהקב"ה מנהיג אותו, בסוד

קיום העולם כולו, וכן כל יחודי ותיקוני האורות והפרצופים, והוא סוד העיבור כנ"ל אשר היו צריכים הב"ד המקדשים את החודש ומעבירים את השנה לכוון בתיקון הפרטים השייכים לאותו החודש דוקא ולאותו השנה דוקא, ולכן אמרו בפרד"א שם פ"ח אשריהם לאותן העומדים במקום ההוא בשעה ההיא, עליהם הכתוב אומר באור פניך יהלכון, באור פניו של הקב"ה הן מהלכין, ע"ש. ובמסכת סופרים פ' י"ט הלכה ט'. וזהו עומק הענין מה שנקרא שמואל בשם ירחינאה ואמר יכילנא לתקוני לכולה גולה, וכן מה ששלח לר' יוחנן עיבורא דשיתין שנין, כי היה בקי לכוון בכל סוד העיבור הנז', עכ"ל הלשם.

יא. עי' נהר שלום דף ל"ד ע"ב דהגרנח"י הנמשכים לצדיקים באים מלובשים תוך מוחין דזו"ן וכו', והיינו על דרך שזו"ן מקבלים המוחין מנה"י דאו"א כך הוא הגרנח"י הנמשכים לצדיקים שבאים מנה"י דזו"ן, עי"ש כל הענין.

יב. עי' תורה אור לרבינו הבע"ת ז"ל (פרשת ויחי דף מ"ה) במאמר יהודה אתה יודך אחיך, שראובן שמעון ולוי הם בחי' השגת אלקות על ידי המדות בבחי' ממלא כל עלמין, אבל בחי' יהודה שהוא בחי' הודאה, הוא בחי' ביטול והתכללות באור א"ס ב"ה ממש הסובב כל עלמין, והן הן בחי' השתחואות שבתפלת שמונה עשרה, ולכן תפלה היא בלחש ובחשאי בבחי' סוכ"ע למעלה למעלה מבחי' השתלשלות, שאינה בגדר המשכה והשפעה כלל וכו' ואינה עולה בשם אהבה כלל, רק בחי' ביטול במציאות ממש לגמרי, והיינו בחי' השתפכות אל חיק אביה ממש להיות כאין ואפס ממש וכו', רק שכדי להיות בחי' זו שהוא בחי' יהודה בבחי' "אתה" דהיינו להיות בגילוי כאילו הוא לנוכח, צריך להיות "יודוך אחיך" שצריך להקדים תחילה בחי' ראובן שמעון ולוי שבהם ועל ידם יומשך גילוי בחי' הודאה זו, כי בלי קדימת בחי' ראובן שמעון ולוי, לא נמשך בחי' יהודה שהוא בחינת ביטול והתכללות וכו' בבחי' גילוי, אלא בבחי' העלם ומקיף, ולכן אי אפשר להתחיל תפלת שמונה עשרה בלי קדימת פסוד"ז ויוצר אור וקר"ש וכו', עי"ש.

הגוף, והן את האורות המקיפים שהם למעלה מבחי' הגוף.

של מצרים ונעשה עי"כ "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה".

1. בתחילת עבודת התפלה צריך להרגיש גילוי אלקות מצד המוחין הפנימיים ואח"כ לעלות לבחי' המקיפים שהוא למעלה מהגוף. **והנה** בתחילת עבודת התפלה צריך להרגיש גילוי אלקות מצד המצר שהוא בחי' מצרים שהוא הגבול של הגוף, וצריך להרגיש בגוף סוד מבשרי אחזה אלו, ולהרגיש בכל המשכת מוחין איך מתפשט בשכל (בסוד חב"ד) ובמדות (בסוד ו"ק), והוא בחי' מוחין פנימיים דצ' דצלם המתפשטים בכל הקומה בחב"ד ובחג"ת ובנה"י, ואח"כ צריך לעלות למדרגה יותר גדולה, שהוא שלא ירגיש כלל מציאות גופו כלל, והוא בסוד המוחין מקיפים דל"מ דצלם, שהם מקיפים מלמעלה בלתי מוגבלים תוך הגוף.

והנה השמות הקדושים הנמשכים בסוד המוחין הפנימיים, צריכים על ידם להרגיש גילוי אלקות במדות שהם אהבה יראה דבקות, בסוד צ' דצלם השורה בנשמת ישראל, ואז יכולים להגיע אף להרגיש הקדושה בסוד "מבשרי אחזה אלו" שהוא הנפש המלוכשת בבשר, ויכולים להרגיש בכל מדרגה שבגוף את האור האלקי המתפשט ושורה שם. ואמנם יש עוד מדרגה למעלה מזה בסוד המקיפים שהם למעלה מהגוף, שענינו הוא שלא מרגישים כלל את הגוף הגשמי, בסוד שאמרו חז"ל (ירושלמי ברכות י"ז ע"ב) על ר' מתניה שהודה לראשו שכרע מאליו כשהגיע למודים, כי לא הרגיש כלל את הגוף יי, והוא כאשר עולים בעולמות העליונים עד שאין מרגישים כלל את מציאות הגוף, והוא בסוד שורש המקיפים העליונים דל"מ דצלם השורים מעל הגוף. ולעולם צריך את שני המדרגות, הן את האורות הפנימיים המתפשטים תוך

דהנה כתיב (ישעי' נ"ב ה') "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון" שהוא ההרגשה בשכינה הק' השורה בגוף בסוד מבשרי אחזה אלו יי, בבחי' מטפס ויורד

יג. עי' פרי קודש הילולים למהרצ"ה מוידיתשוב (בהקדמה דף י"א) שהאריך בביאור דברי הירושלמי שם, שכוונת כל אותם חכמים שאמרו מליצות אלו (ומובא דבריהם בתוס' ר"ה ט"ז ע"ב ד"ה ועיון תפלה) הוא, שהיו כל כך מופשטים לגמרי והיה להם כל כך הזדככות החומר עד שהגוף היה פועל ממילא, על דרך 'איהו וחיהו וגרמוהי חד בהון', שהוא יחוד האורות עם הכלים באצילות, שהוא באופן שהמחשבה והמעשה אחד וכו', עי"ש. ובהמשך שם פ' ענין חסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת קודם התפלה כדי שיהיו מכוונים את לבם למקום, שפירושו שהיו הולכים מעולם לעולם עד שהיו מכוונים קודם התפלה לבם ל"מקום" בסוד 'הקב"ה מקומו של עולם', דקאי על הצמצום הראשון שצמצם הא"ס לעשות מקום לעולמות אשר האציל וברא ויצר ועשה בגדולתו ית' בלתי בעל תכלית, והחסידיים בשעה אחת עלו והעלו מ"ן עד אותו מקום אשר בו כלולים כל העולמות, ואז היה הזווג מוכן, ונדווגו בתפלה שע"ה אח"ת הנ"ל וכו'.

ונמצא לפי דברינו הכלל העולה כי לקדושים אשר בארץ המה אשר הזדככו חומרם ועלו לערך אצילות, אלו אין צריכים כוונה, כי תמיד שוהין המוחין על ראשם ומכוונים את לבם למקום, וכל עשייתם ותנועותם קודש, והם אינם מפסיקין לתפלה כי תורתן אומנתן, והכל אצלם יחודים, ומחשבתם תמיד דבוקה בצנורי היחוד, ומונה פרחים לצרף וליחד באותיות וצרופי שמותיו ית', ואומר בפיו ברכת רפאינו וכדומה ומחשבתו דבוקה בצרופי יחוד התפארת, ואינו שם מחשבתו לפרש לו תיבת רפאינו ולכוין שיהיה לו רפואה, זה בודאי אין צריך כוונה, כי הרפואה נעשית מאליו, כמו שאינו צריך מקודם לחשוב איך ילעוס המאכל, כנזכר לעיל בדברי רבינו, והיחוד אינו נפסק אצלו רגע אחד וכו', עכ"ל מהרצ"ה שם. ועי' היטב במאמר "אנא מן יומי לא כוונתי" בים החכמה תש"ע ושם דף תע"ה תע"ט, ואכמ"ל.

יד. עי' בפלח הרימון למהר"ר הלל מפאריטש ז"ל בפרשת ויחי (דף קי"ז) וז"ל: והנה כתיב כי עין בעין יראו וכו' שיעקר קיבול השכר יהיה לעתיד לבא שיראו ויסתכלו בעצמות אור א"ס ממש המלוכש ב' ספירות דאצילות וכו' שהוא בחי' עצמיות ד'את השמים

מעורר עי"כ המקיפים העמוקים ביותר, כי כפי התלבשות והתפשטות האורות במדרגה יותר נמוכה, כך יכול להמשיך אח"כ אורות יותר עליונים כידוע, ויכול להגיע עי"כ למוחין עליונים כל כך שהם בבחי' שני המאורות הגדולים, סוד המ"ה וב"ן השוים בקומתם טו.

ז. כחו של שמשון הגבור על ידי שהיה מטפס ויורד לבחי' האור הפנימי שבגוף ועי"כ קיבל כחות גדולים להיות מטפס ועולה למעלה וזנח כאשר כירך יעקב אבינו ע"ה את דן נתנבא על שמשון הגבור כמו שהביא רש"י, וכן על משיח,

וצריך אח"כ להיות מטפס ועולה, כי מצד אחד משיג תחילה דרך הגוף את האור האלקי, ועי"כ יכול לעלות לעולמות העליונים, ומאידך יש בחי' שאינו כלל כפי בחי' הגוף, וצריך האדם בכל עת ב' המדרגות, האחד הוא להרגיש הדבקות על ידי הגוף, והב' להיות מופשט לגמרי ממצייאות הגוף ולעלות לעולמות העליונים. אך עכ"פ ענין התוספת שבא על ידי הגוף שהוא ההתלהבות של יוסף הצדיק שהוא האור של עטה"י של יוסף שמתלבש בבנימין, ובכח בנימין מתלבש ביהודה שהוא בחי' המלכות סוד הגוף, ועל ידי התלהבות זו נתוסף ומתברר יותר ענין השראת השכינה בנשמת ישראל בסוד מבשרי אחזה אלוך, ואז

ואת הארץ אני מלא' וכאמור "הנה אלקינו זה" שכל אחד מראה באצבעו וכו', והוא בחי' עין העליון בחי' הראיה והסתכלות בעצמות ד"אני מלא", אך אי אפשר להגיע לבחי' זאת כי אם על ידי ההסתכלות בתחלה בבחי' הגילוי ד'אני מלא', שזהו בחי' הגן עדן, שיש בו כמה בחי' גן עדן התחתון וגן עדן העליון, ובכל אחד יש בחי' רבות בעלוי אחר עלוי, ובוה יבואו להסתכל בעצמות דאני מלא הנ"ל לעתיד לבא וכו'.

אך מש"א "כי עין בעין" הכוונה אשר כל בחי' הראיה והסתכלות בבחי' אני מלא, הכל נמשך על ידי הראיה והסתכלות דעכשיו, שהוא ענין "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", שהוא בחי' הסתכלות במציאותו ולא מהותו שנקרא ג"כ בחי' ראייה וכו', וכידוע דירידת הנשמה בגוף הוא לצורך עליה כו', דעל ידי התלבשות הנשמה בגוף ומתבוננת איך ד'מי ברא אלה, שזהו ענין שמע ישראל כו' כי שמע לשון הבנה, והוא מה שפועלת בחי' ראייה בנפש הטבעית שתראה איכות ביטול היש לאין, שזהו על ידי ההתבוננות דייקא, ועי"ז נעשה בחי' ואהבת בכל לבבך כו', כי המדות שבנפש הטבעית נגררים אחר השכל הנפש השכלית כו', ובחינה זאת דהתהפכות הנפש הטבעית, הוא מעלה את הנשמה האלקית בבחי' גבוה מאד, והיינו להסתכל בבחי' עין העליון שהוא בחי' הראיה והסתכלות בעצמות דאני מלא כנ"ל, ולכן כל ההתבוננות בפסוקי דזמרה הוא רק בדברים תחתונים שבעשיה גשמית, בכדי להראות לנפש השכלית שבגוף איכות הביטול דיש לאין, ובחי' הראיה הנפש השכלית אינו מגיע רק בדברים תחתונים הגשמיים, ועי"ז ממילא תתהפך הנפש הטבעית שהם בחי' המדות שבלב לאהבה את הוי"ה, וממילא נתעלית הנשמה לבחי' עין העליון וכו', וזהו 'כי עין בעין יראו', והיינו שיתעלה עין התחתון בעין העליון להסתכל בעצמות כנ"ל וכו', עכ"ל. ועי"ש באורך כל הענין.

טו. שרשי זו"ן הגדולים השוים בקומתם בבחי' שני המאורות הגדולים הם במ"ה וב"ן דא"ק כמ"ש מוהרש"ש בהקדמת הנותן לשכוי בינה בנה"ש (דף כ"ב ע"ג) בענין הזו"ן הכוללים דכ"ד שעות וז"ל: והם זו"ן דכללות, והם שני המאורות הגדולים, ונקראים מדת יום ומדת לילה, והם המ"ה וב"ן דא"ק וכו', עכ"ל. וכמו שרשי זו"ן המושרשים בשני פאות דא"א נקראים בחי' שני המאורות הגדולים שוים בקומתם, וכמ"ש הנה"ש (דף ל"ד ע"ג) וז"ל: כי כשנתקן פרצוף כתר דאריך דאצילות נתקן מהכתרים דכתרים דחכמות דכל פרצופי האצילות, ושני כתרים דכתרים דחכמות דמ"ה וב"ן דז"א ניתנו בב' פיאות ראשו, והם שרשים דזו"ן, ר"ל הו"ק דמ"ה וב"ן דז"א דכר ונוקבא, ועליהם נאמר שני המאורות הגדולים שוים בקומתם, עכ"ל. ומקור לדבריו בשעה"כ (דרוש ו' דויעבור, וכן הוא בע"ז שער א"א פי"א) בביאור כוונת ה' ה' שלפני י"ג מדות, שה"ס ב' שמות מצפ"ץ מצפ"ץ שהוא חילוף הוי"ה בא"ת ב"ש, והם בשני פאות הראש דא"א שהם בחי' מלכות דגלגלתא, והם שרשי הי"ג מדות דתיקוני דיקנא, והם בסוד שרשי זו"ן שהם שני המאורות הגדולים שוים בקומתם, ולכן הם בסוד חילוף הוי"ה ולא בסוד אלקים, ומקורו מדברי הוזה"ק בראשית דף כ' ע"א, ששני המאורות הגדולים הם סוד זו"ן בבחי' שמה שלים דהוי"ה אלהים, עי"ש ואכמ"ל.

ה. אפרים הוא בחי' האורות הפנימיים ומנשה
בחי' המקיפים וצריך להקדים הפנימיים
למקיפים

'ויקח' יוסף את שניהם, את אפרים בימינו משמאל
ישראל, ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל,
ויגש אליו. וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש
אפרים והוא הצעיר, ואת שמאלו על ראש מנשה,
שיכל את ידיו כי מנשה הבכור'. הנה מנשה ואפרים
הם שני מדרגות בעבודת התפלה, דענין מנשה הוא
מלשון שכחה כמאה"כ (בראשית מ"א נ"א) 'כי נשני
אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי', וענינו הוא
לשכוח לגמרי מהגוף, שהוא העבודה בבחי' האורות
המקיפים שהם למעלה מהגוף. ואפרים הוא מלשון
אפ"ר מ"י שה"ס ה' גבורות מנצפ"ך העולים ע"ה בגי'
אפ"ר, שהם בעטרת היסוד הנקרא כ"ל, שעולה בגי'
מ"י, וכמ"ש האריו"ל (ע"ה סוף שער ל"ב), והוא ענין
הרגשת גילוי אלקות בבחי' השראת השכינה בנפש
המתלבשת בגוף בסוד 'מבשרי אחזה אלוה'.

והענין הוא רבחי' מנשה הוא לשכוח מכל העולם,
ולעלות לבחי' המקיפים, ולבחי' אור א"ס
ולשכוח מכל הצמצום, דהנה אור א"ס הוא בחי' י"ה
דשם הוי"ה, והקו בחי' אות ו' דשם הוי"ה, ומקום
הצמצום בחי' אות ה' אחרונה דשם הוי"ה י". והנה

ועל שריה שבא משבט דן כדאיתא בזה"ק ט"ז, ואיתא
במדרש (בראשית רבה צ"ח י"ד) שהיה יעקב אבינו רואה
את שמשון וסבור בו שהוא מלך המשיח, (כיון שראה
אותו שמת אמר אף זה מת, לישועתך קויתי ה'), ע"כ. והנה
כתיב בשמשון הגיבור "ותחל רוח ה' לפעמו", כי קיבל
כחות מהשכינה הק' בכל תנועה ותנועה, ולכן היה לו
כחות עליונים מאד, ולכן הגיע כמעט למדרגת משיח
והתחיל לעורר אורו של משיח.

כי כפי שהאדם דבוק בכל עת בענין זה, הרי כאשר
הוא מטפס ויורד, יכול עי"כ להיות אח"כ מטפס
ועולה למעלה מאד, וכמו יעקב אבינו שעל ידי שירד
למצרים בבחי' "ויחי יעקב בארץ מצרים", על ידי כך
יכול לעלות עד ביטול הצמצום בסוד מ"ה וב"ן שוה
בשוה, כי בערך כללות העולמות הנה שם מ"ה הוא
סוד בחי' אור א"ס, ושם ב"ן סוד הצמצום, וכאשר
נעשים שוים, הוא סוד השואת הבחירה עם הידיעה,
כי המ"ה שהוא בחי' אור א"ס ה"ס הידיעה, והב"ן
שה"ס הצמצום הוא סוד מקום הבחירה, והשואתם
ה"ס השואת הידיעה עם הבחירה, כי הצדיקים בכל
עת מיחדים הבחירה עם הידיעה, ובחרים בכל עת
בידיעה, ומשויים הבחירה והידיעה בסוד שני המאורות
הגדולים שוה בשוה.

טז. עי' זוה"ק (ח"ג קצ"ד ע"ב) וז"ל: יהי דן נחש עלי דרך דא שמשון, שפיפון עלי ארח דא צליה, הנושך עקבי סוס דא עירא דהוה
בהדיה דדוד דהוה אתי מדן, ובגיניה תליא גבורתיה דדוד דכתיב (ש"ב ח' ד') ויעקור דוד את כל הרכב, ויפול רוכבו אחור דא שריה
דזמין למיתי בהדי משיחא דאפרים, ואיהו הוי משבטא דדן, וזמין איהו למעבד נוקמין וקרבין בשאר עמין, וכד דא יקום, כדין הוי
מחכה לפורקנא דישאל, דכתיב "לישועתך קויתי יהו"ה". ואף על גב דאוקמוה להאי קרא, אבל ברירו דמלה כמה דאתמר וכמה
דאוקמוה, ועל דא אתא קרא ואוכח, עכ"ל.

ועי' ילקוט שמעוני (בראשית מ"ט רמז ק"ס) וז"ל: 'גור אריה יהודה' זה משיח בן דוד שיצא משני שבטים, אביו מיהודה ואמו מדן,
ושניהם נקראו אריה שנאמר 'גור אריה יהודה', ודן נקרא גור אריה נאמר 'דן גור אריה', עכ"ל. ועי' ספר הליקוטים לאריו"ל (פרשת
ויקהל פרק ל"ח) וז"ל: ודע, כי בצלאל היה מסוד שם הוי"ה, ולכן דגל מחנה יהודה קדמה מזרחה, בחינת הת"ת. ולכן עשה בצלאל
צ"ל א"ל הפנימי, דהיינו יריעות המשכן ואהל הפנימיים. ויריעות אהל החיצוניות עשה אהליאב שבא משבט דן, שהוא מאסף לכל
המחנות בסוד שם אדני, ולכן עשה יריעות עזים, קליפה לפרי. וכן בבנין שלמה הוא עצמו מצד יהודה, וחירם מצד דן, ונתחברו
שניהם בסוד יאהדונה"י. ולעתידי, משיח מיהודה ושריה משבט דן כנו' בזה"ב ב' בלק, כי זה תכלית בנין בית המקדש להיות הוי"ה
בהיכלו בסוד יאהדונה"י, עכ"ל.

יז. פי' בבחי' שם הוי"ה הכוללת של כללות כל העולמות מרישא דכל דרגין, יש להעריך שהקו והצמצום אינם אלא בחי' ו"ה דשם

שהם בחי' ל"מ דצלם, וכל זה הוא בחי' 'מנשה' שהוא השכחה מהאי עלמא.

ובחי' 'אפרים' הוא סוד העבודה באורות הפנימיים בסוד בחי' צ' דצלם, שעל ידו נעשה "מבשרי אחזה אלוה" שהוא להרגיש אלקות בכל שייפא ושייפא (בכל אבר ואבר), והוא סוד בחי' אור דמט"מ, שהוא להרגיש האור האלקי בכל בחי' הגוף, ואף שנראה לכאורה שהוא מדרגה נמוכה יותר, אך מ"מ על ידי שמטפס ויורד למדרגה זו, יכול עי"כ לזכות להשפיע האור האלקי בכל פרט ופרט ובכל אבר

כאשר האדם במקום חלל הפנוי בסוד הצמצום, ורואה מציאות העולם הגשמי, הרי שם הוא כל הישות והגאווה וכל ההסתר והפירוד. ולכן צריך לשכוח מכל המציאות, ולעלות למדרגת י"ה שהוא בבחי' אור א"ס שקודם הצמצום, וכמ"ש האריז"ל י"ה שגאו"ה הוא גי' י"ה, והתיקון לגאווה הוא להחזיר הגאווה להקב"ה בסוד הוי"ה מלך גאות לבש. והביאור הוא שצריך לשכוח מבחי' הצמצום שהוא מקום הישות והגאווה של הנבראים, ולעלות לאור א"ס שהוא בחי' י"ה השרשי, ששם הוא הגאווה האמיתית דקוב"ה, בסוד 'אשירה לה' כי גאה גאה', והוא העבודה בבחי' אורות המקיפים

הוי"ה, ולמעלה מהם שהוא בבחי' אור א"ס שקודם הצמצום הוא כמו בחי' י"ה של שם הוי"ה דכללות. ועי' משנ"ת בזה בים החכמה תשע"ב בשיעורי עץ חיים את י"ג דף תשע"ז, ועי' ע"ח (שער עגו"י ענף ד') דכל בחי' א"ק שהם עיגולים ויושר הם בחי' נפש ורוח, והרי שלמעלה ממנו יש עוד ג' מדרגות של נשמה חיה ויחידה, שהם מדרגות קוצו של יוד (יחידה), וי"ה (חיה ונשמה), ועי' חסדי דוד אות ע"ו שכתב שא"ק הוא בחי' זו"ן בחי' נפש ורוח, ומקבל מג' מדרגות שלמעלה ממנו, שהם א"ק סתימאה ואויר קדמון ומלבוש, והרי ג' מדרגות אלו שבעולמות המלבוש הרי הם בחי' עולמות א"ס, ושולשתם הם קודם הצמצום דא"ק, ונמצא דקודם צמצום דא"ק הוא בחי' י"ה השרשי, ומא"ק ולמטה ה"ס ו"ה השרשי, והיינו שהקו הוא סוד אות ו' והרשימו סוד ה' אחרונה, ובאמת גם בערך אצילות עצמו הרי כללות עולם האצילות הוא בחי' ו"ה דשם הוי"ה כי הוא בחי' מ"ה וב"ן דא"ק, ולמעלה מאצילות יש עוד ג' מדרגות שהם י"ה (ע"ב וס"ג דא"ק) וקוצו של יו"ד (כתר דא"ק), והרי גם א"ק בערך אצילות נק' בחי' עולמות א"ס (עי' ע"ח שער א"א ריש פרק ב' ובכ"מ), ומן הפרט יש להבין הכלל, ואכמ"ל.

יח. עי' שער רה"ק (דף י"א ע"ב בדפוס ע"פ יראת ה') וז"ל: דע כי הגאווה מקומה בשם י"ה שהוא שתי אותיות הגבוהים שבשם ההוי"ה, אשר עליהם נאמר 'הוי"ה מלך גאות לבש' (תהלים צ"ג), והנה היא גאווה כפולה, האחת היא בשם י"ה פשוט שהוא בגי' גאו"ה, (א"ה עיין ש' מאמרי רז"ל מסכת סוטה), והשנית היא באותיות מלוי שם י"ה בההי"ן (כזה יו"ד ה"ה), שהם וד"ה (ר"ל המלוי בלי השורש שהם אותיות ו"ד דמלוי יו"ד, ואות ה' דמלוי ה"ה) שגם הם בגי' גאוה. וז"ס פסוק 'אשירה להוי"ה כי גאה גאה' (שמות ט"ו), והם ב' גאות הנזכרים, ושניהם הם בשם י"ה, זה בפשוטו וזה במלואו של ההי"ן. והנה לא יאתה הגאווה אלא להקב"ה, כי עליו נאמר 'הוי"ה מלך גאות לבש' כנזכר, וכשהאדם מתגאה למטה גורם פגם למעלה, והוא כי הנה אין אחיזה לקליפות אלא בשתי אותיות ו"ה התחתונות של ההוי"ה, שהוא סוד הוי"ק בלבד כנודע, ועי' האדם המתגאה, גורם תאוה ותגבורת של הקליפות, שיתגאו ויעלו עד מקום י"ה שהוא מקום הגאווה כנו', ויתאחזו וינקו משם. וז"ס פסוק 'הדרוה בנדתה' (ויקרא ט"ו) כי הנה אחיות הקליפות אינה אלא בשתי אותיות ו"ה שבמלת ו'ה'דוה, ועי' הגאווה נאחזים גם במלוי שם י"ה שהם אותיות דו"ה שבמלת ו'ה'דוה' כנו'ל וכו', עכ"ל. ועי' בהמשך שם (דף י"ב סע"א) וז"ל: ועתה נבאר מה שצריך לכוין לתקן מקום פגם הגאווה הנו"ל, צריך שיכוין בשם י"ה דההי"ן כזה יו"ד ה"ה, כי בו סוד הגאווה כנו"ל בשתי בחי' בפשוטו וגם במלואו (ר"ל דשם יו"ד ה"ה עולה בגי' ב' פעמים גאו"ה, והם הב' בחי' הנ"ל, האחד באותיות י"ה הפשוט שעולה גאו"ה, והשני באותיות המלוי שהם וד"ה שעולים גם גאו"ה כנ"ל), ותכוין לסלק ולהסיר הגאווה הזאת מן הקליפות שנטולה כנו', ולהחזירה לבעלה הוא ית"ש בעל הגאווה האמיתית, אשר לו יאתה ולא לזולתו, כמו שאמר הכתוב "ה' מלך גאות לבש", ותכוין להחזירם לו באופן זה: שיתמלא שם י"ה במלוי ההי"ן כנו"ל, ותכוין כי הגאווה הראשונה שהיא שם י"ה פשוט העולה כמנין גאו"ה, הוא לא"א בתיקונא קדמאה דדיקנא קדישא דיליה, והגאווה השניה שהיא באותיות המלוי של י"ה דההי"ן שגם הוא בגי' גאו"ה, הוא בז"א בתיקונא קדמאה דדיקנא קדישא דיליה, עכ"ל.

התפלה כאשר מכין עצמו להתפלל, צריך תחילה להסיר דעת מכל היסורים וההסתרות והצמצומים הסובבים אותו, ולראות איך הכל הוא רק אלקות ית"ש ואין עוד מלבדו בסוד סובב כל עלמין. ואחר כך כאשר מתחיל להתפלל, צריך ללכת בראשונה בבחי' אפרים בסוד "שיכל את ידיו" שהוא הקדמת אפרים למנשה, וללכת ממטה למעלה שהוא בסוד אפרים תחילה, (שהוא בחי' התפסות המוחין פנימיים דצ' דצלם), ושוב לעלות עד בחי' מנשה (בסוד המוחין מקיפים דל"מ דצלם).

דחנה יוסף שהוא בחינת חכמה, הלך ממעלה למטה, ולכך רצה שמנשה יהיה ראשון דהיינו בימין, ואחר כך אפרים בשמאל. אך יעקב שיכל את ידיו, כיון שבפועל בסדר התפלה צריך ללכת ממטה למעלה, ובתחילה העבודה בבחי' מט"מ, ובבחי' האורות הפנימיים, שהוא להרגיש השראת השכינה בתוך בני ישראל דייקא, ועל ידי כך מתחילים לקבל כחות נפלאים בסוד שמשון הגבור, כי כאשר מכיר שהקדוש ברוך הוא מוליך אותו בכל דבר, מקבל כח גדול, ויכול שוב לעלות הרכה יותר למעלה, עד מקום המקיפים העליונים ביותר.

דנמצא שצריך בסדר עבודת התפלה עצמה ללכת תחילה בבחי' אפרים בסוד אורות הפנימיים דצ' דצלם, עד שעולה מדרגא לדרגא ומגיע לבחי' מנשה שהוא המקיפים דל"מ דצלם, וזהו שאמר יעקב אבינו תחילה "ויקרא בהם שמי" שהוא בחי' צ' דצלם, "ושם אבותי" הוא בחי' המקיפים דל"מ דצלם, ואז "וידגו לרוב בקרב הארץ" לתקן לגמרי פגם הלבנה, שהוא מקום הדגים שהוא מקום עתיק שהוא פרצוף הי"ב, כי י"א פרצופים הוא ענין עשתי עשרה, ושם הוא בחי' עין הרע, ורק בפרצוף הי"ב (מתחת לעילא) שהוא פרצוף עתיק, שם הוא סוד "וידגו לרוב בקרב הארץ" שהוא בחי' הדגים שאין שולט בהם עין הרע.

ואבר, ואין צריך לכרוח מהמציאות, אלא רואה בכל המציאות איך אני הוי"ה שוכן בתוך בני ישראל, שהוא לראות איך השכינה שורה בכל תנועה ותנועה.

דזה סוד "ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה", כי ששון הוא משיח בן יוסף, (שהוא בחי' יסוד וכמ"ש בגמ' מגילה ט"ז ע"ב דששון זו מילה), ועל ידי כניסת העמרה במלכות זוכים לתיקון ההוד, כי יהודה מקבל האור של יוסף ואז יש לו שלמות ההודאה שהכל אלקות, וכל החלל מלא מאור הקו דאין סוף, והוא בחי' אפרים, ואינו כמו מנשה ששוכח לגמרי מהבריאה, אלא אדרבה מרגיש בכל מציאות הבריאה סוד "מבשרי אחזה אלוה" וכאשר זוכה שהוא בזיכרון וביופי כזה שאפי' כאשר הוא בבחי' ממלא כל עלמין במקום הצמצום והגבול וההסתר בבחי' מצרים, מכל מקום מאיר שם האור האלקי בכל פרט ופרט, והרי מתקן על ידי זה את כל הבריאה וכל המדרגות, ואחר כך יכול לעלות ביתר שאת לבחי' המקיפים דבחי' מנשה.

דחנה יעקב מצד עצמו הוא בסוד אור הסובב, אבל כאשר היה בארץ מצרים והתקשר עם יוסף, ונעשה סוד י' עק"ב שהוא התקשרות עם בחי' העקביים, הנה עי"כ כאשר אפי' שם מתבוננים איך השכינה שורה בכל מקום, ומטפס ויורד להאיר אור האלקי בכל מקום הצמצום והגבול בבחי' מצרים, הנה עי"כ יכולים לזכות לבחי' משיח בסוד ב' פעמים שם"ה שם"ה בסוד שני המאורות הגדולים שהוא סוד תשל"ו בחי' קץ הימין, כי אחר שמטפס ויורד לבחי' היחוד דממלא כל עלמין ושוב מטפס ועולה לבחי' היחוד דסובב כל עלמין, מתיחדים שני המדרגות כאחד בסוד שני המאורות הגדולים.

ט. קודם התפלה צריך לשכח מכל הבריאה בסוד מנשה ובתפלה עצמה צריך להקדים בחי' אפרים ואח"כ לעלות שוב לבחי' מנשה ואמנם בודאי שלפעמים צריך ללכת תחילה בדרך מנשה ולשכוח מכל הבריאה, וכגון לפני

יא. טעם אמירת בשכמל"ו בחשאי כי אי אפשר לגלות שלמות הפוד של יחודת שהוא המדרגה דלעתיד

דהנה אמרו חכמינו ז"ל (פסחים נ"ו ע"א) שצריך לומר בשכמל"ו בחשאי, כי ביקש יעקב לגלות הקץ ונסתם ממנו, דהיינו שרצה לגלות סוד שלמות היחוד דיהודא תתאה כמו שכתב ר' איזיקל מזידיטשוב ז"ל (בפירוש מהרי"א על מדרש רבה פרשת ויחי צ"ח ד') יפ, ששלמות היחוד דלעתיד בסוד יהיה ה' אחד ושמו אחד, היינו שיתגלה שלמות היחוד דיהודא תתאה ביחד עם יחודא עלאה, וזהו שרצה יעקב אבינו לגלות, אך נסתם ממנו, כי אי אפשר עתה לגלות דבר זה, וצריך להיות בחשאי כדי שלא יהיה אחיזה, ולכן אמר להם יעקב בשכמל"ו, והתקינו לאמרו בחשאי.

יב. שלמות היחוד בסוד שם צבאות הוא בכחי לבא לפומא לא גליא – ללבי גליתי ולאברי לא גליתי

דהנה ענין ההרגשה של 'אלוה בקרבי' בסוד המרכבה שה"ס המוחין הפנימיים דצ' דצלם, זה הסוד גילתה חנה בסוד שם צבאו"ת² והוא מחלוקת בגמ'

י. הטעם שאמר יעקב אבינו לבניו בשכמל"ו להורות העבודה של יחודא תתאה שהוא הרגשת האור האלקי השורה בנשמת ישראל

דהנה מה שאמר יעקב אבינו לבניו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" שהוא סוד יחודא תתאה, היה כדי להורות להם שצריך האדם להרגיש גלוי אלקות ששורה בתוך נשמות ישראל, בסוד יוסף ובנימין שהוא בחי' אות ו' דשם הוי"ה המשפיע לאות ה' אחרונה, בבחי' הצ' דצלם, והוא סוד הכתוב 'ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך', דתיבת שכ"ם הוא ר"ת ש"ם כ'בוד מ'לכותו, שהוא בחי' השראת השכינה בבחי' הצ' דצלם, שהוא השראת אלקות בתוך הגוף, ולכן אמר יעקב בשכמל"ו, כי צריך להיות מטפס ויורד, ועי"כ להיות אח"כ מטפס ועולה יותר למעלה, והוא ענין עליה ליחודא עלאה אחר שיורדים ליחודא תתאה.

ואמנם צריך לזה גבורה גדולה בסוד שמשון הגבור, שהיה לו כחות גדולים על ידי שהיה יודע שאין כחו כלל מצדו, אלא הכל מכחו יתברך כמ"ש "ותחל רוח ה' לפעמו", וכאשר האדם מגיע למדרגה זו לאות בכל דבר איך שהכל הוא בחי' 'אלוה בקרבי', אז יכול לעלות אח"כ לבחי' היחוד השלם דשני המאורות הגדולים.

יז. וז"ל מהרי"א שם: אמנם עיקר הטעם וסודו מבואר בוזה (תרומה קל"ג ע"ב) בשעתא דקא מייחדי ישראל יחודא דרוזא שמע ישראל ברעותא שלים וכו', כדין אתתקנת מטרוניתא לאעלה לה לחופה בהדי בעלה וכו', ועל דא אנן מתעראי לה ואמרינן שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד ביחודא חדא וכו', בההוא שעתא מטרוניתא מתתקנא ומתקשטא ועיילין לה שמשאה בלחישו סגי לגבי בעלה ואמרי בשכמל"ו, עיי"ש באורך עד אמאי בלחישו בגין דלא יתערב זר בההוא חדוה כד"א ובשמחתו לא יתערב זר, כיון דאיהו אתיחד לעילא בשית סטרין, אוף הכי איהי אתיחדת לתתא בשית סטרין וכו', כד"א יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד וכו' עיי"ש, והארכתי במבואר כי בכל זה מובן היטב הגמ' הנ"ל, דמשה רבינו בפנימיות סוד אצילות הדעת דז"א, בעלה דמטרוניתא, על כן לא אמר משה אלא יחודא עילאה שמע ישראל וגו', אמנם יעקב אבינו בסוד הבריאה היה מיחד יחודא תתאה בשכמל"ו, וביקש לגלות קץ הימין בסוד יחודא תתאה, ואמנם אסור לגלות עד לעתיד בגין דלא יתערב זר, וה"ו נסתלקה השכינה ממנו, על כן בניו אמרו לו יחודא עילאה שמע ישראל וגו', באותו שעה פתח יעקב ואמר בשכמל"ו, על כן אמרינן בגמ' היכי ניעבד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו אמרו יעקב, התקינו שיהיו אומרים בחשאי וכו', ומובן היטב הטעם, עכ"ל.

כ. בגמ' ברכות (ל"א ע"ב) וז"ל: ותדר נדר ותאמר ה' צבאו"ת, אמר רבי אלעזר מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא צבאו"ת, עד שבאתה חנה וקראתו צבאו"ת, אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד, משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו, בא

שיוסף הצדיק יהיה בבחי' שכ"ם שהוא בחי' שמשון הגבור אשר רוח ה' מפעמו, ר"ל שהוא מרגיש בכל מעשיו ובכל עניניו רוח ה', שהוא השראת השכינה הק' באופן ברור, שמרגיש שהשכינה מוליכה אותו בכל דבר.

והוא סוד 'ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד', דהיינו שיתכלל יחודא תתאה ביחודא עלאה בסוד יהי"ה, שאותיות ו"ה יחזרו גם להיות י"ה, והוא סוד שני המאורות הגדולים שוים בקומתם ממש, בסוד שם"ה שם"ה שהוא קץ הימין. ואמנם ענין זה צריך להיות באופן שנסתר ממנו, כי סוד הקץ הוא בבחי' לבא לפומא לא גליא כמ"ש בזה"ק שעל זה נאמר ללבי גליתי לאברי לא גליתי כב.

(שבועות ל"ח ע"ב) אם צבאו"ת הוא שם קודש כ"א, כי סוד זה של אלוה בקרבי שהוא סוד שם צבאו"ת, הוא על ידי שיוסף נכלל ביהודה, דעל ידי חיבור יוסף ביהודה שהוא חיבור אות ו' בה' אחרונה, הנה על ידי כך נעשה גילוי אלקות בבחי' "ויחי יעקב בארץ מצרים", באופן שאפשר לחיות ולהרגיש אלקות אף במקום מצרים, וזהו שכס אחד על אחיך, כי תחילה לא היה ליוסף סוד שכ"ם שהוא ר"ת ש"ם כ'בוד מ'לכותו, רק אחר שנחבר עם יהודה שהוא סוד המרכבה סוד אלוה בקרבי, וזכה לסוד בשכמל"ו, עי"כ היה יכול אח"כ להיות מטפס ועולה עד מקום שני המאורות הגדולים, ועי"ז יכולים להגיע לסוד קץ הימין שהוא ב' פעמים שם"ה שם"ה בסוד מקץ שנתיים ימים כנ"ל, דהיינו

עני אחד ועמד על הפתח, אמר להם תנו לי פרוסה אחת, ולא השגיחו עליו, דחק ונכנס אצל המלך, אמר לו אדוני המלך, מכל סעודה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת, עכ"ל.

כא. עי' בגמ' ברכות שם: רבי יוסי אומר צבאות כולו נמחק, שלא נקרא צבאות אלא על שם ישראל, שנאמר 'והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים'. אמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי וכו'. ועי' תורה אור לרבינו הבע"ט זיע"א ריש פרשת בא במאמר בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים, עי"ש באורך. ונעתיק מקצת מלשונו שם (דף ס' ע"ב): ובוה יובן מה שבכל התורה לא נזכר שם צבאות רק שם הוי"ה לבדו, רק חנה אמרה ה' צבאות, כי משה רבינו ע"ה שזכה שתנתן התורה על ידו, היינו לפי שהמשיך התלבשות אור א"ס בכלים דו"א, ומשם נמשך התורה כנ"ל, אבל לא המשיך שיהיה ג"כ התלבשות אור א"ס בבי"ע, על דרך שהוא מתייחד עם כלים דאצילות כך יהיה מתייחד עם כלים דבי"ע, זה לא המשיך משה ולא הוצרך לזה, כי המשכת התורה המשיך מבחי' אצילות ממש, ושם מתייחד אור א"ס עם הכלים עד דאיהו וגרמוהי חד כנ"ל. משא"כ בבי"ע אין הגילוי כלל בהכלים (ולאו איהו וגרמוהי חד בהון כנודע).

אבל הנביאים שאחריו המשיכו את אור א"ס ב"ה שיתלבש ג"כ בכלים דבי"ע מה שלא היה כן בימי מרע"ה. והיינו שחנה פתחה תחלה בשם צבאות ואחריה נמשכו כל הנביאים, שענין שם זה הוא מורה על ענין התלבשות אור א"ס בכלים דבי"ע להיות מתייחד עמהם ג"כ וכמשי"ת אי"ה, והוצרכו לזה, כי בימי מרע"ה שהיתה נבואתו מאצילות, על כן המשיך להם למטה התורה משם, מבחי' אצילות, והוא היה דבר ה' בפי משה, וקיימו ישראל התורה וכו', אבל בימי הנביאים שאחריו שלא היו ישראל עושים רצונו של מקום, והוצרכו הנביאים להוכיחם וכו', הוכרה להיות המשכת התורה מאצילות לבי"ע כדי שיקיימו ישראל התורה וכו'. וזהו ענין שם צבאות שזוכר בנביאים, כי צבאות הוא לשון חיילות, והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה אשר אין מספר לגדודיו, והם נבראים ומחודשים מאין ליש ממש, ואינן אלהות כלל כמו אצילות שהוא בחי' אלהות ממש, ואעפ"כ הנביאים המשיכו שיתלבש בהם אור א"ס ב"ה בתכלית היחוד כמו שנתלבש בכלים דאצילות, עד דאיהו וגרמוהי חד, עד שיהיה נקרא האור א"ס המלוכש בהם בשם 'צבאות' שהוא שם התואר, שהוא עצמו הוא בחי' הצבאות ממש, כענין איהו וגרמוהי חד שבאצילות, שהוא עצמו הוא הדעה וכו', כך מתייחד בכלים דבי"ע עד שהוא עצמו הוא הצבאות וכו', ולא שהם נפרדים בפני עצמם רק שבטלים אליו, אלא שמתייחד עמהן ממש, וכמשל יחוד וחבור הנשמה עם הגוף וכו', וז"ש בעצם היום הזה יצאו כל צבאות גו', פי' צבאות הוי"ה הוא לשון סמוך שהצבאות נטפל לשם הוי"ה, אבל אינו לשון שם התואר כמו הוי"ה צבאות, והיינו בחי' הנצוצים שנתבררו בגלות דמצרים ונתעלו ליכלל בשם הוי"ה, הם הנקראים צבאות הוי"ה וכו', ע"כ מקצת מלשונו בקיצור, ועי"ש כל הענין.

כב. עי' תיקוני זוהר (תיקון כ"א דף ג' ע"ב) וז"ל: והיו עיני ולבי שם כל הימים, והיו עיני ולבי אדכיר עיני ולבי, בגין דצריך בר

"בחשאי", הרי נפרד מיד ונתגשם, ורק כאשר הוא בבחי' מטי ולא מטי ומיד מטפס ועולה, אז יש לו כח גדול להמשיך המקיפים העליונים ביותר.

והוא סוד שם צבאות שאמרה חנה כאשר הביאה את שמואל, כי שמואל הוא הכח של חיבור יוסף ודוד, סוד אמיתות חיבור ו"ה דשם הוי"ה שהוא התיקון של יחודא תתאה אשר בו תלוי המשיח בסוד קץ הימין, אך הוא רק כאשר יודע הסוד של "בקש לגלות הקץ ונסתם ממנו", דהיינו שמיד אחר דביקש לגלות הקץ, חוזר לבחי' "נסתם ממנו", שהוא היציאה מיד מהציור, להפשיטו ולהעלותו באופן של שלמות הקדושה.

והנה כתיב אנכי עומד בין ה' וביניכם, וכמו שביאר מוהרש"ב (ספר המאמרים תרנ"ט עמ' ק"ץ בדפ"י) עומק הסוד בזה כג ע"ש. והענין הוא שאף שהאור מתלבש בנשמת ישראל בסוד צ' דצלם, מ"מ הרי יש מחלוקת אם שם צבאות קדוש או לא, כי בפנימיות באמת שורה השכינה בנשמת ישראל, אך בחיצוניות עדיין לא מרגישים בציורים החיצוניים זיכוך זה שהכל אלקות, אלא נמצאים במקום בי"ע שהוא מקום הפירוד, ואי אפשר לחשוב בציורי בי"ע בחי' אלקות, רק בסתימו דעיינין, ולכן שם צבאות מצד החיצוניות אינו קודש (וזהו הטעם דר' יוסי דסכירא ליה שאינו שם קדוש), ולכן אחר שנכנס לרגע לציור דבי"ע, צריך מיד להפריד עצמו שוב, כי אם הוא יותר מרגע אחד בשיעור שנקרא

נש בצלותיה למהוי עיניו לתתא לגבי נשמתא, דאיהי שכינתא דאיהי אסירא בגלותא, ולביה לעילא בקודשא בריך הוא, ורוא דמלה "עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי", ולביה לעילא לנטלא נוקמא מעמלק, הדא הוא דכתיב "כי יום נקם בלבי", בלב"י ודאי, ביה עתיד לנטלא נוקמא, כמה דנטיל ביה נוקמא ממצראי דאיהי לב"י – שם בן ארבעים ותרין, אבגית"ץ ביה אפיק לישראל מגלותא וכו', ופורקנא בלבא תליא, דאתמר ביה הלב רואה, ובגין דא כי יום נקם בלבי, נקמה במאי בלבי בי"ה, דאתמר ביה כל הנשמה תהלל י"ה, ועליה אתמר כי יד על כס י"ה, ופורקנא בלבא תליא, דביה אתמר הלב רואה, ובגין דא אוקמוהו מארי מתניתין "ללב"י גלית ולאברי לא גלית"י, מאי ללבי, אלא אורייתא דבכתב אתקריאת לבי, ואורייתא דבעל פה אתקריאת פומא, ואוקמוהו מארי מתניתין מלבא לפומא לא גלי, ללב"י ודאי דא שמא דע"ב שמהן, ואינון שבעין אנפין לאורייתא, דתליין מן ב', ואורייתא אית לה רישא וגופא ולבא ופומא ואברין, כגוונא דאית בישראל, דאינון רישין רישי עמא, ומנהון עיינין הדא הוא דכתיב "והיה אם מעיני העדה", ואית מנהון לבא, דאינון לקבל שבעין סנהדרין ומשה ואהרן על גבייהו, דלא חסרין בעלמא כוונתייהו, ודא איהו ללבי גלית, אבל אחרנין דאינון כשאר אברין אתמר בהון ולאברי לא גלית וכו', עכ"ל.

ועי' בביאור הגר"א שם (דף נ"ז ע"א) שפי' דהקץ מרומז באורייתא דבכתב ודאי, אלא דלא אתפרש באורייתא דבעל פה ולא נתגלה עדיין, ועוד שם שנתגלה בלב שבתורה שהוא בפנימיות הסודות שבתוכו וכו', ועוד פי' שם ללב"י דישראל נתגלה שהם הסנהדרין שהם ע"ב כמספר ללב"י, וכן הוא בכל דור החשובים שבתוכו כמ"ש שבכל דור יש צדיקים כאברהם יצחק ויעקב וכו', וע"ע בהגר"א בתיקון כ"ב (דף ע"ד) ללבי גלית ולאברי לא גלית וז"ל: הענין כי יש קצים בכל דרא לפי הזכויות של פקודין, וכמ"ש היום אם בקולו תשמעון, אבל קץ האחרון לא תליא בתשובה אלא בחסד כמ"ש ואעש למען שמי וכו', וזה הקץ גילה ללבא, דאינון אבהן דבהון ע"ב, ולשאר דאינון אברים, לא גלה. ואף זה הגילוי אינו אלא בקץ האחרון כנ"ל.

וע"ע בתיקוני זוהר חדש (דף ג' ע"ג בדפוס עם בהגר"א) ללבי גלית ולמלאכי השרת לא גלית, ללבי גלית ולאברי לא גלית, דקץ אית בכל דרא ודרא כפום זכוון דלהון, בכל מאריה דדרא כפום דרוב דרא נוטים אבתריה וכו', אבל קץ וזמן דשוי קב"ה, לא תליא בזכוון ובמדות דכל דרא ודרא, אלא ביה תליא, הה"ד למעני למעני אעשה, ואעש למען שמי וכו'. ופי' הגר"א שם: ללב"י גי' ע"ב והוא משה, שלו גילה, שהוא נתעלה על מלאכי השרת, שהוא בדרגא דעמודא דאמצעייתא, שהוא ע"ב שבו יתגלה הקץ, כמו שמפרש והולך דכל הקיצין שתולין בכל המדות תליא בתשובה, אבל קיצא דעמודא דאמצעייתא אין תליא בתשובה, וזהו שאמר לאברי לא גלית, שהן שאר הספירות דתליא בתשובה כנ"ל, וזהו שאמר דקץ איתי בכל דר, ר"ל שבכל דור יש קץ לפי הספירה השולט אז כפום זכוון וכו', ואם יהיו זכאין יזכו למדה ההיא, אבל קץ הימין לא תליא בתשובה וכו' כמ"ש זכו אחישנה לא זכו בעתה, עכ"ל.

כג. עי' ים החכמה תשע"ב במאמר אור זרוע לצדיק (ענף ב' אות י"ד – י"ח) דברי מוהרש"ב בזה.

ויקרא יעקב אל בניו הקבצו ושמעו וגו', דהעבודה של אחרית הימים הוא העבודה של קץ הימין, העבודה של דן ושל שמשון הגבור, והעיקר הוא על ידי התקשרות לצדיקי אמת שהם עוסקים בעבודה זו, והם דבוקים בקץ הימין, ודבוקים בעבודה של מטפס ויורד מטפס ועולה, סוד הפנימיים והמקיפים, ועי' זוכים לתיקוני מנשה ואפרים ותיקוני השכינה הק' בבחי' קץ הימין, ותיכף ומיד ועיננו תראנה מלכותך בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יד. צריך להתחזק בימי השוכבים בלימוד שעות רצופות שעי"כ מתפשט הקדושה בגוף בסוד מבשרי אחזה אלוה והוא עיקר התיקון

והנה מתחיל עתה ימי השוכבים, וצריך להתחזק בלימוד התורה הקדושה בשעות רצופות, דכאשר עוסקים ה' שעות ברציפות בלימוד התורה הק', באופן של התלכשות אות ו' (שהוא התורה הק') בה' אחרונה בתכלית, שהוא חיבור קוב"ה ושכינתיה, ואפי' שאין מבינים העבודות הגבוהות, מ"מ על ידי לימוד שעות רצופות נעשה כלי לזה, כי על ידי לימוד ברציפות בלי הפסק שיחה בטלה ואכילה ושתיה, נעשה חיבור יוסף ויהודה שהוא התפשטות קדושת התורה"ק בגוף, והוא ענין המשכת גלוי אלקות במקום מצרים, ועי"כ "ששון ושמחה ישיגו וגם יגון ואנחה", שיכולים לצאת מענין דוה לבנו שהוא כל הקלקולים הממשיכים על האדם עצבות ומ"ש, ולתקן מדת ההוד שיחזור ויתהפך מדו"ה להו"ד בסוד ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, בסוד קריעת ים סוף, לקרוע ההסתר שנעשה על ידי עולם הבחירה, וצריך להגיע

ונמצא שצריך תחילה להכנס לבחי' אפרים, ושוב לעלות על ידי אפרים מיד למנשה, וזהו בסדר התפלה בפועל, אך קודם התפלה צריך להקדים את בחי' מנשה ולהכנס לדבקות ביחוד העליון באופן המופשט, ואח"כ יכול בתפלה עצמה להתחיל עם אפרים בסוד המוחין הפנימיים תוך הגוף, אך לעלות בכל עת מיד לבחי' מנשה, ולא לגשם ח"ו, ועל ידי כך מקבלים שלמות הקדושה של יוסף הצדיק בסוד שכ"ם שהוא ש"ם כ'בוד מ'לכותו בחי' יחודא תתאה, שהוא קדושת יוסף הצדיק בבחי' אפרים, ואח"כ לעלות למנשה בסוד יחודא עלאה, כי שניהם הם בחי' יוסף הצדיק, ושלמות הקדושה הוא רק כאשר נכללים בשני המדרגות דאפרים ומנשה.

יג. ביום הכיפורים אומרים בשכמל"ו בקול רם בסוד אלף השביעי שבו מתיחדים שמע וברוך שם בסוד שני המאורות הגדולים

ואמנם ביום הכיפורים אומרים בשכמל"ו בקול ולא בחשאי, כי במדרגה דלעתיד שהוא בחי' יום הכיפורים שעולים למדרגת הכתר אשר שם הכל בבת אחת ממש, ובעיקר במקום רדל"א אשר שם המטי ולא מטי במהירות יותר גדולה בסוד 'אור במאור' שהוא בבת אחת ממש, ולכן לא צריך לאמרו בחשאי, כי שם הוא בחי' אלף השביעי שנחרב כל בחי' המציאות כמ"ש בספר"צ (פרק א' דף י"א ע"א ברפוס בהגר"א) ואתחריב כולא בתריסר שעותי וכו' **בד**, ולכן לא צריך לומר ברוך שם בחשאי, כי שמע וברוך שם מתאחדים לבחי' אחת ממש בסוד אור במאור.

כד. ועי"ש בבהגר"א בסוף פ"ה דספד"צ (דף ל"ו ע"ד) קרן ביובלא אתעטר וכו' דאלף השביעי הוא בסוד בינה דהיינו שמלכות תעלה לבינה וכו', וכן הוא ביום הכיפורים וזהו מש"כ במשוך היובל המה יעלו בהר והוא היה ביום הכיפורים ורומז לעתיד. ומבואר היטב שלכן ביום הכיפורים אין צריך לומר בשכמל"ו בחשאי, כי הוא בדרגה דלעתיד דאלף השביעי, אשר אז ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, ויהיה ה' אחד ושמנו אחד סוד יחוד שמע וברוך שם כאחד, ומה שנתבאר דביום הכיפורים עולים לכתר, היינו דתכלית עליית יוה"כ בנעילה הוא לכתר, ושם אומרים הוי"ה הוא האלקים וכו', אך באמת כל מדרגת יום הכיפורים הוא בדרגה דכתר, וכמו שרואים בכוונת ההיכלות שמכוונים בתפלה ביום הכיפורים שהם היכלות דא"א שהוא הכתר, ואפי' בערבית דיום כיפור מכוונים בהיכלות דנוק' דא"א, עי' סידור הרש"ש. ומוכרח דכל בחי' יוה"כ הוא בדרגה דכתר.

אחרונה שהוא ענין "דעה חכמה לנפשך", אז נעשה "והיא כתר לראשך", ואפשר להרגיש השראת אלקות בשלמות היחוד.

והקב"ה יעזור שבימים אלו יתגברו על השכחה דקלי' בכח בחי' מנשה שהוא השכחה דקדושה, כי עתה הוא השלמת העבודה של יום הכיפורים ושל חנוכה, והכל הוא בסוד חיבור יוסף ויהודה על יד בנימין, ועי"כ "ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה", שנוכל להגיע לימי הפורים שהוא שלמות השמחה דגמר התיקון. והכל על ידי שמתקשרים לצדיקי אמת, ואפילו על ידי עבודות פשוטות, ולפחות צריך להתאמץ כפי שגילה בעל היסוד העבודה, שהוא להתמיד בלימוד התורה"ק כפי מה שיכולים,

ועי"כ "דעה חכמה לנפשך" שזוכים להדעת עליון של משה רבינו, שהוא דעת פנימי שנסתם, כי צריך לעשות העבודות בסתימו, ואין לעשות מציאות של ישות מהעבודות בימים אלו, אלא להצניע אותם בלתי לה' לברו, בכחי' ליבא לפומא לא גליא, וצריך לעשות העבודות לעשות נחת רוח לבורא ית"ש, ולהסתיר העבודה אפי' מעצמו, כי כאשר אדם עושה עבודה ומספר לאחרים ומתגאה בדעתו בזה, הרי הוא כמו שכתבו נגמ' שאם צם תענית ומדבר מזה ברכים באופן שמתגאה בזה, יכול אפי' להעניש על זה, וצריך להסתיר כל העבודות בכחי' "ספרא דצניעותא", ולחפש רק יחוד הבורא בצניעות. והקב"ה יעזור בימים אלו שנוכה לעסוק בעניני היחוד בכחי' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שהוא בחשאי ובצניעות, ובזכות היחוד יתעורר "ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה" בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

לקרוע ההסתר ולראות איך הבחירה מתיחדת עם הידיעה, ולהתגבר בעזו ותעצומות להכניע קלי' פלישתים בכח בחי' שמשון הגבור, ולכן כתב בספר "יסוד העבודה" ענין הלימוד ברציפות בימי השוכבים בדורות האחרונים שהגופות חלושות ואין כח לעשות עבודות קשות, כיון שעל ידי עבודה זו של דבקות בלימוד התורה הקדושה, מתפשט הקדושה בכל הגוף עד שיכול להגיע למבשרי אחזה אלוך שהוא שלמות התיקון.

טו. דעה חכמה לנפשך והיא כתר לראשך

'דעה חכמה לנפשך' הוא המשכת האור של יוסף שהוא בחי' חכמה, בחי' אות ו' דשם הוי"ה, לה' אחרונה שהיא בחי' המלכות בחי' הנפש, דהנה על ידי בחי' אפרים שהוא בחי' צ' דצלם, שהוא האורות הפנימיים המתלבשים תוך הגוף, יכולים לעלות אח"כ לבחי' מנשה שהוא בחי' ל"מ דצלם, סוד אורות המקיפים, והוא בחי' השכחה, שמתפשט מבחי' הגוף ועולה למעלה. 'והיא כתר לראשך' שהוא בחי' קץ הימין תשל"ו בסוד ב' פעמים שם"ה עם אות ו', שהם שני המאורות הגדולים שמשתיים בקומתם. 'נצור מצות קדושה' שהוא בחי' המלכות שהוא מעשה המצוות, כי המעשה הוא העיקר, דעל ידי התמדת לימוד תורה הק' לפחות ה' שעות בימים אלו, ואם אי אפשר לו ה' שעות שילמד פחות, אך שישתוקק עכ"פ ליותר מזה, כי העיקר הוא ההשתוקקות, בסוד יהודה שהוא מלא השתוקקות לכל העבודות של כל הצדיקים בכל הדורות, וצריך להשתוקק לגלות את השכינה הק' בכל העבודות, וממילא כאשר ממשיכים הו' באות ה'



נשמתין חדתיין

חלק משיחות קודש שנאמרו בשב"ק פרשת ויגש תשע"ג א

לאחר קבלת שבת

לעתיד ולא יחצו עוד וגו' - דהחלק של משיח בן יוסף של עבודה זו נמשך להרה"ק מאיז'ביצא זיע"א, אשר יש בחינה עמוקה שהוא הוא הממשיך של כללות הדרך שנתחדשה ע"י היהודי הקדוש שגילה דרך מיוחדת שבה ממשיך דרך הבעש"ט ולמעלה בקודש דרך האריז"ל והרשב"י, וכמו שמבאר נכדו רבי גרשון העניך מראדזין בעל התכלת בהקדמה לבית יעקב על התורה; וחלק משיח בן דוד של עבודה זו נמשך ע"י הרה"ק מקאצק זיע"א. וע"י שניהם ביחד נשלם היחוד של תורה ועבודה, דאי אפשר להבין את הדברי תורה של קאצק בלי להקדים לזה לימוד בספרי איז'ביצא, שזה הוא עבודת משיח בן יוסף שהוא מגלה את משיח בן דוד. [והוסיף מו"ר דכמו בן מצינו בעניני ייחודים, דכל ימות החול הייחודים המה בבחי' משיח בן יוסף והמה עושים הכנה להיחוד הגדול של שבת קודש הנעשה ע"י משיח בן דוד].

ולכן בשבת זו אשר נתגלה יוסף ואמר אני יוסף, הרי זה בבחי' התגלות תורתו של האיז'ביצער אשר הוא היה בבחי' משיח בן יוסף ולכן אמר צעק בקול גדול ו'ויינט'ם יודען ג'עוואלד ש'רייטס אלא שלא יכול יוסף להתאפק וגילה את עצמו לפני אחיו.

ב] והוסיף לדבר בדרך צחות על היחוד של איז'ביצא וקאצק. וסיפר דכאשר נסתלק האמרי אמת ובניו חלקו ביניהם הירושה שלו,

א] לאחר קבלת שבת קודש דיבר מו"ר וסיפר אשר ש"ק פרשת ויגש היתה נחשבת שבת גדולה אצל הרה"ק מאיז'ביצא זיע"א וכל החסידים נהגו לבוא לשבות אצל רבם בשבת זו ונקבצו ובאו ציבור גדול (וי"א אומרים שהאיז'ביצער אמר להחסידים שלא יבוא אצלו לשבת חנוכה אשר כפיה"נ הייתה שבת נסיעה אצל הרבה צדיקים, אלא - התבטא - יותר מוכרח לבוא אצלו בשבת ויגש. אשר כידוע זו הייתה דרך הצדיקים שהיה נראה להם מבעוד מועד גדול השבתות ואיכות ההארה בהן, וכידוע שהמהרי"ד מבעלזא זיע"א התבטא קודם שבת חיי שרה ששהא שבת נעלית ואו הסתלק וכו'). ונכנס האיז'ביצער אצל השלחן המהור כשפניו היו אדומות כלהבות אש [שהוא מצב נעלה כידוע מלשון הש"ס במנחות ביוסף הבבלי שצהבו פניו, וכן בפסיקתא דרב כהנא גבי מצא תוספתא חדתי וצהבו פניו, ובסודי רזיא להרוקח איתא שיש הארת פנים בנביאים וכו']. ובדרך כלל הוא שייך להארת תרין תפוחין כדאיתא בספרים לגבי הא דאיתא באריז"ל שצריך שיאדימו פני תוקע] וצעק בקול גדול ו'ויינט'ם יודען ג'עוואלד ש'רייטס [ראשי תיבות 'ויגש'] וכולם נאחזו פחד ורעדה.

וביאור מו"ר דהיהודי הקדוש גילה דרך חדשה של תורה ועבודה ביחד. ונמשכה עבודה זו לתלמידו הרה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זיע"א. וממנו נתחלקה העבודה לשנים, מעין מלכות שלמה שנחלקה בימי ירבעם שעל זה מתנבא הנביא בהפמרה דשבת זו

א. מו"ר ביקש לכתוב שהפסקים בהלכה המובאים פה אין לסמוך עליהם למעשה (והסביר שיש חילוק בין תשובה בשעת מעשה לפסק קבוע ואכמ"ל).

וכל המציאות, ואין שייך תנועה באשר ממולא הכל בעצמותו ית"ש. ורק כאשר ישנו חלל הפנוי, ובחי' צמצום, אשר על ידן כביכול איננה מתגלה מציאות השי"ת אזי שייך לומר דיש תנועה.

היינו בעת תחילת שורש הבריאה כאשר הקב"ה היה משתעשע בנשמותיהם של צדיקים וכביכול היה לו תענוג מזה שיהיה לו עם קדוש, וזה הוא בחי' תנועה, היינו שנאצל ונברא מזאת התנועה כח דכח של הדין. וכדי לשבר את האזן יש לומר משל על זה, להבדיל אלף אלפי הבדלות, דהנה אנו רואים אצל האדם הגשמי כשיש לו איזו שמחה, או יחשוב שיבוא לידו ריוח גדול, - הנה הוא משתעשע בעצמו, ושוחק בינו לבין עצמו, ומרוב השמחה מתנועע. וידוע כי השחוק באדם הגשמי בא לו מן הטחול, והטחול כולו מותרו הדם, ואם כן השחוק בא לאדם מצד המותרות דהיינו כח הדין. כן כביכול בעל הרצון יתברך שמו לעד, צפה וראה שאלו העולמות שהיה משער להאצילם, היה צריך בהם דין, כדי לתת שכר ועונש, ואלו לא היה משתעשע לא היה מקום לדין. וענין זה מבואר בהרחבה בעמק המלך (שער א פרק ב) עיי"ש.

כולם פה אחד הסכימו שהזוהר הקדוש של האמרי אמת צריכים ליתנו להמשב"ק ותלמידו הגה"ק ר' שמאי גינזברג זיע"א. והנה בדיוק לאחר שנה באותו יום שקיבל את הזוהר הק' גשתדך עם בעל הסולם. אשר כידוע מרן בעל הסולם היה תלמידו של הרה"ק מפוריסוב זיע"א אשר היה ממשיך דרכו ותלמידו של האיז'ביצער, הרי אנו רואים את הקשר בין איז'ביצא וקאצק (גור).

שיעור גמרא במסכת שבת דף פ'

ג] דין כדי לכתוב וכו', תנא שתי אותיות בדיו (שבת פ ע"א). ביאר מו"ר: דין, אותיות יוד, שהוא בסוד נקודה; ושתי אותיות - הוא בבחי' שני נקודות נוספות; וביחד יש לנו שלש נקודות. והוא כנקודת סגול אשר יש בו שלש נקודות.

זביאור הענין, הסוד שני נקודות הוא בחי' תנועות האורות. והיינו כאשר יש רק מציאות הבורא ית"ש ואין שום בריאה אחרת בעולם, הרי אין שייך שום תנועה, שהרי הקב"ה ממלא את כל החלל

ב. וזה לשונו: והנה גם כן כאן לא היו עדיין צדיקים בעולם, ולא היה לו לומר מאמר המצות להצדיקים שיעשו מצותיו ויעלו מיין נוקבין למעלה, כי לא היו עדיין צדיקים בעולם. והספיק לו מחשבתו להעלייה הזאת, להעלות לפניו מעשה הצדיקים שיצא אחר כך מאלו העולמות, ועתידיים להבראות מהם ועל ידם. ולכן אמרו רז"ל, במי נמלך בנשמתן של צדיקים (רבה בראשית ח ז). וגם לזה אמרו רז"ל כל מי שחכמתו קודמת למעשיו חכמתו מתקיימת (עין אבות ג ט). ובוה המאמר ברא ממש המקום פנוי, אשר עתידיים לעמוד בתוכו שמים וארץ הרוחניים והגשמיים. וזהו כוונת פסוק, 'בראשית ברא א-להים את השמים ואת הארץ'. ועליו פירש הרשב"י ע"ה בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפוי בטהירו עילאה (זוהר בראשית טו א), אשר אנו עתידיים לכבד די צרכו [היינו שעולם זה שבו השעשוע הנ"ל הוא בכללות בטהירו עילאה להעמק המלך].

כלל הדברים שאמרנו, שאי אפשר להעלות מיין נוקבין כי אם על ידי מעשה הטוב של הצדיקים; אבל עתה שלא היו לו עדיין עבדים, הם הצדיקים המעלים מיין נוקבין, - הספיק לו מחשבתו שחשב בהצדיקים ובמעשיהן הטובים העתידיים להבראות. וסוף המעשה הוא תחילת המחשבה, אשר בשבילם נברא העולם כולו רוחני לנשמה; - ובשביל התורה ומעשה המצות אשר הם עתידיים לעשות, שנאמר, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת י (ירמיהו לג כה), - וכל חק הוא לשון גבול, שנאמר, 'אשר שמת י חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו' (ירמיהו ה כב). - ופירושו, החוק והגבול אשר שמת י לעולם, הכולל שמים וארץ, דהיינו, המקום פנוי הזה שהוא תחלת מחשבתו, כאשר פנתי מקום לעולמות לא שמת י ולא בראתי אלא בשביל התורה ומעשה המצות, להעלות מיין נוקבין. ומרוב השמחה שחשב בהצדיקים, היה משתעשע ומתענג איך יהיה לו עם קדוש, ומזאת התנועה נולדה כח דכח של הדין, היינו קימוץ האותיות, אשר נולדו מן הנקודות שברשימו הנשאר בתוך העיגול, כי כל אות ואות יש לו גבול על הנניר.

וכדי לשבר את האזן אמשול לך משל, המבדיל כמה הבדלות: האדם הגשמי כשיש לו איזה שמחה, או יחשוב שיבוא לידו ריוח גדול,

בביאור זה שהוא סוד עמוק עמוק ואין כעת הזמן מוכשר לזה ואכמ"ל.

ה] עין אחת הא לא כחלי? אמר רב הונא שכן צנועות כוחלות עין אחת (שבת דף פ ע"א). ופירש"י: צנועות, שהולכות מעוטפות ואין מגלות אלא עין אחד לראות, וכוחלות אותן. עיי"ש. לכאורה יש להביא מכאן ראיה לאלו הנשים שהנוהגים כהיום ללבוש ג"כ באופן זה, היינו לכסות כל הראש וכל הפנים, - דהלא אנו רואים מהגמ' שכן היתה הדרך של הצנועות לגלות רק עין אחת. ועיין במאירי (ד"ה כחול) שכתב דכך היה מנהגן של "רוב" הנשים, דכתב ששיעור זה נאמר אף לנשים שאינן צנועות והן רגילות לכחול שתי עינים, משום שרוב הבנות צנועות הן

ד] הרי לנו הנקודה אחת מורה על יחודו ית' שמו באופן שאין שום פירוד ואין שום מציאות זולתו ית' שמו. ושתי נקודות (צירי) מורה על סוד התנועה שהוא נעשה ע"י התענוג שהיה לו להקב"ה מהשעשוע בנשמות ישראל שהוא שורש בריאת העולם.

והנה כלל ישראל נקראו עם 'סגולה', בסוד נקודת סגול. היינו שעבודת כלל ישראל הוא לחזור משני נקודות (שהוא בסוד התנועה) לנקודה אחת, היינו לגלות יחודו ית' שמו בעולם באופן היחוד, היינו שאין שום מציאות זולתו ית' שמו כלל. היינו לאחד ולקשר סוד התנועה לסוד היחוד. וזה הוא בחי' נקודת סגול, המורה על עבודת כלל ישראל לשוב משני נקודות לנקודה אחת. ודבר זה יש בו עמקות ויש להרחיב

הוא משתעשע בעצמו ושוחק בינו לבין עצמו; ומרוב השמחה מתנועע. - וידוע כי השחוק באדם הגשמי בא לו מן הטחול, והטחול כולו מותרי הדם, ואם כן השחוק בא לאדם מצד המותרות דהיינו כח הדין. כן כביכול בעל הרצון יתברך שמו לעד, צפה וראה שאלו העולמות שהיה משער להאצילים, היה צריך בהם דין, כדי לתת שכר ועונש, ואלו לא היה משתעשע לא היה מקום לדין, - ואפילו לחקיקה שחקק בעצמותו לא היה לה מקום - דהיינו הכדור הראוי להעמיד בו כל העולמות [צמצום ראשון] דהעמק המלך שלפי דרוש המלבוש] - מפני שהוא דין לגבי האין סוף [היינו בערכין דהא"ס שקדם לכל הצמצומים דדרוש המלבוש, הריהו דין; דהלא בערכין דצמצום הראשון של המהרח"ו קוראהו האריז"ל אין סוף, כנודע]. ומפני זה נשתעשע, שהוא כמו המים או האש כשהרוח נושבת בהם, והמים או האש מתנועעים ומתלהטים כבקר לעיינין, ומבהיקין ומבריקין אנה ואנה, - כן אין סוף יתברך שמו היה מתנועע בעצמו, ומבהיק ומבריק בהעיגול, מתוכו אל תוכו; ואותו הנענוע נקרא שעשוע. ומאותו השעשוע מחלקי עצמו אל עצמו, נולד ממנו כח שיעור החקיקה של האותיות היא התורה, הנמצאת בכח גנוז, בהאלפא ביתות אשר אפרשם אחר כך.

וכלל הדברים שנעשה הכל מן המחשבה שחשב בהצדיקים, והספיקה להעלות אור עצמותו יתברך, כדי לעשות מקום פנוי אל מקום בריאת העולמות. והנענוע ופעולת השעשוע עצמו, הועיל לקבץ חלקי ניצוצי הרושם, לעשותו אותיות. והכל היה בפעם אחד. ולפי שאין סוף יתברך שמו הוא פשוט בתכלית הפשיטות, כל צד תנועה הוא מוליד חום; באופן שמהשעשוע הזה הוא שיעור כח דכח הדין. ומהשעשוע נולד שיעור החקיקה. והחקיקה היא רמוזה בזהר פרשת בראשית, וזה לשונו: בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפוי בטהירו עילאה (וזהר בראשית טו א). וזהו פירושו: כלומר, בתחילה שעלה ברצונו הפשוט השעשוע שאמרנו, שהוא תחלת השיעור הזה ששיער בעצמו, כדי שיהיה לו שולטנות - וכל שולטנות הוא מצד הדין, מפני שהוא מצוה לאשר תחתיו, וכשיעשה מה שהוא מצוה נותן לו שכר, ואם לאו ילקהו; הרי, שהשולטנות הוא שורש שכר ועונש. וגם כן השעשוע הזה הנזכר יש בו שורש דשורש הדין, שהוא רל"א אחוריים, המצורף עמו הרחמים, שהוא שורש כל שרשי הרחמים, שהוא נשמת אין סוף יתברך שמו לעד אמן, שהיא נשמת א"ל ב"ם הגנוז בתוכו. - וחסד חסדים שהוא צירוף רל"א שיערים פנים, עם נשמת א"ל ב"ם הגנוז בתוכו. והדין הזה הוא שורש תחלת ההורמנות שהוא השולטנות. ולזה קראו רשב"י הורמנותא דמלכא; וקראו מלך ושליט להורות על מה שאמרנו. והחקיקה הזאת הנולדה מהשעשוע הזה, הוא השיעור ששיער האין סוף בעצמו, לאמור: הכדור הזה יהיה מקום הראוי להבראות בתוכו כל העולמות. נמצא שחלק אין סוף שבתוך השיעור ההוא הנזכר, הוא מוקף; והאין סוף אשר הוא סביב אל החקיקה הוא מקיף. - נמצא לפי מה שאמרנו: האין סוף יתברך שמו הוא מקיף ומוקף; וחלק אין סוף דהיינו הנייר המוקף, הוא שורש עיסת כל העולמות. ונתגלה האור מעט עד שנעשה ממנו מלבוש. עכ"ל.

כבר נפלה? ואם נאמר שעמדה אז, היא גופא קשיא, מדוע עמדה מנפילתה עתה ולקחה הצעיף.

זרצא לי בשנחקור על מנהגן של ישראל המבואר בספרים לכסות פני כלה יותר משאר נשים, והמעם נראה לי משום שלא נחשדו ישראל קדושים להסתכל בפני נשים חלילה אשר כל העושה זאת יאבד עצמו בזה ובבא, וגם בכגדי צבעונים של כגדיה התלויים ככותל אסור להסתכל, ק"ו כשהיא מלובשת בהן, - לכן אין מן הצורך לכסות פניהם. אבל בכלה כתב הטור בשם הרא"ש ז"ל שדעתו מסכמת שמותר להסתכל במלבושיה כדי לחבבה על בעלה אבל לא בפניה עיי"ש באה"ע סי' ס"ה ובדרישה שם ס"ק ב'. - וא"כ כיון שמותר להסתכל במלבושיה שעליה ובקליעות שיערה, אולי יבואו ח"ו להסתכל בפניה. - לכן נהגו לכסות פניה. ומעתה יובן פירוש הנך קראי, כי בהיותה על הדרך עם אליעזר לא היה מן הצורך לכסות פניה כי אליעזר כשר היה ולא יסתכל לא בה ולא במלבושיה ובקליעותה. אכן כשראתה איש אחד בא לקראתה, חששה אולי זה האיש אינו כשר ויסתכל בה, ואף אם תתכסה בצעיף עדיין יסתכל בכגדי צבעונים שלה ותהיה גורמת להחטיא אחרים. - לכן נפלה, פי' אתרכינת נטתה עצמה מעל הגמל לבל ישלוט בה עין רואה; אח"כ שאלה מי זה האיש, והשיב לה שהוא יצחק והוא הארום, עמדה מעל הגמל [דכשר הוא ואין לחוש שיביט בפניה], אכן עתה יש לחוש כיון שמותר לאליעזר להסתכל בכגדי צבעונים שלה לחבבה על יצחק, יבוא להסתכל בפניה, לקחה הצעיף וכסתה פניה כמנהגן של בנות ישראל.

[ז] **דיבר** מחידושו של הרמ"א שכתב בתשובות שלו (ספר תשובות הרמ"א), שאם נכתבו שתי אותיות על צדדי הדפים של הספר, וע"י פתיחת הספר יפרדו שני האותיות זה מזה, דלכאורה היה מקום לאסור לפתוח ספר זה מחמת איסור מחיקה (וגם לאסור לסגור הספר מאחר שע"י מקרב שני אותיות זל"ו ונעשה כתיבה) אבל בפועל הרי הוא פוסק שמותר לפתוח ולסגור ספר זה (שהוא נגד דעת רוב הפוסקים).

ושיעור זה שיש בו כדי לכחול עין אחת חשוב אצלן. עכתו"ד.

זאח"ב אמר מו"ר דלמרות שאכן כן משמע מהגמ' ומפרש"י אבל כתיב בישעיה (ג יט) הנטיפות והשירות והרעלות, ועיי"ש בפרש"י שפי', והרעלות - צניף שמצניפות כל פרצופיהם חוץ מגלגל העין כדי שיתאוו אדם לזון במראות הלסתות. עיי"ש. הרי לנו דעטופות כל הראש הוא אינו ענין צנועות אלא אדרבה הוא מוסיף ר"ל בהיצה"ר אשר בהלעומת זה דצניעות. **זעל** כרחק צריך לומר בדרך אפשר דזה תלוי במנהג המקום וכוונתם, דאותם המקומות שהנשים הצנועות היו הולכין בעטיפת הראש הרי זה הידור בצנועות. אבל באותם המקומות שאותן השטופין בייצרן היו מעטפין הראש הנה אז הרי זה איננו כלל הידור בצניעות, ועוד דאיסורא אית ביה.

[ו] **ועייין** בדברי החתם סופר עה"ת פר' ויצא (ד"ה ויצא יצחק לשוח), דמשמע שלא היה מנהגן של כלל ישראל שהנשים יכסו את פניהן, מכיון דלא נחשדו ישראל כלל שיסתכלו בפניה של אשה אשר כל העושה זאת יאבד עצמו בזה ובבא, - ורק כלה כשהולכת לחופה נהגו לכסות פניה, דמכיון שיש היתר להסתכל בכגדיה כדי לחבבה על בעלה הנה היו חוששים שאולי מחמת היתר זה יבואו להסתכל בפניה בשוגג, ולכן נהגו לכסות פניה; הרי משמע מזה דלא נהגו בנות ישראל לכסות את פניהן.

זזה לשונו: בתחלה נבין סדר הקרא דקאמר דבתחלה כשיצא יצחק לשוח בשדה ולא ידעה עדיין שהוא יצחק - נפלה מעל הגמל, ופירש"י ואתרכינת, שהמתה עצמה מחמת בושה; ואח"כ שאלה מי האיש הלזה היוצא לקראתינו, והשיב אליעזר הוא אדוני, [ואזי דייקא -] ותקח הצעיף ותתכס. וצריכים להבין למה נפלה מעל הגמל קודם שידעה שהוא יצחק, ואם נאמר שהיתה בושה אפי' משאר בני אדם (אף שהוה דוחק) מ"מ קשה מפני מה לא היה די לה לקחת הצעיף ולהתכסות; וזאת שנית, דהנה כששמעה שהוא יצחק לקחה הצעיף ונתכסתה, [וקשה] למה לא זאת, הלא

ט **בנות** מלכים טופלות אותן בשמן המור, שנאמר ששה חדשים בשמן המור (שבת פ ע"ב). הזכיר מו"ר בענין הפלוגתא בין הרה"ק ר' משה קאז'ניץ [בן המגיד מקאז'ניץ ומחבר באר משה, שהיה רבו הראשון של החידושי הרי"ם], מה שנחלק עם חב"ד, אשר בחב"ד היה המנהג לפני שנכנסים להצדיק היו עושים הכנה של י"ב חדשים וכפי אשר כתוב במגילת אסתר (ב יב) כדת הנשים שנים עשר חדש כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים. היינו לפני שנכנסים אל המלך [הצדיק, דמאן מלכי רבנן], יש לעשות הכנה רבה במשך י"ב חדשים בתשובה ומעש"ט ואז יכול להכנס אל הקודש פנימה [וחסידי בעל התניא הראשונים היו מהם שעשו הכנתם גם כמה שנים]. משא"כ הרה"ק ר' משה מקאז'ניץ סבר דמוטב שיכנס אל הרבי כמו שהוא עם כל הפגמים והעוונות ועי"ז יראה הצדיק את הפגם שלו ויתקן אותו [וכידוע מצדיקים דאדרבה כהראות נענו לכהן דוודאי יראנו כמו שהוא, כן הוא בנגעיו ברוחניות. והנקודה היא שבחב"ד לא הי' סבירא להו המדובר בקרב שאר צדיקים דצדיק באמונתו יחיה ודרשו עבודת עצמו ולכן בין היתר רצו שיפעל הגבחה בכוחותיו הוא קודם שיבוא לצדיק].

זמביא ראייה לזה ממה שאמרו בגמ' שמקור האיסור של כתיבה ומחיקה הוא מחמת שהיו כותבים על הקרשים של המשכן אותיות, - היינו שהיו כותבין על כל קרש וקרש אות, כדי לדעת מקומו המיוחד ובכל פעם לשים אותו אצל חברו המיוחד לו; ופעמים כאשר היתה מעות בכתיבה היו מוחקין את האות. ולכאורה יש להקשות, דלמקור האיסור יכולים היינו לומר שהוא נלמד ממה שהיו מקרבים שני הקרשים יחד ועי"ז ממילא היו מקרבים ג"כ שני אותיות זו לזו. אלא מרלא אמרי' הכי יוכרח דיש ראייה שאכן הקרבת שני אותיות זו לזו אינה נחשבת ככתיבה.

זמבאן אנו רואים דהרמ"א סובר דאפשר להוכיח ולפסוק דין מכה קושיא. והוא נגד מה דאיתא בתשובות שכתב להדיא דאסור לפסוק מקושיא שהלא אפשר שלאחר זמן יבא אחד ויתרץ את הקושיא ואז יפול הפסק דין. וכמו כן מבואר בשאר פוסקים.

ח **דיבר** מענין האיסור בעשיית ל"ט מלאכות בשבת קודש, שענין ל"ט מלאכות נמשכה ממקום גבוה של טלא דבדולחא, ולכן בשבת אשר יש עליית העולמות ועולים לשורש של הל"ט מלאכות, הרי אי אפשר להשתמש בהם כי אם מטבור דא"ק ולמעלה, אבל אסור להורידם למטה מן המבור שעיי"ז נתגשם בחי' טלא דבדולחא בסוד ל"ט מלאכות.

בהליכה לביתו

ועיין בשו"ת תשב"ץ (חלק ב' סימן עב) וז"ל: קשה שאם נדווי של יהודה לא הופר, היאך היו יושבים תוך ארבע אמותיו? - ומקרא מלא הוא (מה טו), וינשק לכל אחיו וכו' (נמצא שיוסף היה מנשק את יהודה ונכנס לתוך ארבע אמותיו)! - ויוסף, כבר הגיד לו יהודה נדווי 'חטאתי לאבי כל הימים'; ומה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, צדיקים עצמם לא כל שכן (יבמות צט ע"ב). - וענין הנדוי אינו דבר אחר אלא הרחקה מד' אמות, כדאמרינן בפרק קמא דנדרים (ה). במנודה אני לך ובמשמיתנא ממך ובמרוחקני ממך, דלא יתיבנא

י **כי** עבדך ערב את הנער וגו' וחטאתי לאבי כל הימים (מר לב). עיין בפרש"י שפי', ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי? - הם כולם מבחוץ, ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות.

עיין במס' מכות (יא ע"ב): אמר רב יהודה אמר רב, נדווי על תנאי צריך הפרה. מנלן, מיהודה, דכתיב (מג ט): אם לא הביאותיו אליך וגו' וחטאתי לך (לשון נדווי הוא, שהיא מנודה לאביו).

בגמ' מס' מכות (יא ע"ב) אמר רב יהודה אמר רב, נידוי על תנאי צריך הפרה, מנלן מיהודה דכתיב (מג ט) אם לא הביאותיו אליך וגו' וחמאתי לך. יש לומר דאיה"נ דיהודה אמר שיהיה מנודה משני עולמות (בין בעוה"ז ובין בעוה"ב) - אלא מה שאמרו בגמ' דנידוי על תנאי צריך הפרה, זה קאי רק על חלק של הנידוי בעולם הבא דעל זה צריך הפרה גם כשזה היה רק על תנאי, משא"כ על נידוי בעולם הזה, על זה אינו צריך הפרה כאשר הוא על תנאי; וא"כ מובן שפיר איך שיוסף היה מנשק את יהודה, מכיון שבעולם הזה לא היה יהודה מנודה כלל.

יג] והקשה מו"ר דאיך היה מותר ליהודה לקבל על עצמו להיות ערב לבנימין, והלא נפסק ברמב"ם (הלכות דעות פרק ה הלכה יג) שהתלמיד חכם לא יהיה ערב. - וז"ל: משאו ומתנו של תלמיד חכם באמת ובאמונה; אומר על לאו ולא ועל הן הן; מדקדק על עצמו בחשבון, ונותן ומותר לאחרים כשיקח מהן. ולא ידקדק עליהן. ונותן דמי המקח לאלתר "ואינו נעשה לא ערב ולא קבלן" וכו'. עיי"ש. והנה בפשטות הטעם הוא כדי שהתלמיד חכם לא יהיה טרוד בעניני מסחר בעוה"ז, ושלא תפריע לו קבלת הערכות בלימוד תורה. - וגם דאם לא יהיה ממון הרי זה עלול להיות חילול השם כאשר לא ישלם ההלוואה. (ואמר מו"ר דכמעט כל פעם כאשר הוא היה ערב, סוף המעשה היה שהוא היה צריך לשלם את החוב. וכך נשנה הענין בערך בתשעים אחוז מהחובות) .

ורצה מו"ר לתרין עפ"י מה דכתב בעל התניא בביאור המושג תלמיד חכם כמו שהוא בשורשו, דחכם הוא בחי' אצילות, ותלמיד חכם הוא בחי' בריאה שמקבלת מאצילות. עכתו"ד. ולפי"ז אמר מו"ר דלכן אין להם לת"ח להיות ערבים ולעסוק בעניני עוה"ז שהוא בחי' עולמות בי"ע שהם בבחי' נפרדין מאלקות. אבל הצדיק שהוא בחי' עולם א"ק - אשר רגלי א"ק יורדין לבי"ע - הנה עליו אינו אסור להיות ערב; דאדרבה עליו לתקן ולגלות אלקות גם במקום הפירוד. ולכן יהודה בוודאי שהיה במדרגת א"ק אשר עליו היה מותר להיות ערב [דאף דכתיבי חב"ד רגילה הלשון

בארבע אמות דידך משמע. וכיון שכן היאך נפל יוסף על יהודה והיה מנודה.

זמנה שנראה בזה שיהודה לא נדה עצמו בעולם הזה כלל (ודלא כדברי רש"י שכתב שהנידוי היה בשני עולמות" היינו גם בעוה"ז). וכן מצאתי בבראשית רבה (צא י) וחמאתי לאבי כל הימים, לעולם הבא שכולו ימים כלומר שאין בו לילות, כדכתיב (ישעיה ס ב) לא יבוא עוד שמשך וגו'. - וכיון שלא נדה בעולם הזה לא היה צריך להפרה בעולם הזה. ונדויו בעולם הבא לא היה ביד שום אדם להתירו, שאין מתירין הנדר קודם שיחול (גדרים ז); ועד שמת לא חל הנדר. ומפני זה היו עצמותיו מגולגלין בארון עד שביקש עליו רחמים משה רבינו ע"ה. ומכל מקום שפיר מוכחינן מהתם דנדוי לעוה"ב אפילו על תנאי צריך הפרה, מדרחל נדוי של יהודה. ומה שכתב רש"י ז"ל שיהודה נתנדה בשני עולמות, לא מצאתי לשון זה לא בבראשית רבה ולא בילמדנו, ושמה שיטפא דלישנא הוא. עכ"ל.

יא] ומביא הגה"ק ר' יוסף ענגיל משו"ת חיים שאל (חלק א' סימן עא אות ג) שכתב: וחזיתיה להתשב"ץ שחקר, דרש"י כתב דיהודה קבל נידוי בב' עולמות, ואם כן איך היה בארבע אמות של יוסף ואחיו כדמוכחי קראי? והסכים, דהעיקר הוא שלא נתנדה אלא בעולם הבא, כמו שאיתא בבראשית רבה. ורש"י אגב שיטפא כתב כן. עיי"ש בדבריו.

וזו היא שקשה על מאור הגולה רש"י, אשר על כל טיפת דיו ישב עליה ז' נקיים, ויהי הקצר אמויץ, ומדקדק אפילו על אות כמפורסם. ואיך הכא שינה מידתו של שלמה וכתב שקר ח"ו וברדה מלכו אנב שיטפא. ואין ספק כי כל דבריו אמרי צדק, ואפילו אות אחת יסודתו בהררי קדש רו"ל. ועין לו ראתה שאמרו כן במדרש רו"ל. וכבר נמצא דהכי אתמר בליקוט (בפרשתנו רמז קנא) כדברי רש"י שקבל נדוי בשני עולמות, וידוע דהילקוט הוא ממדרשי רו"ל ככתבם וכלשונם. ובחר רש"י בזה שהוא פשוטו של מקרא.

יב] ורצה מו"ר לתרין קושית התשב"ץ שאינו קשה מידי על רש"י. דיש לומר דמה שאיתא

מהצלת נפשות; דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה ולכסוף בתר חמשה. עיי"ש. ובאמת זה הוא גופא הטעם למא אסרו לו הז"ל להתלמיד חכם להיות ערב, דמכיון שיעסוק בעניני עוה"ז, עיי"ז גופא יגרם לו שיפסיק מלעסוק בתורה וכדו'. ומבאר הט"ז דלכן היה מרדכי רצוי רק לרוב אחיו, ולא לכל אחיו, - דהם סברו דאיה"נ שמרדכי היה צריך להפסיק מלימוד התורה כדי להציל את כלל ישראל מהצרה; אבל הם סברו שאם היה זוכה והיה צדיק גדול ביותר, לא היו מסבכים לו מן השמים שיפסיק מלימוד התורה על מנת לעסוק בעניני הכלל. [דמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י וכו' וא"כ סברו המיעוט שיש איזה העדר זכות בדקות דדקות כביכול וכו'].

ואמר מו"ר כנ"ל דכל זה הוא צודק כאשר מדובר מצדיק שהוא במדרגת אצילות, שאז אכן יש טענות עליו דאם היתה לו זכות לא היו מסבכים עליו מן השמים שיעסוק בעניני הכלל, מכיון שאין אצילות יורדת לבי"ע, - אבל הצדיק שכבר עלה למדרגת א"ק אכן יכול וצריך לירד עד בי"ע ולגלות אלוקות במקומות הנמוכים ביותר. ואדרבה: הא גופא היא העבודה המוטלת עליו, ואין זה נחשב אצלו כביטול תורה, שהלא זה גופא הוא תורה אצלו. (ועוד, דהצדיק שהוא כבר במדרגת א"ק יכול גם לעסוק בענינים הכי גשמיים ועדיין יש בכחו שלא להפסיק אפי' לרגע בלימוד התורה, דאינו מפריע לו כלל העסק בעניני גשמיות ללימוד תורתו ולדביקותו בהש"ת, - ולכן אכן מצינו אצל הרבה צדיקים אשר היו עוסקים הרבה שעות ביממה לפעול ישועות ולעזור לאנשים בממון וכדו', וזה לא היה נחשב להם כלל לביטול תורה מכיון שבאותו עת היו עוסקים בתורה וביהודים נוראים). ולכן באמת לא היה שום חסרון אצל מרדכי הצדיק בזה שעסק בעניני הכלל. ולכן יש לומר ולקשר זאת עם התירוץ הראשון - דמזה עצמו שרואה שבא לפניו אדם המבקשו שיהא ערב, הרי זה סימן שרומזים לו מן השמים שעלה כבר למדרגת של א"ק ולכן מזמינים לפניו אדם כזה כדי שיעזר ע"י בהיותו ערב בשבילו.

לגבי מדרגת השבטים בכללות שהמה בבחינת בריאה. אמנם בהשארית ישראל מוועלדניק מובא שכל הנביאים היו [גם] בבחי' א"ק אלא שחלוקה בזה מדרגת משה אי מתחילה היו בא"ק או לא וכו' ומסתמא השבטים גם המה בבחי' זו וכו'].

יד [ועוד יש לומר דאיה"נ שעפ"י הלכה אין לו להיות ערב, אבל אמרו הז"ל במסכת נזיר (דף כג ע"ב) אמר ר' נחמן בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, ולכן יש כמה פעמים שאלו המבקשים שיהיו ערב בשבילם הרי הם אנשים נשברים ומגשמות הנפולות, ולכן יש מצוה רבה ונדירה לעזורם ולסייעם, בבחי' גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. שהלא ידוע הפסק של כמה אחרונים דבזמננו אין דין תלמיד חכם [עיי' יו"ד סי' רמג סעיף ז' דכתב המהרי"ק דאין דין תלמיד חכם לגבי דין לימרא דדהבא]. - ולכן בענין זה אפשר לסמוך על שיטות אלו ולא יחמיר על עצמו להיות נקרא תלמיד חכם בזמן שיש לסייע לאדם מישראל. ולכן יהודה חשב שעדיף לו לעבור עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה [אף שבוודאי היה לו דין ת"ח ולא שייך המהרי"ק הנ"ל, אמנם מ"מ עשה זאת בבחי' עבירה לשמה וכידוע בספרים שיש אומרים שעיקר עבירה לשמה הוא קודם מתן תורה].

ועוד יש לתרץ דכל האיסור להיות ערב אינו קאי כאשר יש בזה חשש של פיקוח נפש, היינו כאשר עדיין יכול הלוח לסדר עצמו להמשיך את חייו, אבל כאשר בא לידי מצב של חסרון ממון עד שבא לידי פיקוח נפש הרי אז בודאי אין ספק שמותר, ועוד דיש בזה מצוה להיות ערב לאדם כזה כדי שיכול למצוא איש שילוח לו כסף להמציא טרף לביתו.

טו [ואמר מו"ר דאפשר לקשר תירוץ זה עם התירוץ הראשון שהם אחד, - דהלא ידוע מה שאמרו הז"ל במסכת מגילה (טז ע"ב) 'כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו' - לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. - אמר רב יוסף גדול תלמוד תורה יותר

לאדם אחד והאדם השני מקבל שכר על מה שאדם אחד עשה מצוות.

דהנה כתב בשער הכוונות (דרושי העמידה דרוש ו) וז"ל: ובאומרך ושים חלקינו עמהם כו' צריך לכוין בביאור מלות אלו שלכאורה נראין כתפלת שוא וברכה לבטלה שמאחר שהאדם הוא בעל בחירה ורצון איך יתפלל שהשי"ת ישים חלקו עם הצדיקים, והרי ניתנה הבחירה ביד האדם כאומרם ז"ל ואלו צדיק ורשע לא קאמר. ואם נאמר שהכוונה היא שאף שיחמ' יתפלל עתה להשי"ת שישים חלקו עמהם - הנה הקושיא כפולה ומכופלת כי הצור תמים פעלו לתת לאיש כדרכיו אם טוב ואם רע. אך אמנם הכוונה היא: כי כאשר האדם חומא לפעמים ועושה עבירות המכבה את המצוות אז מונע מעצמו שכר מצוותיו שעשה.

דהנה ביני ביני כל זמן שלא שב בתשובה אותם האורות והמלאכים והסניגורים הנעשים מאותם המצוות שעשה ניתנים לצדיק הראויים לו כפי מה שגזרה חכמתו ית' בסוד יכין רשע וצדיק ילבש. אמנם יש איזה צדיקים גדולי המעלה שאינם רוצים ליהנות מזולתם אלא משלהם וכשלוקחים ההארות הנו' הנה הם בידם בתורת פקדון בלבד כנאמנות, וכאשר ישובו בעליהן בתשוב' יחזרו להם אותם ההארות שלקחו מהם כנו'; ולכן אנו מתפללין לפניו ית' כי הנה אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחמא, וכמעט שהאדם מוכרח לחטוא, ולכן אותם ההארות של חלקינו וגורלינו שהרווחנו ע"י מעשה המצוות שעשינו בעוה"ז ואינם ניתנים לנו מחמת חמאתינו - ישימם עם הצדיקים הגדולים הרשומים הנ"ל כדי שיהיו ההארות ההם קיימות, וכאשר נשוב בתשובה יחזירו לנו ולא ישים חלקינו עם זולתם דהיינו אותם שלא יחזירו לנו. עכ"ל.

וכמו כן מצינו ג"כ כעין זה בספר הליקוטים (תהלים לב) וז"ל: לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. מיירי במי ששב בתשובה בשעת מיתה, שאין לו זמן לקיים שום מצוה עוד, אלא בהרהור תשובתו הוא נשוי פשע לבד. כענין שהיה לר' אלעזר בן דורדיה

טז] ועל זה הקשה אחד: דהלא יש לדעת מה הוא בדיוק החילוק בין דברי ראובן לבין מה שאמר יהודה, - דהלא ראובן אמר שמקבל עליו לשמור על בנימין ואם לאו ימית שני בניו, ויהודה אמר שיהא בנידוי, - וא"כ למה נחה דעתו של יעקב יותר מדברי יהודה ממה שאמר ראובן?, - הלא בשניהם אפשר לומר דמה אהנית לי בזה, הלא הם מוסיפים רק עוד קללה ועוד צרה; ואדרבה הלא ידוע שהאדם אוהב את בניו הרבה יותר ממה שאוהב את עצמו [ולכאורה באיזה אופן שיהא נצטרך לומר דזה שייך גם ביעקב כידוע שהרב מבריסק לא קיבל מי שאמר שיעקב קרא קרי"ש כשראה את יוסף משום שאהבת יוסף היתה ניגוד לאהבה לבורא ית"ש, דאדרבה - אמר הרב מבריסק - אצל יעקב אהבת יוסף היתה ג"כ אהבת השי"ת, היינו שאותו ייחודא עילאה שהיה בו יעקב הרי וודאי המשיכו לאהבת בניו שתהא כלי לזה על דרך שייחודא תתאה נעשה כלי לייחודא עילאה, דבאופן זה יש להבין פשמי הפרשויות כאן דכתיב וישראל אהב את יוסף מכל בניו וגו' דאין מקרא יוצא מידי פשוטו]. וא"כ ממה שאמר ראובן שימית שני בניו הרי הוא סימן וסיבה שימסור נפשו הרבה יותר מיהודה אשר סיכן רק נפשו בזה שהוא בעצמו יהא בנידוי ולא סיכן את בניו כלל.

וענה מו"ר שהלא אצל ראובן לא מצינו כלל שאמר את הלשון 'ערב' היינו שלא קיבל עצמו עריבות שהוא ימלא את החסרון, משא"כ יהודה קיבל על עצמו 'עריבות' שהוא ימלא את כל החסרון. (וכן מצינו בחו"ל שלמדו מזה דיני ערכות, ולא למדו זאת מראובן).

והוסף התלמיד להקשות דהלא גם יהודה לא היה מקבל עליו להיות ממלא החסרון שהלא אם יקרה אסון איך יוכל יהודה למלאות החסרון בזה שהוא יהיה בנידוי, הלא יעקב אבינו לא ירויח מזה כלום, וא"כ מה עריבות ומילוי החסרון שייך לכאן.

יז] ועל זה תירץ מו"ר עפ"י דברי האריז"ל כמה שביאור על תיבות שמו"ע ושים חלקנו עמהם, דיש כזה מושג שמצוות שהאדם עושה, ילך

פגם שהוא בדקות בדקות בבחי' טירוף ח"ו [כלשון הגמרא ברבי חנינא בן דוסא דאם אין שגורה תפילתי בפיו יודע אני שהוא מטורף, היינו שקרוב למיתה, והיינו שהרי אין מיתה בלא חטא, ומיתה היא חרבא דמלאך המוות וכו']. והיינו שהמריפה דיוסף להווא אמינא דיעקב - שחשש שיש לו איזה שמץ מזה ח"ו - היא עוון שנותן איזו חיות בלעומת זה, בחינת מריפה, וזוה נמשך המריפה דיוסף; ואם כן הרי כן הוא ביעקב גופא, שיש איזו יניקה חלילה. וזהו שאין מיטתו שלימה כדלהלן]. וזה הוא ביאור דברי המדרש שזה הוא הסימן שאם לא ימות אחד מבניו בחייו הרי הוא מובטח שאינו רואה פני גיהנם, שזה מורה על שלימות מיטתו שאין בו שום פגם, ולכן כאשר חשב שנמרף יוסף הרי זה מגלה שגם אצלו יש פגם ולכן אכן ילך לגהנום.

ולכן יש לומר דלכן היה יעקב אבינו מפחד שלא יאבד גם בנימין, שהרי עי"ז יתעורר אצלו שיש לו עוד יותר פגמים, והרי זה יגלה לו שהוא אבד עוד חלק מעוה"ב (דהרי יש שם הרבה בחי' והרבה מדרגות, וכל פגם שנמצא אצל בן נוסף הרי זה מרבה לגלות קלונו של אביו). ועל זה בא יהודה להיות 'ערב', שהביאור של ערב הוא, שהוא יהיה ממלא את החסרון; היינו שהבטיח לאביו שאם אכן ח"ו לא יחזור בנימין לבית אביו, ועי"ז יתגלה שנאבד ליעקב עוד חלק בעוה"ב, אזי הרי הוא מוכן להיות מנודה בעוה"ב, היינו שהוא מוכן ליתן את חלקו של עוה"ב ושכר של מצוותיו ליעקב אבינו, שזה יעמוד לו במקום החסרון של בנימין, ועי"ז מובן שפיר העריבות של יהודה [בפרט להרשב"ץ הג"ל שעיקר ערבותו בעוה"ב]. ומשא"כ אצל ראובן לא מצינו שגם הוא קיבל עליו להיות ערב למלאות החסרון.

יט' [זמנא המשיך לדבר מגודל מדרגת עבודת 'ערב' ברוחניות, אשר רבינו ז"ל בעת אשר היה אצל מערת הרשב"י, קיבל על עצמו להיות ערב על כל כלל ישראל להחזירם להשי"ת, וכפי אשר נכתב באריכות בספר שערי צדיק [מכתביו של הגה"ק ר' גדליה קעניג זיע"א. מכתב י' עמ' קט-קיג] ונעתיק את תוכן הדברים, דלמרות שכתב שם בלשון ארמית,

שמת בתשובה, ויצאה בת קול ואמרה ר' אלעזר, וקראתו ר', ואמר הוא מזומן לעה"ב. וקשה, אחר שלא קיים ולא סגל מצות ומע"ט, היאך יזכה לעה"ב, ומהיכן בא לו שם ר'. ומה גם במה יתכסה, כי אין האדם יכול ליכנס שמה אם לא יהיה לו לבוש הנעשה ממעשה המצוות, כמ"ש בזהר.

אלא זה היה גלגול יוחנן כ"ג, ששמש פ' שנה בכהונה גדולה. ולבסוף נעשה צדוקי (א"א נראה שיש חיסור לשון בכאן) וכמו שבפעם הראשונה לבסוף הרשיע, כן תיקן בפעם שנייה, שהיה כל ימיו רשע גמור ולבסוף שב בתשובה. והנה הלבוש שעשה יוחנן כ"ג, בכל המצות אשר סיגל בשמנים שנה, לקח אותו ר' אלעזר; ומלת רבי היה ראוי אליו מאותו הפעם הראשונה. וז"ש כסוי חטאה, כי לקח אותו ר' אלעזר. ומלת רבי היה ראוי אליו. והלבוש שעשה בכל ימי ר' אלעזר מן העבירות אשר עשה, נתן ליוחנן כ"ג. ואל זה כיון מ"ש כסוי חטאה, כי הכסוי שלו של העבירות לקחו החוטא הראשון. אבל יותר טוב, מי שבפעם הראשונה בגלגול הראשון היה טוב. וז"ש אשרי אדם, כי זה נקרא אדם, כמשה"ה אדם אתם; כי יש בישראל מי שהם כצאן, שעליהם אמר הכתוב ואתנה צאני וכו'. ויש חשובים יותר שנקראים אדם. עכ"ל.

חי' [ולפי"ז יש לומר דהנה ביאור רש"י עה"פ (לו לה) ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבא שאלה ויבך אתו אביו. פירש"י, סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה אם לא ימות אחד מבניו בחי' מובטח אני שאיני רואה גיהנם. עיי"ש.]

והביאור בזה הוא כמו שכתב הרה"ק מאז' ביציא זיע"א, דהפנימיות של האב מגלה את הבנים; היינו דאם האדם רוצה לדעת מה הוא הפנימיות של האב, הרי הוא יכול לדעת זאת ע"י שיראה את ההתנהגות של בניו, ועי"ז ידע בדיוק מה הוא עומק פנימיות האבא. עכתו"ד.

ולפי"ז יש לומר דכאשר סבר יעקב שטרופ טורף יוסף, הרי עי"ז מתגלה שגם אצלו נמצא איזה

[– **כאן** לאחר שנשמע הכרוז ששואל מי הוא זה וכו' עונה רבה"ק באריכות שהוא זה שמרפא את בת המלכה, ונוקט בשמו הקדוש ובשם אבותיו ומייחס עצמו, ובהמשך דבריו אומר:] אני הוא זה שעוסק בהעצמת אלו שנחלשו [ברוחניות]; אותן ששברן הנחש הקדמוני ואין בהם אבר אחד שלם מפרסת רגליהם עד קרקפת ראשם – ופג ליבם מלעשות תשובה מאחר שאין בהם כח לעשות תשובה שלימה. ואני עוסק להכניס חכמה ובינה בחדרי לבכם ולשמה אותם כדי שיהא לבכם איתן לשוב בתשובה שלימה. ומנהיג אותם בדרך ישרה בשמחה ובחדרה לקיים מצוות התורה הקדושה בחדווה, וכיופי ו-חן של ליבותיהם מרוב טוב.

[**כ**] **אני** הוא זה שכל אלו [היינו כל מה שהכרוז שאל מיהו שיש בו כל המעלות הנ"ל, ורבה"ק עונה כנגד הקול הקורא שהוא הוא זה וכו'] ישנם בי; בגלל שאני הוא שערכתי לפני הקב"ה לפני שנבראו העולמות עבור כל נשמות זרע קודש של ישראל [ראה בשארית יצחק להר"י ברייטער שעל ה-ה' הופעות דנשמת יחידי הדורות שרבה"ק כלול בזה נאמר במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים כמ"ש את מי נועץ ויבינהו], וקבלתי על עצמי להחזיר אותם באחרית הימים לעבודה של בוראם ואדונם אשר עשה את השמים והארץ וכל צבאם בששה ימים ועתיד לחדש אותן וכו'.

ובכן קם ר' שמעון בר יוחאי ושאל "מי רון?" [היינו מיהו שיש בו הבחינה של הנה עבדי ירונו מטוב לב ששייך להנ"ל שרבה"ק ממשיך הרינה והשמחה וכו'. ושואלו בלשון מירון, שהרי מקום מנוחת הצדיק ושם המקום הם מכלל הסוד דהציון כדאיתא בחזיונות מהרח"ו. וכן לעיל בקטע שבספר רומז רבנו בתשובותיו שם אמו ואביו, והיינו שבצירופי שמו הרי רמוזים ענייניו כדאיתא בכוכבי אור לראבר"ג, וכאן רשב"י רומז בשמות מקומו ג"כ]. וענה רבינו ז"ל ואמר "אני רון!" [היינו – כך מקובל מוקני דור העבר – שרימוז כאן שמו הקדוש, ר"ב נ'חמן, וקורא עצמו בלשון רבי, כדאי

נעתיקו לכאן בלשון הקודש] והוא התגלות נוראה ממה שהיה כשרבה"ק היה אצל רשב"י, ומחמת סיבה – כפה"נ – לא הובאה בספרי מוהרנ"ת הנדפסים ששמה מצוי סדר מסע ארה"ק של רבנו; ולשונות הענין דומים בכמה אופנים להתגלויות של רמח"ל, היינו בלשון ארמי, וקם רבי פלוני ואמר, וגם שמשבחים את תיקון השכינה של הצדיק ומודיעים לו גודל נשמתו וכו'.

בשעה הזאת שבא ונכנס רבינו הקדוש במערה דרשב"י וכו' זיע"א – נכנסו איתו כל מיני ריחות ובשמים, כמו באותה שעה שבא הקב"ה לגן עדן בחצות הלילה להשתעשע בנשמותיהן של הצדיקים. וכל העולמות התמלאו אור. והמתים של המערה הקדושה התעוררו [כפה"נ הכוונה או שאז האיר החיות שעל הציון כדאיתא באריז"ל לגבי ראש חודש בהציונים הצדיקים או שהוא יותר מזה בהגילוי דנשמות שזהו תוכן ההתעוררות מהבחי' מיתה שבהן].

ואז קרא כרוז בכח גדול. מה שמו של הצדיק הקדוש הזה שהוא יסוד העולמות שניתנה לו רשות להדליק את הנרות הקדושים ולהאיר בכל חדריו הפנימיים של המלך הקדוש והעליון, שנכנס עכשיו למערה הקדושה הזו, ברוך בואו לשלום.

מני הוא זה שלא חס על כבודו שלו, אלא על כבודן של הקב"ה והשכינה, אשר הוריד והפיל את עצמו ברפש וטיט, וכל המעשים שלו להקים את השכינה מהעפר. מי הוא זה שיודע את הרפואות של בת המלכה, ועוסק ומדבר דברי נחמות על ליבה ומרפא כל המכאובים והחולאים הרעים ממנה וחובש מכותיה ושבירה ופציעה בסם של חיים לעולם.

דמי הוא זה שלא חושש לעינוגים שלו וידיו מלאות בדם ובשפיר ובשלייה לטהר אשה לבעלה. מי הוא זה שחפר ומצא בור מים נובעים לטהר כתמים וטינופים שלה. מי הוא זה שחפר ומצא באר מים נובעים לטהר אותה מכל כתם וטינוף שלה. מי הוא שזילף עליה אלו הבשמים והריחות הטובים להשיב בהם את נפשה, ולקשט אותה בכ"ד קישוטים של המלכה להביאה אצל בעלה ולחבבה עליה וכו'.

הרומזת על התיקונים היקרים העליונים שהתגלו על ידו, להתכנס אצל צדיק חי עולמים בימי ראש השנה, כבר לא היה בהם כח יותר וכו'.

ורבינו הקדוש הננו"ח יחד עם רשב"י וכו' התקשרו בקשר אחד ובאהבה עזה בסוד: "אנחנו כללות הכל", ובסוד "אנן בחביבותא תליא מילתא" [הערת ר"ג: הנאמר באידרא קדישא ומובא בליקוטי מוהר"ן (סימן ס) פתח ר' שמעון ובהתורה (סימן ס"א) חדי רש שמעון עי"ש]. ונדבקו כאחד באין סוף ברוך הוא בסוד האהבה שבדעת [הערת ר"ג: שהוא אהבה שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים קודם הבריאה כמבואר שם בהתורה מי האיש החפץ חיים (סימן לג אות ה')] עי"ש, ויותר מזה כי כשנכללין בו יתברך בבחינה זו, אחר הבריאה, זה שלימות יתרה].

ומיד הקב"ה פתח להם כל אוצרות המלך הגנוזים וכו' וראו מה שראו וכו' ולא ראה שום אדם ולא שום מלאך וכו' וכו' מאותו יום שנבראו שמים וארץ עד עתה כמו שהם ראו באותה שעה.

ואחר כך נשמע מהכינור קול אחד של עצב כרנע אחד, ושאל הרשב"י זיע"א את רבינו הקדוש מה זה ששמענו בסמוך קול עצוב [דהרי עוז וחדוה במקומו] וכו'. ואמר לו רבינו הקדוש הקול הזה ששמעת הוא קול של אותו הצאן הצעיר שהרועה שלהם התחבא מהם ותעו בשדה ובהרים והיו צריכים מים להרוות צימאונם ולא מצאו והלכו ותפזרו במדבר בין חיות זאבים ונמרים וכו' והזיקו להם, מהם אכלום ומהם שברו עצמותיהם. ומעטים שהצליחו לברוח, והגיעו לנקרות הצורים שלהם - אבל גם שם לא היה להם מנוחה; ועל זה הם משוועים רועה, רועה נאמן, עד מתי תיסתר ותעזוב אותנו וכו' וכו' וכו'.

כב [ואותה שעה הסכימו ביניהם וכו' בעיקבתא דמשיחא כאשר תתגבר ח"ו הסמ"א ותתפשט לבלתי תת לבא ולהתקבץ על ציונו הק' באומן על ימי ראש השנה וכו' - ישתדלו הם באסיפת צאו קדשים המסתופפים בצילו הקדוש לקיים בהם מצות הכנסת אורחים ברשות שלהם בסבר פנים יפות,

בגילויים דהרמח"ל שהנשמות קראוהו רבי וכו']. ובכן (כאשר שמעו כל זאת) התגלה כבוד הקב"ה. וכל נשמותיהם של צדיקים קדושי עליון - בין אלו שכבר היו בעולם ובין אלו שעוד לא באו [היינו מעין מעמד מתן תורה וכידוע שא' הגילויים של רבה"ק הי' על דרך מעמד הר סיני כדאי' בביאור הליקוטים וכו'] באו לראות וחפצו לשמוע הניגון הקדוש שיוצא מכינורו של רבינו הקדוש. ויצא קול שבטש [על דרך ענין הבטישה שבעין חיים שהוא איזו התנועעות של ב' אורות זה כנגד זה שנוגדים מזה הארות] בכל הרקיעים. ונשמע בכל העולמות העליונים והתחתונים: זהו נחמן בן שמחה ופיגא בן יקר וקדוש שלי, עבד של הקב"ה.

זה הוא איש שבאנשים אשר רוח אלקים קדוש בו; רוחו רוח שיש בה קיום [...] ועליו ובזכותו מתקיימים שמים וארץ וכל צבאם - והמלך חפץ ביקרו; לו הביאו רשות לשיר את השיר ולנגן הניגון העליון והקדוש המשמח אלקים ואנשים.

ובכן רבינו הקדוש נמל בידיו כינורו שלו שיש בו שבעים ושנים מיתרים והחל לשיר שיר וניגון ותשבחות שכלולים מעשרה מיני נגינה שבהם יסד דוד המלך ע"ה ספר תהלים. והוא השיר שיתעורר לעתיד. ובאותו שיר של הניגון הקדוש מתפרש בנעימות כל אלו התיקונים הקדושים שפעלו צדיקי עולם בחייהם ובמיתתם - הן אלו שמתו על מיתתן והן אותן שמסרו את עצמם למיתה על קידוש השם: מדורו של אדם הראשון עד הדור הזה [ועפי"ז תבין היטב מה שכתב מוהרנ"ת ז"ל במכתביו הק' מכתב ש"נ עי"ש, שכתב שכל זה הוא דבר קטן אצלו ז"ל - הערת רבי גדליה זיע"א] שהם רפואות של הבת מלך וכו'.

כא [וכאשר רבינו הקדוש התחיל לפרט התיקונים שפעל ותיקן הוא בעצמו, אזי פניו האירו באור עליון. וכל הצדיקים יצאו במחול ונעשה שמחה וחדוה גדולה בכל העולמות וכולם הודו לה' על אשר לא השבית גואל וכו' אשרי מי שזה יצא מחלציו. [כאן ר"ג מתחיל להביא ענין נוסף ומשמיטו בתיבת וכו', וממשיך:] וכאשר שמעו מהניגון הזה נעימה אחת

בכלל התשיעי שבהקדמתו לספר ביאור הליקוטים עיי"ש היטב. עד כאן לשונו של ר' גדליה קעניג.

ועב"פ רואים מכאן שרבינו ז"ל לקח על עצמו להיות ערב בעד כלל ישראל, דאמר שהוא קיבל עריבות לפני הקב"ה בתחילת בריאת העולם בשביל כל נשמות זרע קודש של ישראל וקיבל על עצמו להחזיר אותם באחרית הימים לעבודה של האדון שברא את השמים והארץ ועתיד לחדש אותם.

כד' [והוסיף מו"ר לדבר בזה שבאמת שורש הדברים כבר כתב גאון עוזינו מוהרנ"ת בליקוטי הלכות חושן משפט (הלכות ערב הלכה ד אות ה) וז"ל: ועל כן דוד המלך עליו השלום שהוא משיח - מבקש מה' יתברך: ערב עבדך לטוב וכו'. 'ערב' דייקא, כי מבקש מהשי"ת שהוא יהיה בעזרו לגמר ולקיים הערבות בשלימות; כי אומר, הלא אני נעשיתי ערב בעד הכל, ואין מי שיעמד בעזרי כי אם אתה לבד. ועל כן מבקש, ערב עבדך לטוב. 'ערב' דייקא. ועל כן משיח סביל מרעין עבור כל ישראל, כי הוא מכרח לסבל מרעין וכו', מאחר שנעשה ערב בעד כולם.

ועל כן תחלת הזכרת שם ערבות בהתורה לא נזכר כי אם אצל יהודה; כמו שכתוב, אם תתן ערבון וכו'. כי מתחילת התורה עד כאן לא נזכר שם ערבות, כי עיקר הערבות מתחיל מיהודה שהוא בחינת משיח שיצא ממנו וכו'. וזה שאמר יהודה, אנכי אערבנו וכו' כי עבדך ערב את הנער. כי יהודה שהוא בחינת משיח, הוא עיקר הערב וכו'. ועל כן ערב בשעת מתן מעות משתעבד בלא קנין, אבל שלא בשעת מתן מעות אינו משתעבד אלא בקנין. וכן הערב לבית דין משתעבד בלא קנין, כמבאר בשלחן ערוך, - כי עיקר קיום הערבות על ידי שמקבל משרשו שהוא הערבות של משיח על קיום התורה שמשם עיקר שורש הערבות. עכ"ל.

כה' [איתא בספה"ק שהלא ידוע דעיקר עבודת של חנוכה הוא להודות ולהלל, אבל כיון שמוטל עלינו המצוה של הדלקת המנורה לכן ליבו טריד במירדא של מצוה ואינו פנוי לעסוק כל כך הרבה

לאכול ולשתות ולעשות כל מה שהם צריכים. גם התפילות והדמעות של עם הקודש יקבלו ויביאו אל אותו נחל שמימי נובעים ולא פוסקים לעולם, מקור החכמה הקדושה וכו', עד כי שוב ירחמינו וכימות עיניתנו ישמחנו ועין בעין נראה בשוכ ה' ציון.

וקרל ניוגנו של הכינור חזר להיות שמח ומיד נעשה שמחה וחדווה גדולה ועצומה. ורקדו יחד רבינו הקדוש והרשב"י וכו' ומלך המשיח וכל השבעה רועים וכו' וכל הצדיקים אהריהם כל אותה הלילה. ונשתכללו [ויכולו השמים מתרגמו' ואישתכללו] שמים וארץ וכל צבאם כמו שעתיד להיות בימי מלך המשיח וכו' [דכתיב השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה ואי' בבעש"ט עה"ת שזה נעשה מעבודת הצדיקים וכו']. ולא עלה שמחה לפני הקב"ה כאותה שמחה מיום חורבן בית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן.

וכשהאיר היום ונהיה בוקר ועת להתפלל, נצרך רבינו הקדוש ללכת - כולם הלכו עימו להתלוות וכל אחד ואחד הביא לו מתנות ודורונות וכו' וגם וכו' הביא לו מתנה יקרה לתת לאלו ששואלים בשלומו וכו' [לכאורה הוא על דרך שמלאך המוות מסר מתנה למשה. והכוונה שפעל איזו הכנעה בהלעומת זה, כדאיתא בשארית ישראל שפעם הורידו הבעש"ט להסמ"א ואמר שנראה שיש בו איזה הכנעה שאמר שרצונו לחזות במצח תלמידי הבעש"ט].

כג' [ומסיים ר"ג:] ודע והאמן שכל מה שכתבתי לך עד הנה הוא רק מעט דמעט מועיר, ואפילו לא כטיפה מן הים הגדול מזה שהתרחש אז בלילה ההוא דנהיר כיממא. ואילו כל הימים דיו וכל האגמים קולמסים וכל דיירי ארעה לבלרין וכל לשונות מקלסין וכו' - אין בכוחם לספר אפילו חלק אחד מאלפי אלפים וריבוא רבבות הסודות הגדולות והנצורות שיש בענין זה. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלינו אלף וכו' פעמים על מה שעב"פ זכינו למעום בקצה המטה מהמתוק מדבש וכו'. על פי הדברים וכאמת האלה תבין ביותר דברי הרב מהור"א בר"ג זצוק"ל

בחי' רגליה יורדת מות, שמעלה כל עניני קמנות ופירוד וגשמיות לאלקות הגמור וכדו'. - וענין יחוד זה מבואר ביתר הרחבה בים החכמה בדרוש דחיית מוחין דקמנות עיי"ש.

כת] דיבר מו"ר ממה דאסור להסתכל בקשת ביותר והמסתכל בו ביותר עיניו כהות, אלא רואהו ומברך. ואיתא בזהר הקדוש המסתכל בקשת כמי שמסתכל בשכינה. ובתיקוני זוהר מבואר דסביבות הקשת מתלבשים קליפות שהם רוח סערה וענין גדול וכו' ואלו הגורמים שלא יהיה הקשת בצבעיה המאירים. - ואם יתראה קשת בצבעיה המאירים מיד יבוא משיח. דאיתא בזהר "לא תצפה לרגלי דמשיחא עד די תחזי האי קשת בעלמא מתקשטא בגוונין נהירין ואיתנהיר לעלמא, וכדין צפי ליה למשיח". ועל דברי זוהר הללו חידש לנו הגה"ק רבי ר' יהונתן אייבשיץ זיע"א, דעל קשת שיש בה גוונין מאירין לא צריכין לברך ברכת זוהר הברית מכיון שאין זה בא כלל על עוונות אלא אדרבה הוא בשורה טובה.

זזה לשונו בספר יערות דבש (חלק ראשון דרוש יב): והנה אמרו בגמרא דכתובות פרק המדיר (דף ע"ז ע"ב) - כשמת ר' יהושע בן לוי שאל ליה רשב"י נראתה קשת בימך, א"ל הן, א"ל א"כ לאו את בר לוואי. וקאמר הגמרא ולא היא, רק דלא לאחזוקי טיבותא לנפשו אמר כן. ותמהו רבים, בעלמא דקשוט איך נאמר כן, הא כתיב (תהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני.

אבל הענין, כבר תמהו כל בעלי טבעים על זכירת ברית הנאמר בקשת, כי הוא דבר מטבע כאשר תזרח השמש מול עבים עכורים מלאים קטורי מים, כאשר הנסיון מורה בשומך נגד קוי השמש צלוחית מלא מים.

אבל בזהר יש, כי יש תרי קשת. משונים בגוונים הוא טבעי, אבל מה שיש בו מראה תכלת לגמרי, הוא הקשת הנרצה להזכרת ברית, כי תכלת מלשון כליה ר"ל, תכלת מורה כי נתחייבו ח"ו כליון, ויש להם תכלית טוב בזכירת ברית; לכך רשב"י ששאלו נראה קשת בימך, כוונתו על קשת ממין השני, שהוא אינו

במצוות הלל והודאה, שהרי כל היום לבו ומחשבתו עוסקים במצוות הדלקת נר חנוכה. משא"כ ביום של זאת חנוכה אשר כבר אתמול בלילה נגמרה לגמרי המצוה של הדלקת נר חנוכה ואינו מוטל עליו עוד החיוב להדליק נר חנוכה, לכן עכשיו מחשבתו ולבו פנויים לגמרי לעסוק בהלל והודאה להשי"ת. ולכן נקרא יום האחרון של חנוכה בשם של "זאת" חנוכה, מכיון שזה הוא עיקר מטרת ימי חנוכה להגיע למצב של הלל והודאה להשי"ת מכל הלב ומכל הנשמה בלי שום ענין אחר המטריד עליו.

כז] הזכיר את דברי חתם סופר שאמר על פרשתנו שמצינו שיהודה דיבר ליוסף - דלמרות שבחיצוניות נראה שיהודה מדבר על יוסף, אבל מלשונות הפסוקים יש לראות שבאמת כוונת יהודה היה בכל דבריו להתפלל תפלה להשי"ת. - והאמת הוא שכן צריך כל אחד להתנהג בדרך זו, דגם כאשר מדבר איש לרעהו יהא לבו מכוון בדיבוריו תפלה להשי"ת. והאמת הוא שכן כתב ג"כ הרה"ק רבי ר' ברוך ממעוז'בו' בפרשתנו, על מה ששלח יוסף להגיד לאביו 'והגדתם לאביו את כל כבודי במצרים' (מה יג). וז"ל: 'כבודי' לשון 'כבודות', היינו שתגידו לאביו את גודל הכבודות שיש לי במצרים, שאני צריך לישב עם השרי מלוכה ולפקח עמהם בעניני המלוכה, ובפנימיות לבבי צריך אני לחשוב בה' ולהמתיק הדברים בשורשן. עכ"ל.

כז] ועוד דיבר מו"ר אשר יש יחוד גדול אשר אם מכוונים אותו בחוץ לארץ יכול היחוד הזה להביא את משיח צדקנו, אבל אם עדיין לא הגיע הזמן אזי יכול אותו המכוון למות מגודל היחוד, ואכן ידוע שהרה"ק מפשיסחא נסתלק מחמת שהיה מכוון יחוד זה בחוץ לארץ. ואמר מו"ר שיש לרמוז קצת בענין יחוד זה שהוא בבחי' מה דאיתא בליקוטי מוהר"ן תורה א' בענין אותו נ' ח' ת'. דאות ח' הוא בחי' ח'כמה ואות נ' הוא בחי' נ' שערי בינה. דהוא רומז על יחוד אבא ואימא שהוא חכמה ובינה. אבל היחוד שאפשר להביא הגאולה הוא ע"י שמוסף בהיחוד את אות ת' שהוא

כי כל גדולי הפוסקים סתמו מלייהו בזה. מיהו הרוצה להתחסד, לברך בלי שם ומלכות, ויהרהר שם ומלכות בלבנו, אין מזניחין אותו. עכ"ל.

ל' והזכיר מו"ר בזה מה דאיתא במי השילוח (פרשת נח) וז"ל: והיה בענני ענן - היינו יראה והסתרי; וקשת היינו מבטח עוז כי בכל תוקף היראה יהי' לך בטחון גדול. וזאת הבטיח הקב"ה לנח. וזה שנאמר בזה"ק לא תצפה לרגלי דמשיחא עד דתחזי קשתא בנוגין נהורין, היינו שיהיה התקפות מהשי"ת בולט ומפורש כנגד עיניך אז תצפה לרגלי דמשיחא. וזה ששאל רשב"י את ריב"ל נראתה הקשת בימך, ולא שאל אותו בלשון ראית, דנראתה משמע לפעמים ולא בתמידות; ולרשב"י היה הקשת בתמידות. והקשת והתקפות של ישראל הוא הפר' שמע ישראל, שהוא נותן תקפות בלב המיחלים לחסדו. עכ"ל.

ועפ"ז ביאר מו"ר בפרשתנו ויגש אליו יהודה ויאמר כי אדני, דלמרות דלא מצינו בדבריו שהוסיף איזה טענה, דהלא לכאורה נראה שהיה רק חוזר על דבריו שאמר בפרשת מקץ. אלא י"ל דעכשיו אמר כל דבריו בתקיפות אמונה ובצעקה מתוך הלב, היינו שאמר 'בי אדני' ובא עם עזות דקדושת בתקפות היהדות ואמונה שיש לו, ועל ידי זה זכה לביאת המשיח וכנ"ל מדברי האיז'ביצער - היינו הגילוי של משיח בו יוסף, ונתאחדו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, בבחי' הגאולה שלימה. (ועיין במי השילוח בפרשתנו שג"כ מובן מתוך דבריו שנתכוון לומר ענין זה).

טבעי כלל כנ"ל. - וריב"ל השיב סתם נראה, היינו כוונתו לקשת הטבע. והא דלא אמר ליה בפירוש שקשת זו ראה, היינו דלא לאחזוקי מיבותא לנפשיה, אבל מ"מ לא כוזב מילתא, כי באמת נראה קשת הטבעי.

והנה לפי"ז צריך לימוד והבחנה להבחין, בין ראית קשת אם הוא טבעי, או קשת הזכרת ברית, כי אז יש לנו לעורר בתשובה, כי לכך בא האות לחזור בתשובה ולחדול מרע, ואלקים עשהו שייראו מלפניו. והנה כל זמן דצדיק בעולם, ודאי לא נראתה קשת, רק ממזין הטבע, ואין צריך לימוד והבחנה. וזהו מאמר דוד, כל זמן ששאלו ויהונתן צדיקי עולם קיימים, ודאי לא נראתה קשת ממזין השני, ואין צריך לימוד להבין בין קשת לקשת; אבל כמותם, א"כ צריך לימוד ללמד בני יהודה קשת, להבחין בין קשת לקשת, וזהו אמרו הלא היא כתובה על ספר הישר, שפירושה ס' בראשית (ועיין היטב במס' ע"ז דף כה), ששם נאמר (בראשית מ, יג) את קשתי נתתי בענן, - ע"כ אין כוונה על קשת הטבעי, לכך ילמדו להבחין למען דעת לשוב בתשובה ואתי שפיר. עכ"ל.

כט' ועיין בבן איש חי (שנה ראשונה פרשת עקב אות יז): הרואה הקשת אומר, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו. ואסור להסתכל בו. ולפי דברי הגאון מהר"י (רבינו יהונתן אייבשיץ) ז"ל ביורה דעה, דיש תרי גווני קשת, אם כן צריך לברך בלי שם ומלכות, דאין אתנו יודע. מיהו אין דבריו הנזכרים האמורים בדרך דרש, כדאי לעקור מנהג ישראל לברך בשם ומלכות, ובפרט

סעודתא דחקל תפוחין קדישין

סיפור לו הזקן הנ"ל אשר הוא בעצמו היה תלמיד של הגה"ק ר' מאיר שפירא זיע"א והיה לומד בשיבת חכמי לובלין, - שפעם חלם בלילה שאדם אחד בא אצלו ואמר לו שיכדוק את התפילין שלו. וקם בכוקר והנה חלום, והיה לבו רועד בקרבו על המראה חלום ולא ידע

לפני קידוש

לא' נכנס בחור אחד ואמר למו"ר שהוא בא מגודלדערס גרין. ואמר מו"ר שהיה מכיר את זקנו אשר היה בידידות עמו. וסיפר מו"ר שעדיין זוכר כאשר הוא היה ילד צעיר בגודלדערס גרין

שדווקא במחלה הידועה שידוע מהסטייפלער זיע"א שקשה לפי ערך לפעול מופת בזה, נצרך להגוי. אבל עכשיו אין לו עוד נכרי ולכן אינו יכול להושיעו עוד.

ועוד אותו אדם רחמים מרובים שהרב מרעננה יעזור לו ויפעול ישועה לאביו. ולאחר זמן רב שביקש רחמים מרובים, ענה לו הרב מרעננה, שלמרות שעכשיו אינו יכול לעזור מכיון שאין לו נכרי, אבל כאשר יהיה לו עוד נכרי אחר יודיע לו, ואז ישלם את הסכום הנ"ל ובעזרת השי"ת תהיה ישועה לאביו. ואכן כך הוה דלאחר זמן נודמן לו נכרי אחר, ואותו אדם נתן את כל הסכום, ואכן אביו נתרפה מחוליו באופן פלאי בלי שום הסבר עפ"י טבע, ואותו נכרי מת בזמן מועט, כן יאבדו כל אויביך ה'.

ולאחר זמן רב כאשר כבר נסתלק הבית ישראל וגם הרב של רעננה, שוב חזר לאביו המחלה הנוראה ולא ידע למי לפנות. והלך אצל הצדיק הקדוש ר' אלעזר אבוחצירה זיע"א, וסיפר לו כל הנ"ל איך שהעבירו את המחלה לנכרי. ואח"כ שאל לו ר' אלעזר אבוחצירה זיע"א, האם בחדר של בית החולים שאביו נמצא יש שם עוד אדם אחר, וענה שאכן נמצא שם עוד אחד והוא נכרי. ואמר לו ר' אלעזר אבוחצירה זיע"א, שאין לו ממה לפחד והמחלה תעבור לאותו נכרי ואביו יתרפא לגמרי. ואכן כן היה. ולאחר זמן קצר יצא אביו מבית החולים בלי שום זכר מהמחלה, ואותו נכרי אשר היה עמו בחדר בבית החולים לא עברו ימים מועטים ומת, כן יאבדו כל אויביך ה'.

לאחר בציעת הפת

לג' דיבר מה דאיתא בספר יקרא דשבתא (על ליקוטי מוהר"ן סימן ס"ה) על הא דמציינו דמנהגן של כמה צדיקים היה שעיקר תורתם של שלש סעודות היה בתוספת שבת, היינו כאשר כבר יצא זמן של שבת, והיו מוסיפים מחול אל הקודש - באותו זמן היו אומרים תורה. והביאור בזה הוא דבשבת קודש האדם במל לגמרי לאור אין סוף ב"ה עד שאינו מסוגל כלל להוריד תורה חדשה לתוך אותיות, ורק כאשר יצאה

מה לעשות, האם דברי חלומות שוא ידברו, או אכן יש לו לחשוש לחלמו. ונתייעץ עם המשגיח הגה"ק ר' שמעון מזעלחוב זיע"א, ואמר לו שאכן ילך לבדוק את התפלין אצל סופר מומחה. ואכן קם והלך לסופר וביקש ממנו לבדוק את התפלין שלו, ונתברר שאכן התפלין היו פסולים.

לב' ועוד סיפר אותו אדם שפעם נחלה אביו במחלה הידועה והלך אצל הבית ישראל לעורר רחמים ולבקש ישועה לאביו. ואמר לו הבית ישראל דהוא אינו יכול לעזור לו, אבל שילך להגה"ק הרב הוברמן זיע"א, בעל ה'בן לאושרי ברכה משולשת' מרעננה, שהוא יכול לעזור לו [שהיה חסיד קאצק, ותלמיד של האבני נזר, והבית ישראל החזיקו כבעל מופת אמיתי]. ואכן הלך לצדיק מרעננה וסיפר לו את מרת נפשו, שאביו נמצא במצב של סכנת נפשות ממש שנחלה במחלה הידועה רח"ל ומבקש ישועה לאביו. וענה לו הרב של רעננה שאכן הוא יכול לעזור את אביו ולפעול ישועה עבורו, אבל הוא מבקש מקודם שיתנו לו עשר אלף פונט [וידוע שהצדיק מרעננה היה מבקש סכומים גבוהים כאלו והיה דר בעניות נוראה ואיומה שניתן לראות בתמונות ישנות מאז, איך שממש אין רהיט ובגד ומאכל ודירורין כדרך אנוש בביתו, והכל חילק לצדקה עד הפרומה האחרונה, והיתה לו כוונה בזה שיהא מחוייב כביכול להושיע].

דסירב אותו אדם מליתן סכום הגון בזה. וחזר להבית ישראל וסיפר לו כל הנ"ל איך שהרב מרעננה אמר שיכול לפעול ישועה וביקש על זה סך של עשר אלף פונט, והוא סירב לכך. וגער בו הבית ישראל, ואמר לו שלרב מרעננה לא מסרכים והיה לך ליתן את כל הסכום, ולכן מיד חזר לדרכך ואמור לו שאתה מוכן לשלם את כל הסכום. ואכן כן עשה וחזר להרב מרעננה ואמר לו שמוכן ליתן את כל הסכום. אבל ענה לו הרב מרעננה שעכשיו כבר מאוחר יותר מדי. דכשהיה אצלו בפעם הראשון היה לו נכרי שהיה יכול ליתן עליו את חוליו של אביו [כידוע דרכו של הרה"ק מקערעסטר כך ויש לזה מקור בירושלמי. ואפשר

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני, דאצלו הוא בחי' ז'יאמר'.

אבל אין זאת גרעון אצל יהודה שהוא יכול לגלות התורה, אלא אדרבה זהו התכלית להוריד את ההשגה לאותיות; דהלא עיקר תכלית בריאת העולם הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים דייקא. ועיקר העבודה הוא להוריד את השגת התורה לתוך האותיות. בסוד הקרא (ישעיה נח ח) אז יבקע כשחר אורך וכו' - בבחי' קריעת ים סוף של לעתיד לבוא, שאז יהיה בחי' קרי"ם בהתורה הקדושה בימא דאורייתא, - היינו שמישה יוריד את התורה דעתיקא סתימאה באופן שכל אחד ואחד יבין את כל גנוי ונסתרות התורה. כמבואר כל זוהר בביאר הגר"א על תיקוני הוזהר (תיקון כא).

וענין זה מצינו ג"כ אצל התנאים, דלמרות שהיו כמה תנאים שהיו יותר גדולים במדרגה מרבי שמעון בר יוחאי [כגון ר' עקיבא] אבל למרות זאת נחשב הרשב"י יותר גבוה מכל התנאים - מחמת שהיה בכחו להוריד את האורות והשגות לתוך 'אותיות', שיש בזה מעלה יתירה מה שלא היה אצל שאר התנאים.

לה] ומענין זה דיבר על מה שאמר הבעש"ט (עין בשבחי הבעש"ט עמ' קה): כשאני מגיע לתיבת מחיה המתים אז באין נשמות מתים לאלפים ולרבבות ואני עושה להן תיקון ומתפלל בעדן ומעלין. והם רבים כל כך שאם רציתי להעלות כולם הייתי צריך לעמוד שמונה עשרה שלוש שנים. כשאני שומע הכרוז שמכריז השבת ואי אפשר עוד להעלות הנשמות אני פוסע השמונה עשרה.

וסיפר דפעם היה גזירה גדולה על עיר אחד דרצה המלך להרוג את כל היהודים של העיר, ושלחו שליח להבעש"ט שיתפלל בעבורם. ונענה הבעש"ט לבקשתם ושלה להם שיבוא לשבות אצלם על שבת קודש. ובני העיר שמחו מאוד שיזכו שהבעש"ט בכבודו ובעצמו יבאו לשבות אצלם על שבת קודש. ונקהלו כל הציבור הקדוש להתפלל בצוותא חדא עם הבעש"ט. והתחילו להתפלל מנחה

השבת, ומדאורייתא אין עוד איסור בעשיית מלאכה, אזי הוא חוזר מהביטול ויש בכחו להוריד התורה שהשיג לתוך אותיות ובאותו זמן יכולים לומר תורה. [וכן ידוע מה שאמר הרה"ק מלעכווימש זיע"א כי ההשפעה של השבת הוא גבוה מאוד מאוד עד שאינו יכול כלל להשתלשל ולרדת לעוה"ז הגשמי, אלא מועיל רק לענינים רוחניים בלבד, היינו בתורה ועבודה ותפלה דביקות וכדו'. אבל ההשפעה של הדברים והצרכים הגשמיים היא באה מתוספת שבת, וככל שמקדימים לקבל שבת קודש ומאחרים לצאת מן השבת, הרי עי"ז ממשויכים על עצמם יותר שפע גשמי לששת ימים המעשה].

דהוא עפ"י מה דאיתא בליקוטי מוהר"ן (מהדורא קמא סימן סה) דבשעה שהאדם במל כולו בתכלית להשי"ת הרי אינו מרגיש שום יסורים, ורק כאשר שב מן הביטול בבחי' שוב אזי הוא מרגיש ביסורים, ואז יכול לחדש חידושי תורה. וז"ל: ואחר כך, אף על פי ששב מהבטול, אעפ"כ מהרשימו שנשאר מהבטול, - עי"ז נעשה התחדשות התורה. כי ע"י הבטול שנתבטל אל התכלית, והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, עי"ז נתמלא שמחה. והשמחה הוא כלי אל חדושין דאורייתא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת פ"ה) בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע ירדו ששים רבוא מלאכים ונתנו שני כתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכו', ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לנו שנאמר ושמחת עולם על ראשם. נמצא שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת קבלת התורה. עכ"ל.

לד] דהוסף מו"ר דזה הוא בחי' יהודה שיכול להוריד התורה לתוך האותיות [בבחי' נגלות התורה] משא"כ יוסף הוא בחי' הביטול והתכללות באור אין סוף שאינו יכול לגלות עצמו [בבחי' סודות התורה], וכמו כשמצינו אצל יוסף שלא היה מגלה את עצמו רק לאחר ויגש אליו יהודה ונתחבר יהודה [דויד] עם יוסף ונעשה התחברות יוסף עם יהודה, - הרי אז היה בכחו לגלות עצמו ולומר אני יוסף; משא"כ יהודה הוא בחי' מלכות בגילוי וכדכתיב

קידוש השם. ולכן מפרש הר"י דקושיית הגמרא היא מה ראו שלא 'ברחו', שהרי קודם המעשה היו יכולים לברוח. ועל זה מתרצת הגמ' שהם נשאו ק"ו מהצפרדעים, דמבואר בפרשת וארא שמסרו עצמן ונכנסו לתנורים, וא"כ יש לעשות ק"ו דמה הם שאינם מחוייבים במצוות קידוש השם, למרות זאת מסרו נפשם, הרי אנו שאכן מצווים על קידוש השם על אחת כמה וכמה. הרי חיוני דיש חיוב למסור עצמו למען קידוש השם אפילו באופן שיכול לברוח.

ומסיק וז"ל: דודאי האידך דאפשר לקיים שניהם שלא לעבור על המצוה ולקיים וחי בהם, בודאי צריך לקיים שניהם. ולכך יש חיוב לברוח וכמו שמצינו ברבי שמעון בן יוחאי ובנו שהחביאו עצמן במערה ולא מסרו נפשם משום שהיה להם עצה להיחבא. וכן ברבי יהודה בן בבא (פנהרין י"ד ע"א) שאמר לבנו לברוח. א"כ הוא הדין כאן לאלו שיכולים לברוח צריכים לברוח.

ומקשה השבות יעקב למה חנניה מישאל ועזריה לא ברחו, ולכן מסיק דעל כרחך צריכים לפרש דנמי היה להם צווי, - דאל"כ איך למדו מהצפרדעים שלהם היה צווי מיוחד להיכנס לתוך התנור, ומשא"כ הם היו יכולים לברוח. אלא ע"כ להם היה ג"כ צווי כמו שמבואר במס' סוטה (י ע"ב) שיצאה בת קול אחר הצלת תמר ושני בניה מן האור, חייד שאני מציל שלשה בניך מן האור מאן נינהו חנניה מישאל ועזריה, - לכך לא ברחו להימלט על נפשם. ואין למדין מהם למקום אחר, דודאי גדול הצלת נפשות אם יכולים לברוח, אבל מ"מ אם רוצה להחמיר על עצמו ולמסור נפשו לקדש השם מותר. עכתו"ד.

לז [והוסיף מו"ר לספר דבומן השואה בא הדברי חיים בתוך חלום לבנו הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זיע"א אשר היה בתוך השואה, ואמר לו שאם הוא רוצה הרי הוא יכול להצילו שלא יהרגו אותו, אבל תדע שאז לא תזכה למות על קידוש ולא תזכה לעלות למקום הגבוה אשר שם זוכים כל אלו הנשמות אשר זכו למות על קידוש ה'. ואכן לא הסכים

של ער"ש. ולאחר שכל הציבור כבר גמרו שמו"ע עדיין היה הבעש"ט עומד ומתפלל. ולאחד שהמתינו זמן רב וראו שעדיין לא גמר שמו"ע התחיל הציבור להתפלל מעריב והלכו לבתיהם לסעודת שבת [ועדיין עומד הבעש"ט באמצע תפילת מנחה]. וגם לאחר הסעודה כאשר חזרו לביהמ"ד ראו שעדיין עומד הבעש"ט באמצע התפלה. וכך היה עומד ומתפלל עד סמוך לעלות השחר ואז גמר תפלת מנחה, ואח"כ התפלל מעריב וגם שחרית ומוסף, ואח"כ עשה קידוש של ליל שבת. ואמר הבעש"ט שהיתה שורה גזירה רעה על העיר וברוך השם שהצליח לבטלו לגמרי.

ואמר הרה"ק רבי ר' ברוכ"ל ממעוזבו זיע"א: למה היה צריך הבעש"ט למלט עצמו ולבוא לעיר פלונית ולהתפלל שם על בטול הגזירה - הלא היה יכול לעשות כל זה בעיר מעוז'בו? אלא שזקיני הלך שם בכוונה שאם יבטל את הגזירה הרי טוב ואם לאו הרי הוא ישאר שם באותה עיר וגם הוא יהיה בתוך הגזירה בבחי' מחני נא מספרך. (וכן מסופר ג"כ אצל כמה צדיקים שעשו כן בזמן השואה).

לז [והוסיף מו"ר דלכאורה צריכים לומר שהבעש"ט סבר כשיטת השבות יעקב האומר שמי שרוצה יכול למסור עצמו על קידוש ה', גם כאשר יש לו אפשרות לברוח משם, וכמו כן סבר הבעש"ט דאפשר להכניס עצמו למקום סכנה להיות בתוך העיר שיש בו הגזירה, גם כאשר יש לו בחירה שלא יהיה נכלל בתוך הגזירה.

(דהנה איתא בשו"ת שבות יעקב (ח"ו סמן ק): נשאל באם גזרו על קהילה שיעברו על דתם ומקצתם יכולים לברוח - האם מחוייבין לברוח כדי שלא יהא כמאבד עצמו לדעת, או דילמא דאסור לפרוש עצמם מן הציבור ומחוייבים למסור את נפשם. ורצה לומר שאין להם לברוח. והביא ראיה מהא דאמרינן במס' פסחים (נ"ג ע"ב), מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כבשן האש. וברש"י שם פירש, מה ראו שלא דרשו וחי בהם ולא שימות בהם. ובתוס' הקשו הרי זה בפרהסיא, וא"כ הלא לכו"ע חייב למסור עצמו על

שחרית לאחר חצות דאולי סמכו על התרומת הדשן אשר חידש שזמן חצות הוא שש שעות אחר זמן הנץ של אותו יום (שש שעות שוות).

דהנה שימת התרומת הדשן (וכן משמע נמי דכן סבר מהר"י ברונא) אינה כתובה במקום אחד ובאופן ברור, אלא עולה מכלל דבריו מכמה מקומות, שהלא מחד גיסא מוכח בכירור מתשובותיו כי הוא סובר של השעות הז"ל הם שעות שוות בכל ימות השנה. ומאידך גיסא מוכח מדבריו שאת שעות הבוקר מחשבים בכל תקופות השנה מתחילת היום הממשי. ולענין שעות שבסוף היום הוא כותב שמחשבים את השעות עד הלילה הממשי.

ולכן מובן מתוך דברי התרומת הדשן שסובר דלגבי דינים התלויים בבוקר (כגון זמן קר"ש וזמן תפלה וכדו') מחשבים שעות שוות מתחילת היום המבועי, היינו שסוף זמן קר"ש הוא בשלש שעות שוות מתחילת היום. וסוף זמן תפלה הוא בארבע שעות מתחילת אותו יום. וכמו כן חצות היום הוא שש שעות שוות מתחילת אותו יום. ולגבי הדינים של סוף היום כמו פלג המנחה וכדו', מחשבים שעה ורבע שוות לפני הלילה.

ועוד יש מבוכה גדולה אם מחשבים את השעות של התרומת הדשן מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, או מן הנץ החמה עד השקיעה. דלכאורה נראה שהוא מן הנץ החמה עד השקיעה. ועוד יש להרחיב בזה באריכות גדולה, ואין הזמן מספיק לכאן הכל כאן ואי"ה עוד חזון למועד.

מא [ומזה דיבר עוד דאולי יש לומר דאלו הצדיקים סמכו ג"כ על כמה פוסקים אחרים, היינו דלמרות דאיתא בשו"ע (אורח חיים סימן נח סעיף ו) דאע"פ שזמן קר"ש נמשך עד סוף השעה הג', אעפ"כ אם עברה שעה ג' ולא קרא קר"ש, קורא אותה בברכותיה כל שעה ד' שהוא שלישי היום, ואין לו שכר כקורא בזמנה. אבל אם עבר גם שעה ד' ולא קראה, קוראה בלא ברכותיה כל היום, עיי"ש.

אבל ידוע שימת הרמב"ם (פרק א מהלכות תפלה הלכה יג) דפסק שיכול לברך ברכת קר"ש כל היום, וכמו

שאביו יצילו, וזכה לעלות על מוקד המזבח ולמסור נפשו על קידוש שם שמים.

לח [והוסיף מו"ר דמהסיפור הנ"ל שהבעש"ט התפלל תפילת מנחה עד סמוך לאור הבוקר, אנו רואים ששייך להתפלל תפלה מנחה באריכות גם כאשר תמשך התפלה באמצע הלילה, וכן נהגו כמה תלמידי בעש"ט במנחה של ערב שבת שהיתה נמשכת התפלה בתוך הלילה.

והנה לכאורה משמע מזה דמה שאמר הבעל שם טוב שבעת תפילת מנחה של ערב שבת קודש הוא הזמן של תיקוני נשמות וזה נמשך עד אמירת ה' לאורך ימים (לפני כגונא) דאז יוצאת בת קול ואומרת מוקדש מקודש, ואז נתקדש היום ואי אפשר לעסוק בתיקוני נשמות. ולכאורה צריכים לומר דבענין זה נקטו כשימת בעל התניא מה שכתב בהלכות פסח דזמן עלות השחר הוא שתי שעות קודם הנץ, ועל זה כתב הגר"ח נאה דכמו כן סבר בעל התניא שזמן הלילה הוא שתי שעות אחרי השקיעה ואכמ"ל (דיש סתירה בדברי השו"ע הרב, דהרי בהלכות שבת כתב כשימת רבינו תם, וכסידור שלו כתב כשימת הגאונים, ובהלכות פסח [אשר היה לנגד עיני המגיד ממעזריטש] מבואר דזמן הלילה הוא שתי שעות אחר השקיעה).

לט [באמצע הזמירות מנוחה ושמחה, נעצר מו"ר בתיבות מאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא, ואמר בשם כ"ק אדמו"ר מסאממער זיע"א, דכל המעלה של קבלת שבת במוקדם זה הוא רק כאשר הוא גם מאחר גם בצאתו מן השבת; אבל אלו שממהרים לקבל שבת קודש כבר משקיעה הראשונה אבל גם מקדימים לצאת מן השבת בשקיעה הראשונה אין בזה שום מעלה, ועוד יש חשש של חילול שבת דאורייתא. ולכן עיקר מעלת תוספת והקדמת כניסת השבת הוא רק כשממהר לקבל שבת כבר בזמן הראשון בשקיעה ראשונה, אבל גם מאחר לצאת מן השבת עד אחר זמן צאת הכוכבים של רבינו תם.

מ [ומענין לענין דיבר ממה שמצינו אצל כמה צדיקים אשר לפעמים התפללו תפלת

והמהרש"ם אכן סברו שאפשר לסמוך על ספר זה ואכן נכתבה ע"י הרא"ש. ולכן אכן יש להסתפק אם אפשר לסמוך על ספר זה, אבל אותם הפסקים של תשובות הרא"ש אשר מובא בתוך דברי הפוסקים שאנו סומכין עליו [כמו המהרש"ם] הרי יש לסמוך על פסק זו מחמת שכן כתב המהרש"ם ולא מחמת שכן מבואר בתשובות הרא"ש, היינו מזה שהמהרש"ם מביא פסק זה, הרי זה סימן שכן הוא בעצמו סבר כן, לכן זה בעצמו הוא מקור לנו שיש לסמוך על פסק זה.

מב] והזכיר גם כן מש"כ הגר"מ פיינשטיין זיע"א
בתשובות שלו שחולק על זמנים של הרה"ק מקאמארנא זיע"א (היינו שסוף זמן קר"ש הוא תמיד בשעה תשע, וסוף זמן תפלה הוא תמיד בשעה עשירית וחצות הוא תמיד בשעת שתיים עשרה). והנה לפלא למרות שמוכיח שאין הלכה כן הרי הוא בעצמו כתב דיש לו קבלה מאביו שחצות היום הוא תמיד בשעה שתיים עשרה. ומן השמים סיבבו אותו לפסוק בדברי הרה"ק מקאמארנא זיע"א בענין זה.

מג] וסיפר דאחד מן הטעמים למה שהצדיקים מתפללים מאוחר הוא כדי להעלות כל התפילות של כלל ישראל אשר לא עלו למעלה, ולכן הם מתפללים מאוחר וממתנינים עד שכולם יגמרו מלהתפלל, וזה נחשב להם להם לחטא כל שהוא, וע"י שגם הם יש להם איזה שייכות לחטא (לפי מדרגתם) ע"י יש להם איזה השתוות עם האנשים הפשוטים ויכולים להעלות התפילות שלהם בסוד ששגגת רב עולה זדון, - היינו ע"י שהצדיק נכשל באיזה עון בשוגג ואח"כ עושה תשובה, הרי הוא מעלה גם את כל הזדונות של כלל ישראל שהרי הוא עושה תשובה בשביל כולם.

ובדרך אגב אמר שהאמת הוא שבמשך מאה שנה מוזמן הרה"ק מקאצק עד האמרי האמת [היינו מתחילת דרך האיחוד בתפילה שעיקרה אחרי פטירת החוזה מלובלין והנהגת רבי בונם מפשיסחא בשנת תקע"ה לערך, והקאצקער היה מייצגה הבולט של דרך זו דאז נתרבה העולם ביותר, - עד הנהגת האמרי אמת בשנת תרס"ה לערך, קרוב למאה שנה] היו רוב

כן פסק המהרי"ל (הלכות תפלה בשם המהר"ש). וידועה שיטת הפרישה דסבר דיכול להתפלל שחרית כל היום, אבל אינו מקבל שכר כתפלה בזמן, אבל בודאי שאין זה ברכה לבטלה, ובודאי שמותר לו להתפלל שחרית. ועיין בדעת תורה (שם): עיין בתפ"ש שעל הרא"ש (ברכות י) שהכריע דעד חצות יוכל לברך, וכן הוא באס"ז בשם רי"צ גיאות דאפי' עד חצות יוכל לברך כיון שהוא זמן תפלה לרבנן. וגם ברדב"ז חלק ה' סימן קנ"ו הוכיח כהרמב"ם. ועי' שו"ת חיים שאל (הלך ב' סימן ל"ח אות ט') שקרא תגר על המקילים בזה. ומכל מקום כתב שאין למחות בהם שלא יאמרו הברכות, כיון שהרמב"ם וה"ר מנוח בשם כל המפרשים והרמ"ע באלפסי זוטא והרב אבודרהם בשם רב"ש ופר"ח ס"ל כן וכו'. עיי"ש.

ועי"ש בדעת תורה שמביא משו"ת בשמים ראש בכסא דהרסנא (סימן יט) שהעתיק כתב יד מהר"ש דאף דהאידנא אין לנו דין תורתו אומנתו להפטר מקר"ש ותפלה, אבל יש לומר דזהו דווקא בזמן שהתפללו בכוונה, משא"כ עכשיו דכמעט יותר מצוה שלא יתפלל כלל (וכמ"ש בגמרא אם יכול לכוין לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל), אלא שאנו סומכין ע"ד הירושלמי שהביא הרא"ש בברכות, אבל להפסיק מדברי תורה או מצוה או דין מנין לנו. ושמעתי שהחסיד מהר"י קיצניגין ראו בו כמ"פ שהיה יושב ולומד בעיון מתוך ספרו ולא עמד ועבד זמן תפלה. וקצת תלמידיו בדקו אחריו שהיה לומד אז סודות התורה, והוא כדמשמע בגמרא דאם עוסק במעשה מרכבה אינו פוסק וכו' (וי"ל דהתם לאו בדבר שבחובה מיידי). ונהגו מהר"ש ז"ל עם התלמידים כד מימשכא להו שמעתתא כדרך ירושלמי שהביא הרא"ש פ"ג דברכות לענין טומאה וכלאים עיי"ש.

מב] והוסיף מו"ר דלמרות שהיו כמה גדולי הדור [כמו החתם סופר והאבני נזר וכדו'] אשר דיברו סערה נגד הספר בשמים ראש, שאין זה כלל ספר של הרא"ש אלא איזה משכיל כתב ספר זה כדי לשבש ולהטעות כלל ישראל בפסקים של השלחן ערוך, אבל מכיון שאנמו רואים שהרעק"א והשדי חמד

עוד עם היהודי זיע"א כימי החווה ואפשר שהיה ראש התלמידים שלא נשתוו עמו] והשיב לו כתוב לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי ומודה על האמת בלבבו וישכם ויאמר - מי שיש בו כל המדות הללו אז וישכם ויאמר יוכל להתפלל בהשכמה.

מנה] **והוסיף** מו"ר דיש לדעת דבל זה היה רק מנהגן של צדיקים אשר בודאי היה להם אונס גמור בזה שאיחרו להתפלל לאחר זמן [כידוע לשונות מפורשים מהבעלזער רב זיע"א שאמר כן להדיא שהוא אונס בדאיתא בספר תורות המהר"א בליקוטי הרב קלפלהולץ בתקדמה]. והיו להם עוד כמה מעמים. אבל לאנשים פשוטים בערכנו נשאר לנו לדעת שלא לזוז אפי' כל שהוא מדברי השלחן ערוך והפוסקים, וצריכים להקפיד מאוד מאוד על כל סעיף וסעיף שבשלחן ערוך, וצריכים להקפיד מאוד להתפלל בזמן. ועוד ידוע לנו מה שאמר רבינו ז"ל שזה הוא מעות גמור של הצדיקים המאחרים מלהתפלל לאחר זמן תפלה, ואנו אין לנו להתנהג אלא כפשוטו של שלחן ערוך. וכל הנ"ל היה רק ליישב קצת על מנהגן של צדיקים של הדורות הקודמים. ותוין מזה בודאי אין להרהר אחריהם שבוודאי היה להם דין אונס גמור וכנ"ל. ומה שאמר רבינו ז"ל היה רק על מי שאינו אונס. וביקש מו"ר לפרסם דבל זה לא שייך לנו כלל וכלל ויש להיזהר שלא לשנות אפי' קוצו של יו"ד מהשלחן ערוך. ואין לנו להתערב כלל בענינים של הצדיקים היחידים במעלה, ואין למעות כלל לומר שאין בזה שום הקפדה, דהלכה זו הוא בדיוק כמו שאר ההלכות של שו"ע.

מו"ר ונמשך השיחה מזה שאי אפשר להבין כלל את ההתנהגות של צדיקים שהם בבחי' מרכבה להשכינה אשר הוא מדריגה גבוה ביותר אשר נראה לאנשים פשוטים כאילו שהצדיקים הגבוהים אינם מתנהגים עפ"י הלכה וכדו'.

ואמר מו"ר דשמע מהנה"צ ר' לייבל בירנבוים זצוק"ל שאמר דיש לו קבלה איש מפי איש עד

החסידים מתפללים שחרית מאוחר מאוד בשעות הצהרים, עד שבא האמרי אמת והפסיקם מלנהוג מנהג זה. וכן כתב"ד היה רוב החסידים מתפללים מאוחר וכן במשערגובל וסקווירא, התפללו במאוחר מאוד. [אבל כהיום אין המנהג כן].

וסיפר דפעם ניגש איזה מנתגד להרה"ק ר' דוד מלעלוב זיע"א ונזף בו על שעכשיו הוא כבר בצהריים ועדיין הוא לא התפלל שחרית. ושאלו הרה"ק ר' דוד"ל לאותו מתנגד אם הוא כבר התפלל, וענה שבודאי התפלל, וגמר התפלה עוד לפני סוף זמן תפלה, ואז אמר לו ר' דוד"ל, דממנ"פ אם אתה [המתנגד] התפללת בשם כל ישראל, הרי אז גם אני התפללתי, ואם אתה לא התפללת בשם כל ישראל אזי אינו מקנא בו על התפלה שלו.

מוד' ובענין איחור הצדיקים בתפלה הזכיר מו"ר מה דאיתא במי השילוח (פר' בעלותך ד"ה על פי ה' יחנו) וז"ל: על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה. הסתלקות הענין ושכינתו לא נראה רק למשה רבינו ע"ה, וכן בכל דור ודור מי שהוא צדיק הדור [יודע] רצון השי"ת כמו שכתוב (משלי י) שפתי צדיק ידעון רצון, והיהודי הקדוש זללה"ה בדורו ראה רצון השי"ת באיחור זמן תפלה ונסמך על מאמר הכתוב (דברים יב) לא תעשון כן לה' אליקבם, כן, רומז על קביעות בלי חיים, - וכשראה רצון השי"ת בזה לכן התאחר בתפלתו. ונשמתו מאירה בנגן עדין מזה כי כיוון לאור רצון השי"ת. אף כי יכול זאת בשנוי זמנים להשתנות, מכל מקום נאמנה את אל רוחו עד עת קץ. עכ"ל.

דפעם אחת נשאל הרבי רבי בונם זי"ע על איחור תפלתו ואמר בשם רבו היהודי הקדוש זי"ע כי ישנם איברים מסוימים בכך אדם אשר אפילו אם האדם מקיץ משנתו איברים אלו עוד רדומים אצלו ובתפלה צריך להיות "כל" עצמותי תאמרנה, לכן ממתין הוא עד שכל איבריו יתעוררו. ופעם אחת סיפר הרבי רבי בונם כי הרה"ק רבי מאיר"ל מאפמא שאל אותו על איחור זמן התפלה [כידוע שהאור לשמים לא נשתווה

המגיד: שאותו מקובל גדול הנ"ל היה לו שפע גדול ומכוין אל האמת, אבל לא השגה; ואמר, שאותו מקובל גדול הנוכר שרשו מיצירה.

ועוד אמר המגיד: שגדול מסויים לא היה לו השגה אלא מעט היה יודע בתלמוד אך אינו פלא.

מחל ולכאורה קשה להבין את דברי המגיד, דהלא מי לנו גדול מאותו מקובל הנ"ל

ואיך אפשר לומר עליו דלא היה בו השגה, וכמו כן אי אפשר לומר על אותו צדיק אשר לא היה בו השגה אלא מעט, וגם מה שיודע בתלמוד אינו פלא הלא ידוע על גודל הגאונות שלו.

ואמר מו"ר דאיתא בספרי חב"ד (עיין באור התורה) שבאמת יש לדעת דמה שאומרים המגידים

אינו כפשוטו כלל ויש בזה רמזים וסודות אשר בחיצוניות נראה כדברים בלתי מובנים. וכמו שידוע שהמגיד אשר היה אצל הבית יוסף אמר לו שהוא (הבית יוסף) יזכה למות על קידוש השם, - דהנה איתא בספר מגיד מישרים (פרשת בשלה) שהמלאך הדובר בו למרן הבית יוסף זיע"א אמר לו: לכן אזדהר למיהוי תדיר קאים קמאי בלי שום הפרדה כלל, ויזדכך גופך ואבריך דוגמת חנוך שנעשה בשרו לפידי אש וכדורי אש, ותזכה שיעשו נסים ונפלאות על ידך כמו על ידי חכמי התלמוד ויתקדש שם שמים על ידך, וידעו כי יש אלהים בישראל על ידך, ואזכך לגמור כל חיבוריך ופסקיך נקיים מכל סיג ומעות ולהדפיסם ולפשטם בכל גבול ישראל. "ובתר בן תתוקד על קדושת שמי" ותסתלק כעמר נקא ותלך ותנוח לגורלך לקץ הימין. עיי"ש.

ומבואר מכאן שהמלאך המגיד מבטיח למרן הבית יוסף שהוא יהרג על קדושת שמו יתברך

וכו', ובאמת אנו רואים בסופו של דבר שלא כך היה שהבית יוסף האריך ימים על ממלכתו, ונפטר בשם טוב מן העולם כדרך כל הארץ ולא נהרג על קידוש ה' וכו'. ובאמת על פניו נראה הדבר כמילתא דתמיהא רכתי שהרי המגיד הבטיחו כן בהבטחה נאמנה ולכאורה לא הוה הכי.

הגר"א בענין מסויים [אשר לא רצה מו"ר לגלות מה הוא בדיוק הקבלה] שמותר לעשותו והוא גם מצוה! ודבר זה היה לפלא בעיני מו"ר מאחר שמצינו שהלחם משנה אומר להדיא שאסור לעשותו, וכן כתב הבן איש חי שהאיש עושה כן צריך כפרה. וכאשר דיבר מו"ר עם המוהרא"ש, רצה המוהרא"ש להביא ראיה לדברי הגר"א מדברי האריז"ל. וגם על זה מתחילה לא רצה מו"ר להסכים שזה הוא פשט האריז"ל מכיון שבפשטות אפשר ללמוד פשט דברי האריז"ל שכונתו אינו כך. אבל לאחר זמן רב ראה מו"ר שמשמע מדברי הרמ"ז שכתב ג"כ קבלת הגר"א הנ"ל. ולכן חזר לומר דאולי יש לומר דאכן כן הוא פשט דברי האריז"ל.

וביאור מו"ר כנ"ל דלאנשים גבוהים שהם בבחי' מרכבה להשכינה עליהם נראה בחיצוניות

כאילו עושים דברים תמוהים ונראה שהוא גם אסור עפ"י הלכה, אבל באמת אינו כן אלא מחמת גודל מדרגתם אי אפשר להבין עמקות כוונתם. היינו דלאנשים גבוהים וקדושים שהם צדיקים האמתיים לא שייך כלל כל המעמים שיש לאסור ענין זה, ולכן להם הוה ענין זה למצוה גדולה. וקבלת הגר"א נאמר לאלו הצדיקים שהם בבחי' מרכבה אשר להם לא שייך כלל כל המעמים לאיסור.

וקישר זאת לפרשתנו דיוסף היו לו כמה טענות על יהודה ועל השכמים, והביא את דבתם רעה.

ועיי"ש בפרש"י שיוסף אמר ליעקב שהם חשודים על עריות, ואוכלים אבר מן החי, ומזולזין בבני השפחות. עיי"ש. אבל בפרשתנו ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני, היינו שגילה יהודה ליוסף שהוא בבחי' מרכבה אשר בחיצוניות נראה כאילו אינו מקיים מצות ה', ואז נתגלה עליהם יוסף ונעשה איהוד בין משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

מנז ומענין זה דיבר על אחד מגדולי ומפורסמי המקובלים, אשר ידוע דהרמח"ל היה

לו מגיד אשר היה מגלה לו נסתרות וסודות התורה ועוד. והנה איתא בספר אור הגנוז כמה דברים ממה שגילה לו המגיד. ואיתא שם בהאי לישנא: ואמר

ז **ולכך** על כרחיך צריכין לומר דכל דבריו של המגידים הם כולו סוד, וצריך להיות בעל מדריגה להבין את עומק כוונתם, ואין כל דבריהם מובנים כפשוטם כלל. [ועיין מה שכתב הגר"א בענין זה דכהיום יש פעמים שהמגידים אומרים ג"כ דברי שקר].

ז **ומענין** זה הזכיר מו"ר דיש קבלה איש מפי איש עד הגר"א דיש שני דברים הגורמים ביאת משיח צדקנו, א' לימוד קבלה, ב' חיפוש אחר בני משה, וכדכתיב ועלו מושיעים (שהם בני משה) בהר ציון, (ארץ ישראל) לשפוט את הר עשיו, והיתה לה' המלוכה וכו'.

זאבן היו כמה וכמה גדולי צדיקים אשר שלחו כמה שליחים לחפש אחר בני משה, מכיון דאסור להם לבוא לארץ ישראל מעצמם, ורק כאשר יבואו לקחת אותם אזי מותר להם לבוא לעלות לארץ ישראל.

זאמר מו"ר דבני משה הם תלמידי חכמים מופלגים וצדיקים וקדושים, וכן העשרת השבטים יש להם כמה הלכות אשר אינם נמצאים אצלנו וכגון מה דאיתא בתוס' במס' חולין (דף ב ע"א) ד"ה הכל שוחטין, כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות, ואיתא במדרכי דאלו הם מן הלכות של אלדר הדני אשר הוא מעשרת השבטים. וזה לשון המדרכי: כתב רבינו ברוך ראיתי כתוב בהלכות שחיטה שהביא ר' אלדר הדני בן מחלי, הבא מעשרת השבטים [...] - ואם ישחוט בלא ברכה פגול הוא ואם ישחוט ערום פגול [...]. ואם שחט ולא היה עליו סודר פגול, ואם לא הורחץ משי"ו ושחט פגול. עכ"ל. וכאן גילה המגיד של הרמח"ל שיש להם ג"כ ספר קדמון שהוא כמו ספר הזוהר.

זגם עכשיו בעת הזאת יצאו בשירה למקומות הנידחים ביותר אשר יש להם כמה ראיות ששם נמצאו בני משה, ומסוכן מאוד ללכת במקומות אלו, ויש לכל אחד להתפלל עליהם שהם יצליחו אכן למצוא את בני משה ולהביאם לארץ ישראל.

זאמר מו"ר דיש לומר דבני משה הכוונה על האנשים אשר הם חסידים של הצדיק האמת [דתלמידים נקראים ג"כ בני כדאיתא בליקוטי מוהר"ן תנינא סימן ז'ג] ולכן יש לומר גם כאשר יבואו האנשים אשר מקושרים להצדיק אמת להר ציון הרי יש בכחם ג"כ לעורר ביאת משיח צדקנו, ולכן כדאי מאוד לכל אחד ואחד לבוא לקברי מלכות בית דוד ושלמה בהר ציון ולהתפלל שם על הגאולה שלימה, ובקרוב ובסייעתא דשמיא אכן נזכה לביאת גואל צדק מתוך רחמים וחסדים מרובים לאין קץ. אמן.

ג. בליקוטי מוהר"ן (מהדורא בתרא סימן ז) וז"ל: כי התלמיד מקבל דעת הרב. גם הבן - בודאי אין מעלה כשנשאר בן רשע ח"ו, והעיקר להשאיר בן שיהיה בחינת תלמיד גם כן, שיקבל ממנו שכלו ודעתו וכו'. ובאמת בן ותלמיד הוא כולו חד. כי הבן הוא גם כן תלמיד כנ"ל, וגם התלמיד הוא בחינת בן, כמו שאמרו רז"ל (סנהדרין צ"ט ע"ב, ועיין שם גם בדף יט) כל המלמד בן חברו תורה כאילו עשאו, כי נחשב כאילו עשה את הגוף של התלמיד גם כן, - כי מקדם לא היה נקרא בשם אדם כלל, מאחר שלא היה בו דעת ולא היה רק דמות אדם; נמצא שעל ידי שלמד עמו תורה והכניס בו דעת עי"ו נעשה אדם, על כן נחשב כאילו עשאו ממש. על כן גם התלמיד הוא בחינת בן וכו' - כי אע"פ שבן ותלמיד כלו חד כנ"ל, כי הבן הוא גם כן תלמיד, והתלמיד הוא גם כן בחינת בן כי נחשב כאלו עשאו כנ"ל, - אע"פ"כ יש הפרש בין בן לתלמיד; כי הבן שהוא תלמיד הוא במעלה יתרה מתלמיד לבד, כי הבן הוא כלו נמשך מן האב מראשו עד רגלו, ואין בו שום שיעור שאינה נמשכת ממח האב, - על כן בחינת ההשגה של הבן גדולה יותר במעלה מהשגה של בחינת התלמיד וכו'. וצריך לכלול העולמות, עליון בתחתון ותחתון בעליון, שיהיה הבן כלול מבחינת תלמיד, וכן התלמיד יהיה כלול מבחינת בן. עכ"ל. ועיי"ש בכל התורה.

העצבים שלו. ואסור לו להעמיק בלימוד. ולכן הוא מייעץ לו שיאמר תהלים. ועל זה העיר מרן הבעל הסולם זיע"א, הרופא חושב כי תהלים אפשר לאמרו בלי התעמקות. עיי"ש.

נג אחד אמר למו"ר ששמע משמיה דצדיקים שאמרו דאילו היה לאדם הראשון 'חסידים' לא היה בא לידי חטא, האם נכון לומר כן.

וענה מו"ר דכתב מוהרא"ש בספרו אשר נבחל (חלק ד' מכתב תקל"ג אות לה) דמבאר מה דאיתא במדרש פליאה מה ראה אדם לחטוא לפי שראה בשנים, אילמלא ראה בשלש לא היה חוטא. והמדרש עומד וצווה דרשנו, דיש נקודת הרב ונקודת החבר ונקודת עצמו, ואדם הראשון היתה לו רק נקודת הרב [דמבואר בפירוש הראב"ד לספר יצירה דאדם הראשון היה לו מלאך אשר היה לומד עמו] ונקודת עצמו, אבל לא היתה לו נקודת חברו, דלא היה לו שום נברא אחר שיהיה לו לחבר, וזה גרם לו לבוא לאכול מעץ הדעת ואם היה לו חבר לא היה בא לידי חטא.

ולפי"ז הוסיף מו"ר דמבואר בזהור שרשב"י היה קורא את תלמידיו בלשון 'חבר' ואמר למען אחי ורעי, הרי חזינן דגם חסידים נקראים בשם חבר, ולכן יש להצדיק מימרא זו, דאילו היו לו חסידים לא היה בא לידי חטא.

נא שאל אחד למו"ר האם מותר ללכת לבית הקברות בימי חנוכה. ואמר לו מו"ר דאיתא בכאר הגולה בהלכות אבילות (סימן שד"מ אות כח) שהביא בשם הכל בו דאם חל יום ז' של ישיבת שבעה (אשר המנהג היה לילך להבית הקברות) בראש חודש, אינו הולך לבית הקברות, עיי"ש. ומזה אפשר ללמוד דכמו כן הוא בחנוכה, דהרי גם חנוכה נחשב ליו"ט דהרי אין מספדין בחנוכה. (וכן כתב בספר גשר החיים פרק כט אות ה').

ושאל התלמיד דא"כ למה הלך מו"ר לקברו של הארז"ל באמצע חנוכה הלא אמר מו"ר שלא ללכת.

וענה מו"ר דקברו של צדיק הוא ענין אחר לגמרי, דכל הטעם הוא כפי אשר מבואר בארז"ל דאין הנפש של הנפטר נמצא כלל על קברו אלא הולך למעלה, ונשאר בהקבר רק חלק מועט של הנפש (הבלא דגרמי) - משא"כ אצל הצדיק למרות שנשאר במקום הקבר רק חלק מועט, אבל אותו חלק מועט של הצדיק הוא הרבה יותר גדול מכל חלקי נשמה של איש פשוט.

נב סיפור מו"ר עובדא שהיתה אצל מרן בעל הסולם זיע"א (מובא בספר וילקט יוסף) דפעם נזמן שמרן בעל הסולם היה חולה, ובא אליו הרופא, והרופא אמר לו שהוא מוכרח להרגיע את

ברוך ה' לעולם אמן ואמן



שיחות הר"ן כא

הגם שיש הרבה חיצוניות אבל כשחמר אור הפנימיות והמשכת המוחין, אזי גם הכלים החיצוניים הם בבחי' יניקה ושכחה, ואם היינו זוכים לפנימיות אזי גם נגלות התורה היה ענין אחר לגמרי, כי הנגלה והנסתר חד, הכל גילוי אלקות.

[הכנה לתשעה באב] מוהרנ"ת מבאר הטעם דיושבים בתשעה באב על העפר, להורות על מה שהאמונה ירדה לעפר, ובזכות העפר דקדושה אנו נזכרים בפנימיות האמונה הק', שרק השכינה הק' יכולה לעזור לאדם, בבחי' למעני למעני אעשה, ובלי ההתקשרות לשכינה הק' אי אפשר לעשות כלום. וזהו עבודת הצדיקים שמתאחדים עם השכינה, ורואים תמיד איך להעלותה ולהקימה מעפרא.

ובאמת השכינה הק' נמצאת בכל מקום ובכל תנועה בעולם, כי כל מה שהאדם נמשך לאיזה דבר בעולם הוא כי יש שם ניצוץ השכינה הק', ונקרא בלקו"מ סי' ע' 'כח המושך', והאדם נברא כדי להתגבר על כח המכריח ולהתדבק בכח המושך דקדושה להעלות הניצוץ דקדושה שיש בכל דבר. ולזה צריך תמיד לבטל את עצמו כעפר, ועי"ז יזכה להתדבק בכח המושך דקדושה, ולזה מבקשים 'ונפשי כעפר לכל תהיה' שיזכה בכל עת לחזור ולבטל עצמו וגם באמצע לימוד התורה יתפלל לה' שיזכה לביטול, כי טבע האדם שכשזוכה ללמוד כמה דפי גמ' נכנס מיד לאיזה ישות, לכן אם ה' יזכה אותך ברחמיו וחסדיו שאתה לומד משהו, לכל הפחות תרצה להתבטל, כי אפי' שלא תזכה תיכף ומיד לביטול, מ"מ עצם הרצון לביטול הוא חלק מהביטול. וכשירצה באמת יזכה לבסוף לאור הביטול. וכן בעת התפילה אם זוכה לאיזה אור בתפילה שה' מאיר לך איזה קדושה, תרצה עם האור הזה

בראש השנה צריבין להיות חכם שיחשב רק מחשבות טובות שייטיב השם יתברך עמנו וכו'. וצריבין להיות שמח בראש השנה. גם צריבין לבכות בראש השנה. בראש השנה ביום הראשון צריבין למעט בדיבור מאד מאד. ואמר שאדם גדול צריך לדקדק בזה ביותר ועל כן הוא אינו אומר ביום הראשון אפלו הפיט רק מה שיסד רבי אלעזר הקליר, אבל שאר הפיט אינו אומר מחמת שאדם גדול צריך לדקדק אז ביותר לבלי לדבר שום דיבור שאינו מוכרח:

ראש השנה הוא בחי' הצדיק של כל השנה, כי הוא הראש ושורש הפנימיות של כל השנה, והשורש הוא ענין של מחשבה. וכמו שגילו כל הצדיקים האמיתיים רבי שמעון בר יוחאי וכל אלו שגילו סודות התורה כהרמ"ע מפאנו ועוד, שעיקר פנימיות התורה הוא סוד המחשבות. כי הפעולות בחיצוניות שווה בין כולם, שכל אחד לובש ציצית ותפילין ומתפלל ג' תפילות ולומד תורה, אלא שעיקר החילוק הוא בפנימיות המחשבה, כי מחשבת הצדיק האמת הם מחשבות אחרות לגמרי, ויש קדושה במחשבתו של בחי' קודש הקדשים, וכל עיקר גילוי האריז"ל הוא מה צריך להיות במחשבת האדם.

הרה"ק ר' הלל מפאריטש תלמידו של בעל התניא מביא שענין ג' שבועות דבין המצרים הוא סוד המוחין והג"ר הכי עליון. וא"כ מדוע יש בהם אבילות. כי אפי' שיש היום פעולות טובות ולומדים ומתפללים, אבל פנימיות המחשבה בחי' הג"ר, שם צריך עדיין ישועה גדולה כי יש שכחה גדולה, בחי' עתידה תורה שתשתכח מישראל, ודווקא ע"י סתרי התורה שגילה רשב"י, על ידו לא תשכח התורה. כי

לצאת, כי באמת אין זה נפקא מינא למעשה, רק יבטח בה, אם ה' לא ירצה שתצא תוכל להשאר בכל התאוות כל החיים, מה זה הנ"מ, כי זה רצון ה' שתעשה מה שאתה יכול ותצעק ותתחנן אליו ית' לצאת מרע לטוב, ויבטח בשם ה' שבודאי יזכה לכל טוב. אבל מצדך לא ברור כלל והכל רק בבחי' 'אולי'.

דע"י שאדם יכנס לעבודה בבחי' העפר בג' שבועות האלה יזכה להתדבק בשכינה הק', ובפרט בשבת חזון שזה שבת מאד גבוה, ויכולים לראות הבית המקדש דלעתיד, וכל זה ע"י שיכנס לתוך הביטול, כמו שכל ענין תשעה באב הוא ענין להכנס לבחי' עפר, כך צריך בשבת הגם שאין השכינה הק' יורדת למטה בשבת, מ"מ היא עצמה בבחי' עפר, ועבודתינו להתדבק בשכינה הק'.

ובזכות עבודתינו בין המצרים להצטער על חסרון התגלות כבודו ית', ולבכות על עוצם החורבן וההסתר פנים, נעשה כלים נוראים להמשיך עליו אור ה' לכל השנה, זה נזכה ב"תב להצטער על מה שה' לא מתגלה בעולם, שמי שזוכה לצער זה, זה כלים נוראים להמשיך עליו אורות עצומים כל השנה. והשי"ת יתגלה אליו כ"כ עד שיתגלה בכל העולם כולו תיכף ומיד בביאת גוא"צ ברחמים בב"א.

להתבטל לה', ולראות אור גדולת נשמות ישראל ויתבטל לקדושת כל יהודי. כי כתר מלכות מקושרים כאחד, דהיינו שהאמונה והרצון הם אחד.

ולעומת זה, כל הדינים והתאוות הם רק כח המכריח שמכריח את האדם מלהמשיך אל העפר דקדושה, אל האמונה האמיתית. ועיקר עבודתינו לכלול המושך והמכריח כאחד, שלא יעשה מציאות מהדבר הגשמי בעצמו אלא ימצא בו את אור ה', והמניעה תתהפך למשיכה אלקית, וכל זה הוא רק ע"י שיגביר את עצמו ברצונות וכיסופין להתדבק לשורשו, ובעיקר ע"י השפלות והביטול לה', כי לא די שהאדם יחפש דביקות, הגם שזה שורש הכל, אבל עיקר אור הדביקות מתגלה במקום הביטול, אם מחפש דבקות בלי ביטול הוא נופל לבחי' ו"ק, והרי צריך לזכות למוחין והוא ע"י שהדביקות יחד עם הביטול, ואי אפשר לדעת שיש לו ביטול לה' רק ע"י שיש לו ביטול לכל אחד מישראל שכל אחד הוא חלק אלוה ממעל ממש, ואז יזכה לדעת שאין שום מציאות מבלעדו ית'.

וזחזו עבודת יום ת"ב, לשבת על הארץ והעפר. שישים עצמו כעפר ויבטל כבודו מפני כבוד ה'. ועי"ז יזכה להרגיש אור ה', בבחי' יתן כעפר פיהו אולי יש תקוה. ובאמת יזכה לצאת מכל רע ויבא אל הטוב. וזהו 'אולי יש תקוה' היינו שאינו יודע למעשה אם יזכה

שיחות הר"ן כב

יש כמה דרכי התקשרות לצדיקים, יש מה שהאדם צריך להתדמות לדרכיו לפי מדרגתו, ויש מה שהאדם צריך לאהוב את הצדיק אהבה גדולה, אהבה בגי' אחד שעי"ז הוא מתאחד עם הצדיק לפי מדרגתו.

ובפרט אנן ברור אחרון בעקבתא דמשיחא ע"י שעוסקים בספרי הצדיקים, ומתפללים בכל

טוב מאד מי שזוכה להיות מקורב לצדיק אמתי כי לעתיד לבוא כתיב (איוב ל"ח, י"ג): "לאחזו בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה", שיאחו בכנפות הארץ וינער את הרשעים. אבל מי שהוא מקורב לצדיק אמתי אזי יחזיק ויאחו עצמו בהצדיק ויהיה נשאר קיים ולא יהיה ננער עם הרשעים מאחר שיחזיק ויאחו עצמו בהצדיק:

עוונותיו, בודאי שהשי"ת מקבל תשובתו. אפי' שהוא עדיין לא צדיק גמור, ועדיין נכשל עוד פעם ועוד פעם, אבל הוא מתעקש להמשיך לבקש עצות ולצעוק להשי"ת, ומדבר עם השי"ת שיוורד לו דרך האמת, בזה בעצמו הוא נחשב לבעל תשובה גמור.

וכמו שמשמע מדברי הרש"ש בראש השנה, ומעוד צדיקים יחידי הדורות, שעצם הדבר שהאדם מדבר עם השי"ת ומחפש עצות לתשובה, זה כבר נחשב בעל תשובה.

וזהו ענין ההתקשרות לצדיקים, שאפי' שאינו צדיק כלל, אבל בכח הצדיק הוא מחפש תמיד עצות ואפי' שנופל בכל עת, כיון שעוסק בעבודת הצדיקים לשוב בכל עת בתשובה, ממילא יזכה גם לעתיד לבא להכלל בצדיקי אמת.

ה' יזכנו להכלל בצדיקי אמת בביאת גוא"צ ברחמים בב"א.

עת להשי"ת שזוכה לילך בדרכיו, עי"ז נזכה בודאי להשאר קיים.

כי לעתיד באלף השמיני והתשיעי השי"ת יבטל את העולם ויעשה כנפיים לצדיקים וכו'. ומובא בתולדות יעקב יוסף שישארו אז רק אלו שהיו כלולים באחד משלושה בחינות: א. מי שהוא באמת צדיק אמיתי. ב. מי שיש לו שמירת הברית, שעל זה היצר הרע מניח את עצמו יותר מכל העניינים, ועל זה צריך לעבוד יותר מבכל שאר העבודות. ואפי' מי שאינו כ"כ גדול בשאר העבודות אבל זכה ללחום על קדושת הברית, ישאר ממנו לעתיד לבא. ג. מי שלא זכה להיות בדביקות אבל השתוקק בכל עת לשוב בתשובה ולהתקדש במעשיו.

כי כמו שצריך ללמוד ולדעת כל פרט ופרט שבקדושה, ולהתעורר שכל ממשול הטא ועוון זה מפריד מאד רח"ל, כך צריך להאמין ולדעת בעוצם כח התשובה, שע"י שמשתוקק ומתחדש תמיד לשוב על

שיחות הר"ן כג

שם רחמנות. אבל מי שזוכה להתקרב לצדיק אמיתי הוא יכול לרוץ להצדיק וליקח אצלו איזה מלבוש להתלבש עצמו:

אי' בלקו"מ סי' ו' שעיקר התשובה הוא ישמע בזיונו ידום וישתוק, ולכאו' צ"ע דברמב"ם אי' שעיקר התשובה הוא מצות הוידוי, ואיך זה כלול בשמיעת הבזיונות. וכיאר הרה"ק ר' אברהם ב"ר נחמן שבאמת כל ענין הוידוי הוא הבושה לפני השי"ת, וכמובא בליקוטי הלכות שכל מצות הוידוי על הקרבן בבית המקדש, הוא שאדם צריך לבזות את עצמו שע"י החטא והפגם הוא ערום ועריה מלא בושה, וזה עיקר הבזיון שע"י זוכה לתשובה שלימה. וזוה מובן

ענה ואמר: הרחמנות של העולם הזה הכל רואין, ובשביל זה הכל רודפין אחר העולם הזה. כי רואין כשהאדם רעב וצמא וכיוצא קשה לו מאד ויש רחמנות גדול עליו. ובן מי שהולך ערם ויחף יש רחמנות גדול עליו. אבל מי שיש לו עיניים ורואה גודל הרחמנות שיש על הנשמות שבעולם הבא, כי שם בעולם הבא נמצאים בני אדם שהולכים ערומים ממש ואי אפשר לרחם עליהם כלל. כי בעולם הזה כשהאדם ערום בלא מלבוש אזי אפשר לקבץ נדבות עבירו ולעשות לו קאפמין. אבל בעולם הבא מי שהולך ערום אי אפשר לרחם עליו כלל. כי שם אין מועיל שום רחמנות כי איזה מלבוש הוא צריך? הלא הוא רק מלבוש של תורה ומצוות ולזה אין מועיל

בפשיטות שעיקר התשובה זה ישמע בזיונו שזהו עיקר הוידוי. וזה שרביה"ק מביא כאן שיש נשמות ערומים ויחפים ורעבים, שזהו דרך שהאדם ישוב בתשובה ויבזה את עצמו, ראה איך אתה נראה...

הרה"ק מקאמאנא מביא שהדבר הזה בנקל לראות למי שיש לו עיניים שמי שנכשל ח"ו בעיניי קדושה, נאחזים בו רבבות קליפות בוקנו, ואם אין לו זקן, זה גרוע ביותר, ורואים על פניו וצורתו חשכות גדולה. ואם עובר עוד עוונות הוא נראה כמו בהמה ממש עד שאין לו צורת אדם כלל. וכנודע שהצדיקים הגדולים היו מכינים עצמן לפני קבלת קהל בתפילה ותחנונים שלא יראו את העוונות החמורות על פני הבאים אליהם, כדי שלא יראו צורות של חיות ובהמות ממאות שאין יכולים לסבול זאת.

וכשמגיעים לעולם הבא, אם לא שב האדם, רחמנות עצומה על הנשמות שם. וכמובא שהיו באים כמה נשמות לתיקון אצל החידושי הרי"ם, ופעם אמר על איזה נשמה שבאה אליו, שפניו היו חשוכים חשכה גדולה כשולי קדרה, ולא היה סתם אדם, אלא היה מתפלל בכוונה, אלא שכיון שהיה לו אבא צדיק מופלג בעל רוח הקודש אמיתי, היה עליו מענות על שלא זכה להתקדש בערך אביו, ולכן היו פניו שחורים כ"כ.

הכלל שאי אפשר להבין עוצם הרחמנות שיש על נשמות לעולם הבא. ושם כבר אי אפשר לרחם עליהם כלל. וכשהוא מקושר להצדיק 'הוא יכול לרוץ להצדיק וליקח אצלו איזה מלבוש להתלבש עצמו'

עבודת הצדיקים הלוקחים מעות מאנשים, כי מוכרחים לעשות להם טובה אח"כ על כל פרוטה שקיבלו מכל אדם. וכמו שאלישע קיבל מהשונמית ולכן התפלל עליה. וכן כל צדיק וצדיק שכבר נסתלק מן העולם, אם עושים לו איזה טובה, כגון להדפיס ספריו וכדו', אזי מוכרח שזה הצדיק יחזיר לו טובה, להתפלל ולהמשיך עליו רחמים.

וכן כשבאים על קבר הצדיק שנעשה יחוד גדול וגורם נחת לנשמת זה הצדיק, בפרט אם זוכה ללמוד ולהתפלל בקבר של הצדיק, הרי הצדיק בחיים חיותו עשה הרבה יחודים, ולאחר הסתלקותו יכול להמשיך לייחד אלו היחודים שעשה כל ימי חייו ולא יחודים חדשים, כי אי אפשר לחדש יחוד לאחר ההסתלקות. משא"כ כשבא אליו אדם מהעוה"ז ועוסק בתורה ומצוות, וכשבא לקבר של הצדיק ומתקשר לנשמתו, ממילא גורם יחוד חדש והצדיק גם נכלל באותו יחוד, ואזי יכול הצדיק לחדש יחוד דרך האדם שבא לקברו, ונהנה מזה הנאה אין סופית. ממילא כשיש לאדם קצת שכל, הרי העיקר כשבאים לקברי הצדיקים יש לשוב בתשובה, וכן כשבאים לצדיק חי, זה לא סתם ביקור, אלא העיקר הוא להתעורר בתשובה, ועי"ז מתעורר יחוד חדש, והצדיק מתפלל על האדם שיוכה לתיקונו הנצחי.

שוב שמעתי שיחתו הקדושה מעין זה, שאמר בעולם הבא מונחין כמה בני אדם בחוץ והם צועקים בקול מר, תנו לנו מה לאכול. ובאין אצלם ואומרים להם: הרי לכם אכילה ושתיה אכלו ושתו, והם משיבים לא לא, אין אנו צריכים אכילה זאת, רק אנו צריכים אכילה ושתיה של תורה ועבודה. וכן מונחים כמה בני אדם ערומים בחוץ והם צועקים גם כן מאד: תנו לנו במה להתכסות. ובאין אצלם ואומרים: הרי לכם מלבושים, והם משיבים: לא, אין אלו מלבושים נצרכים לנו כלל. רק אנו צריכים מצוות ומעשים טובים להתלבש בהם:

ענה ואמר: אשרי מי שזוכה לאכול כמה פרקים משניות ולשתות אחר כך איזה קפיטליך תהלים, ולהתלבש באיזה מצוות:

כי התורה הוא בחי' אכילה, והתפילה בחי' שתיה, והמצוות בחי' לבושים. ועי"ז יש ליהודי תמיד מה לעשות, או לאכול או לשתות או ללבוש לבושים. אם אינו יכול ללמוד, שיעסוק בתהלים, או בקיום מצוות צדקה וחסד ומעשים טובים. ובאלו ג' התיקונים עוסקים כל ימי חייו.

וזהו

אומרים חלק היום של החודש, ובימי אלול מוסיפים ביותר באמירת תהלים שזה פותח השערים שיזכה לשוב בתשובה, ולעשות שינויים באמת בעבודת ה'. כי כל דרכי התשובה גנוזים בתהלים. הקב"ה יזכנו להתחדש באמירת התהלים כביאת גוא"צ ברחמים בב"א.

וזה שאמר הכתוב שופטים ושומרים תתן לך בכל שעריך, וביאר הבעש"ט הק' שכל אחד ואחד צריך לשפוט את עצמו בכל שעריו ומעשיו, לשנות את המעשים באלו ג' העניינים, אכילה שתיה ולבושים דקדושה, והבעש"ט הרגיל עבודת אמירת תהלים, ואפי' תלמידי חכמים גדולים, לכל הפחות היום



שארית יעקב

הוספות חדשות

דף ב' ע"ב

א. ביאור ה' הזמנים בהתחלת זמן קר"ש דערבית עפ"י פנימיות

של ר' יוסי שזמנו כהרף עין לפני צאה"כ), וכן ס"ל להתנא ר' מאיר שכברייחא הג' - ד"משעה שהכהנים מובלים לאכול בתרומתן", (וס"ל לר"מ בר' יוסי שאין הטבילה מבעו"י אלא סמוך מעט לצאה"כ).

ויש לבאר שיטת ר"מ עפמ"ש"כ בכ"מ שר"מ היה בבחי' משיח בן יוסף שבדורו, כדאי' בגמ' (עירובין יג ע"ב) שנקרא ר' מאיר ע"ש שהיה מאיר עיני חכמים, שכ"ז בבחי' אור החכמה שהיה אצל ר"מ (ולא ירדו חכמים לסוף דעתו כמבואר שם כמו שלא ירדו השבטים לסוף דעתו של יוסף הצדיק מגדל אור החכמה שהיתה אצלו, וביארנו במקו"א שע"כ נקבר ר"מ בעמידה כמובא בארז"ל, שעמידה בבחי' החכמה כידוע ששמו"ע שכנגד האצ" - חכמה צריכה להיות בעמידה).

ומובן עפ"י שר' מאיר מקושר עם שיטת ר' יוסי, בבחי' התקשרות דאור החכמה עם אור היסוד דיוסף הצדיק [דמיפת החכמה מתגלית בפומא דאמה במקום היסוד, וכן בדרך מלמטה למעלה אי' בארז"ל על הפסוק דמשכיל לאיתן, (ע"ח שער הנקודים ש"פ פ"ג) שבכח היסוד הנקרא איתן ניתן לעלות בניקל לאור החכמה - משכיל].

ופ"ל לר"מ שזמן קר"ש מתחיל בסוף ביה"ש שהוא זמן החיבור והיחוד בין יום ולילה, וכידוע שעיקר כח היחוד המחבר בין ב' ההפכים הוא בכח אור החכמה (המקושר לאור היסוד כנ"ל), וכמובא בלקו"מ (תורה יב) בשם הזוה"ק (פר' אמור ק ע"ב) ואימת היא ראויה לזיווג שלח ליה וגם אמנה אחותי בת אבי וכו' אז ותהי

גמ', מאימתי מתחילין לקרות קר"ש בערבית וכו'.

זמן א' כנגד הכתר

א [הנה חזינן בסוגיין ה' שיטות בתחילת זמן צאת הכוכבים, ונכתבם לפי סדר הזמנים, מהמוקדם למאוחר ונבאר כל שיטה עפ"י פנימיות, באופן שיתבאר שהם כנגד ה' הפרצופים העליונים וכדלהלן.

זמן א - משקיעת החמה - תחילת בין השמשות של ר' יהודה, שכן ס"ל לר' אליעזר כמובא בברייתא הג' ד"משעה שקידש היום בערבי שבתות".

ויש לבאר שיטת ר"א עפמ"ש"כ לעיל (ב' ע"א) שר' אליעזר הגדול הוא בדרגת הכתר, עיי"ש, ועפ"ז מובן ג"כ בעניננו שלשיטתו אפשר לגלות היחוד דהלילה תיכף בשורש דכניסת הלילה, היינו תיכף בתחילת בין השמשות, כשהוא עדיין ספק יום ספק לילה, והוי רק בבחי' שורש הלילה, מ"מ כיון שר"א אחוז בכתר שהוא בבחי' שורש היחוד ושורש הי"ס, ס"ל שאפשר כבר לקיים מצות קר"ש אז ולגלות היחוד בשורש כניסת הלילה.

זמן ב' כנגד החכמה

ב [זמן ב - מעט קודם צאת הכוכבים, (שהוא בסוף זמן ביה"ש דר' יהודה, שהוא מעט קודם ביה"ש

שיטת ר' חנינא בברייתא הג', ולמסק' דגמ' הוא מאוחר משל כהן - צאה"כ), ועיין ברשב"א (ד"ה ר' אחאי) ובמאירי (ד"ה זמנים) שלמסקנא דגמ' זמן זה הוא שוה לזמן דבנ"א נכנסים לאכול פתן בערבי שבתות (שיטת ר"מ בברייתא הב').

ז"ל שזמן זה הוא כנגד בחי' המלכות כשעולה ומקבלת ומתמתקת מהז"א, דהלא זהו הענין של סעודת ליל שבת, שהוא זמן עליית המלכות, וכן זהו ענין סעודת העני, שהעני הוא בבחי' המלכות דלית ליה מגרמיה כלום, והזמן שהעני נכנס לאכול סעודתו הוא בבחי' הזמן שעולה המלכות להתמתק ע"י הז"א שמשפיע בו הסעודה, [וידוע בקבלה שהמלכות היורדת לבי"ע בימות החול לברר בירורים היא בחי' עטרת היסוד דז"א, וה"נ העני מקבל הסעודה מהעשיר שהוא בחי' הז"א במשך היום, ובתחילת הלילה יורד העני עם הסעודה שקיבל ביום מהעשיר ואוכל אותה בתחילת הלילה בזמן זה דירידת העמ"י לברר בירורים].

זמן ה' כנגד המלכות

ה] זמן ה' - משעה שרוב בנ"א נכנסים להסב בימות החול, והוא הזמן המאוחר לכולם, (כה"מ הראשון שברש"י), שכן הוא הכרעת הרשב"א והמאירי, וזמן זה הוא כנגד ספי' המלכות עצמה, מלכות האמיתית שאין לה מוחין בימות החול (או לדעות אחרות בקבלה יש לה מוחין אך הם נכנסים מעצמן ללא כוונת ועבודה דידן), וזהו בחי' רוב בנ"א שהם כנגד ספי' המלכות (שהנהגת עולם העשיה ובפרט בלילה ובימות החול היא בבחי' ספי' המלכות), שהם אוכלים סעודתן באיחור בתוך הלילה.

לי לאשה, היינו כשיש הארת החכמה שנקראת החכמה כמש"כ אמור לחכמה אחותי את, וע"כ ס"ל לר"מ שאפשר לגלות את היחוד בזמן ששולט בחי' ב' ההפכים דיום ולילה.

זמן ג' כנגד הבינה

ג] זמן ג' - צאת הכוכבים, שכן ס"ל לתנא במשנתינו, ואמנם אין מובא במשנה שם התנא דס"ל כן (ואף בברייתא הב' מובאת דעה זו בשם סתם חכמים ללא שם), ורק בברייתא הג' נתגלה לנו שם התנא דס"ל הכי, שהוא התנא ר' יהושע.

ז"ש לפרש שיטתו עפ"י פנימיות עפמש"כ רביז"ל בלקו"מ תנינא תורה ז' (אות ג) שמבאר שר' יהושע הוא כנגד בחי' התלמיד (בבחי' יהושע בן נון תלמיד משרע"ה), ובחי' התלמיד הוא בחי' ספי' הבינה המקבלת אור החכמה (שהוא בחי' תלמיד חכם' שזה בבחי' הבינה המקבל מהחכם-חכמה), והנה ספי' הבינה היא שורש ענין גבולות הזמן והצמצום, שהבינה היא בבחי' שורש הכלים המצמצמים לאור החכמה שע"י נקבעים הגבולות לכל דבר, וע"כ ס"ל לר' יהושע סברא הפשוטה המוכנת בשכל הפשוט, שהשכל הפשוט הוא בבחי' שכל הבינה, (לאפוקי מהשכל העליון שלמעלה מההבנה הפשוטה שהוא השכל של אור החכמה) שזמן קר"ש דהלילה מתחיל בכניסת הלילה - בצאת הכוכבים.

זמן ד' כנגד מיתוק המלכות ע"י הז"א

ד] זמן ד' - משעה שהעני נכנס לאכול פתו במלח והוא זמן המאוחר מצאת הכוכבים (והיא

דף ד' ע"א

ב. בלאב גילה שדהע"ה (וכן שאר צדיקי הדורות) אינם מועים

עייץ בכן יהודע שכתב שבאותן הלכות שהלכים מפיכוש את דוד ואמר לו שמעה, בא בלאב אח"כ והראה שדוד אביו צדק, ועל ידי כך הכלים את

גמז', ולמה נקרא שמו בלאב שהיה מכלים פני מפיכושת בהלכה, ועליו אמר שלמה בחכמתו בני אם חכם לכך ישמח לבי גם אני.

שיענה לכל בני הדור תשובות בהלכה והשכינה מסייעתו שלא יטעה בהוראתו, וע"כ תשובתו הראשונה של החת"ם היתה הנכונה, והודאתו שהודה (וטעה בהודאתו) הושפעה מדעת ומראיות הגאון ולא מרוה"ק של השראת השכינה (כידוע מצדיקים שעיקר הרוה"ק של צדיקים היא במושכל ראשון), וה"נ אצל דהע"ה ש"וה' עמו" שהיתה השכינה עמו וע"כ הלכה כמותו בכל מקום (פנהרין צג ע"ב), וע"כ אף שנצחו מתחלה מפיבושת בחרפותו בראיות והוכחות עד שלא היה לדהע"ה מה לענות על דבריו, אך סו"ם האמת היתה עם דהע"ה, שהוא היה צדיק האמת ששורה עמו השכינה המביאה אותו לכיון לאמיתה של הלכה [וכע"ז מצינו בדברי ר"ת שבשיטמו"ק (כמוכא בגליון הש"ס פסחים דף צד ע"ב) שנצחו אומות העולם לחכמי ישראל בראיות, אך האמת עם חכמי ישראל, שהאמת לאמיתה תמיד בצד הקדושה, אף שלא תמיד יש בכוח צד הקדושה להוכיח צדקתה בראיות והוכחות (מפני גלות השכינה וכדו')].

מפיבושת, ולכך נאמר עליו הפסוק בני אם חכם לכך ישמח לבי גם אני, ולא ששמח ח"ו דהע"ה שנכלמו פני מפיבושת, שזה דבר חמור ואסור כידוע, אלא משום שהתברר על ידו שהוראתו של דוד היתה נכונה.

זי"ש להסמיך לזה המובא במכתב מוקיני החת"ם (הובא בשו"ת מילי דאבות ח"ג ס' ו, ובחוט המשולש לחולדותיו עמ' קג) שכ' שם שמעולם לא חזר בו מפסק שפסק, חוץ מב' פעמים, פעם אחת שהודה להגאון הבית אפרים שטעה, אך באמת שוב אח"כ התבונן וראה שטעה בהודאתו, ופסקו הראשון היה האמיתי, ופעם שנית שחלק עליו הג"ר שמואל לאנדוי, והודה לו, אך הגאון הבית אפרים הוכיח שצדק בדבריו הראשונים, וההסבר בזה כמו שפירש החת"ם עצמו בהזדמנות אחרת (חוט המשולש עמ' יז) כששאלו בנו הכת"ם איך עונה כ"כ במהירות תשובות לשואליו, ואין חושש שיטעה לרוב המהירות, והשיבו החת"ם שבכל דור ממנה הקב"ה פוסק הדור

ג. ביאור בהיפוך השמות דצדיק וחסידים

הדרגה המגולה שבו, שאין לנו השגה בחלק העליון דהחסידות של הרבי שהיא דרגה גבוהה ונעלמת, וע"כ קוראים לרבי בשם צדיק, שהיא דרגה הגלויה שבו. [ואמנם מן הראוי לציין שבחב"ד מקובל (ספר השיחות תשה ע' קלא) שהשם חסידים לא נקבע ע"י הבעש"ט, אלא נקבע שמם ע"י המתנגדים שכינו כן לגנאי, והם היו השלוחים מלמעלה לגלות ולקבוע שם זה, ויש כמה נוסחאות שהיתה הצעה מבעל התניא לקרות החסידים בשם 'בעלי תשובה', ונמנע מכך מחמת כמה סיבות (ע' מגדל עז עמ' שמה, ובכרם חב"ד ח"א ע' 68 ועוד)].

גמ', לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני וכו'.
ידוע (ע"פ הגמ' ר"ה יז ע"ב) שחסיד היא דרגה גבוהה יותר מצדיק, שצדיק הוא בשורת הדין, וחסיד הוא לפנים משורת הדין, וצ"ב לפ"ז המנהג בדורות האחרונים לקרוא אל התלמידים של מנהיגי החסידות בשם 'חסידים' ואל המנהיגים וגדולי החסידות בשם 'צדיקים', שלכאן' נהפכו השמות, וי"ל בזה שכל תלמיד נכלל ברבו, ע"ש שברצונו להתבטל ולהתכלל ברבו, וע"ש זה נקרא התלמיד בשם 'חסיד', שהוא רוצה ליכלל בדרגה הגבוהה של רבו, שהיא דרגת החסידות של רבו, משא"כ את הרבי קוראים על שם

ד. האם החשש שמא יגרום החטא הוי דבר מעולה

ויתירא תמיד בין מעונשי עוה"ז ובין מעונשי עוה"ב, ואעפ"י שיודע בעצמו שהוא חסיד לא יהא בטוח בעצמו על כך וכו', וכדחזינן ביאע"א וברדע"ה

גמ', ויירא יעקב מאד אמר שמא יגרום החטא.
הנה במאירי בסוגיין יליף מזה הוראה שלעולם יראה האדם את עצמו כחוטא ושוגג לפני הקב"ה,

אפשר להאדם או להתחוק במדת הבטחון, וכדי לקיים את הגזירה עכ"פ רח"ל, וע"ד שכתב הגאון ר' יעקב מליסא בשם הרמב"ן בביאורו למגילת אסתר בפסוק ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ע"ש. אבל באמת הנה אין דבר עומד נגד הביטחון ועל זה נאמר, משלי כ"ח א', וצדיקים ככפיר יבטח). ונחזור להענין כי להסיר את הביטחון ממעם יראת החטא אינו מדה כלל במעלת הצדיקים, ע"כ.

ובפי' ה' כתב וז"ל, והרי לנו מכ"ז כמה שגרים היראה יתירה שמא יגרום החטא, במקום שנתגלה הקב"ה באורו וטובו שרצונו הוא להיטיב, והרי ראוי הוא אז כל מאמין להיות נכון לבו בטוח בה' שיתגלה הטובה עכ"פ ולא ישתנה מפני כל ח"ו, ור"ל כי לא לכד בהבטחה מפורש כמו שהיה ליעקב אבינו ע"ה במראה הסולם ובעת יציאתו מחרן, (וכן לאברהם אבינו ע"ה כברית בין הבתרים, ולמשה רבע"ה במראה הסנה וכן אח"כ לכלל ישראל, בריש פר' וארא, לכן אמרו לבני ישראל כו' והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי, והייתי, והבאתי, ונתתי, אשר כל אלו הרי הם הבטחות מפורשות על הטובה ואי אפשר שישתנה, עיי"ש בפנים המאמר), אלא גם באין הבטחה מפורשת, הנה מאחר שישנם כמה פסוקים בתורה שרצונו ית"ש הוא שישים האדם את בטחונו בה' תמיד, ומבטיח הכתוב כי הבוטח בה' הנה ה' מבטחו, הרי הוה כ"ז ג"כ מכלל ההבטחות המפורשות על הטובה כי הרי הכתוב מבטיח שהבוטח בה' חסד יסובבנו ואמרו רז"ל, מדרש תהלים ל"ב, אפי' רשע הבוטח בה' חסד יסובבנו, וכנ"ל סי' ג', א"כ כאשר מונע את עצמו מהביטחון מחמת יראה שמא יגרום החטא הוא דבר שאינו טוב ליראי האלקים. עכ"ל ק, וכע"ז אי' מהבעש"ט הק' (תולדות יעק"י פר' משפטים) שכל זמן שיש לאדם בטחון בה' אין לו לירא ולפחד משום עונש, וכשנגזר על האדם איזו גזירה, אזי ראשית נוטלים ממנו הבטחון, וע"ז יש לאדם להתפלל שלא יטלו ממנו הבטחון, ואז אין לו לפחד משום דבר שבעולם.

ועפ"ז מביא הלשם שם בשם האלשיך ובשם הרמ"ע מפאנו (בע"מ חיקוי דין ח"א פ' כ"ד) לפרש הפס'

שהתייראו שמא יגרום החטא וכו', וכ"כ הרמב"ן עה"ת (בראשית לב, יג) שדרך הצדיקים לפחד תמיד שמא יש בידם חטאים וכו', ומשמע מדבריהם דהמאירי והרמב"ן שזו דרגה נכונה וטובה להתיירא שמא יגרום החטא, והוי בבחי' מעליותא.

אמנם נעתיק בזה מאחד מגדולי המקובלים ה"ה בעל הלשם שבו ואחלמה (בדרושי עולם התווה חלק ב' דרוש ה' ענף ד' מסימן ג' עד סוף סי' ז') שהאריך בזה בהרבה דברים מופלאים בגודל חיוב הבטחון במדת רחמי השי"ת, שעל ידי ה' מתגבר ובוטח בה' בלא חשש שמא יגרום החטא, ומתקיים בו והבוטח בה' אפילו רשע חסד יסובבנו כדאי' בחז"ל, ונעתיק מקצת מלשונו שם, וז"ל ק שם כסי' ד' כי הנה הגם שנודע הוא שמדת ירא חטא הוא מדה ומעלה שאין למעלה הימנו ונאמר משלי כ"ח אשרי אדם מפחד תמיד, עכ"ז הנה עיקרו הוא רק לשמור את עצמו שלא לבוא לידי חטא אבל להיות ירא שמא יגרום החטא אינו כלל הוא במעלת הצדיקים וכמ"ש. תהלים קי"ב, משמועה רעה לא יירא, נכון לבו בטוח בה', כי ע"י שלבו נכון בטוח בה' עי"ז סמוך לבו לא יירא, כמ"ש המפרשים שם וכנ"ל סי' ג' בענין הביטחון, ובפרט מי שאינו מרגיש בעצמו שום חטא כלל ומכש"כ כאשר יש לו הבטחה מהקב"ה. (ואין להרהר על כמה קדושים מראשוני ראשונים שסבלו כמה צרות ורעות ולמה לא התמשו הם במדת הביטחון ואזי היו ניצולים בודאי, אך דע כי מדה אחרת היתה בהם, כי מהם שקבלו את היסורים באהבה ע"ד שאמר ר' עקיבא, ברכות ס"א ב', כל ימי הייתי מצטער כו' מתי יבא לידי ואקיימנו, וכן ע"ד אמר ר"א בר"ש, ב"מ פ"ד ב', אחי ורעיי בואו, ומהם אשר לא רצו להטריח על קונם, והשתמשו במדת מסירת נפש ר"ל שמסרו את עצמם להקב"ה שיעשה עמהם הטוב בעיניו ית"ש ולא רצו להטריח על קונם שיעשה רצונם בדוקא, והוא ע"ד שאמר ר' יהודה בן בבא, סנהדרין י"ד א', הריני מוטל לפנייהם כאבן שאין לו הופכים, וכן הנה יש בזה עוד ענין נעלם, כי לפעמים כאשר שהוא ברצונו ית"ש להביא הגזירה בדוקא, ע"פ כבשי דרחמנא אשר במחשבתו הנעלמה ית"ש, אז מסלק הבחירה ומטיל מורך בלבכם עד שאי

וירא יעקב, על שויצר לו, היינו שהתיירא ע"ז שראה שאיבד את מדת הבטחון, שבוה הרי הוא נתון עתה

באמת בסכנה וצריך לעשות השתדלות בדורון ותפלה וכו'.

דף ה' ע"א

ה. הדרך להשלמת הרמ"ח תיבות שבקר"ש

גמז', כל הקורא קר"ש על מטתו כאילו אוהו חרב של שתי פיות וכו'.

לכפילות דתיבות דאני ה' אלקיכם (אלא דוקא כנ"ל כפילות דה' אלקיכם אמת), אמנם מנהג חב"ד שיחיד הקורא קר"ש כופל תיבות אני ה' אלקיכם כדאי' בסדור הרב, ובקצהו"ש סי' יט סכ"ד, (ועיי"ש בבדה"ש סקס"ב, ובשו"ת מנח"א ח"ב סי' כח, דרכי חו"ש סי' קמג, ובאוצר החיים-צאנו סי' סה), ואשכחן ביאור בזה בספר המאמרים עמר"ת להרש"ב עמ' תצג] ואמנם הרש"ש בסידור לא הביא האופן דאמירת א-ל מלך נאמן, ואולי משום שחשש להדעה (השלה"ק מובא בשע"ת סוס"י נט) שהוי בבחי' הפסק בין הברכה דאהבה רבה לקר"ש, ויותר מסתבר דמעם הרש"ש משום דלא אשכחן מהאריז"ל כוונות על תיבות א-ל מלך נאמן, משא"כ על כפילות תיבות ה' אלקיכם אמת אשכחן כוונות וע"כ בחר הרש"ש באופן זה.

יש להסמוך מימרא זו עם הידוע (מדרש תנחומא פ' קדושים ו) שיש בקר"ש רמח תיבות (כנגד רמ"ח אברי האדם), ואי' במגלה עמוקות (פנחס דרוש ה' אות טו, ובעוד הרבה מספרי תלמידי הבעש"ט הק') על פינחס ש'ויקח רמח בידו' היינו שלקח איתו את הכח של קר"ש שיש בה רמח תיבות, וע"כ הקר"ש הוא כמו רמח - חרב, וכדאי' בגמ' דידן,

ויש לציין שבאריז"ל (שעה"כ דרושי הלילה שער ו דרוש ה) אשכחן ב' אופנים איך להשלים הג' תיבות החסרות במגין הרמ"ח, או באמירת א-ל מלך נאמן, או בכפילות דתיבות ה' אלקיכם אמת [ואין מקור בקבלה

דף ו ע"א

ו. בגודל מצות חסד ובפרט חסד רוחני בתפלה

גמז', ואם המתין לו מה שברו, אמר ר' יוסי בר חנינא זוכה לברכות הללו שנאמר לוא הקשבת למצוותי ויהי בנהר שלומך וצדקתך בגלי הים ויהי בחול זרעך וצאצאי מעיך כמעתי וגי'.

הנותן, והוא בבחי' מסוימת החסד הגדול ביותר, וזהו החסד של המתפלל על חבירו שהאדם המתפלל על חבירו משפיע בזה כ"כ טובה על מי שהתפלל עליו מה שאין לשער, באופן שהתוצאה היא הרבה יותר מההשקעה שהשקיע בתפלתו, וה"נ חזינן מענין דידן שבהמתנה זו סייע להשני בהתפלה (שלא תסתלק ממנו השכינה ותקובל תפלתו) ומהברכות שמתברך עבור זה ילפינן שאין לשער גודל הטובה שעשה עמו במה שהמתין לו, שעבור זה מתברך בברכות עצומות כ"כ, וחזינן שסיוע אל השני בתפלה (בין באופן כמו דידן ובין שמתפלל על השני בהדיא כדוגמא דהחזו"א) אין לשער גודל הפעולה שבוה].

מובאן חזינן גודל השכר העצום שמקבלים עבור עשיית מצות חסד, שבעבור המתנה זו שהמתין לחבירו ועשה עמו קצת חסד זוכה לכאלו ברכות מופלגות, [ויש להביא מכאן אסמכתא למאי דמיתאמרא משמיה דרמן החזו"א זי"ע שישנה בחי' של חסד שהגומל חסד משקיע קצת והמקבל החסד מרויח מזה תוצאות הרבה יותר גדולות מההשקעה שהשקיע

ז. בענין מש"ב הרמב"ם לגבי השדים (ובענין ספר המו"נ)

ב' ובספ"ד מיתות ובירושלמי שם עובדא דר"א ור"י וכן בתורה וכן ר"ח ור"א דאיברו עיגלא תילתא ור' יהושע דאמר שם ואוקמיה בן שמיא לארעא (בכורות ה' ב') וכן אבישי בן צרויה (סנהדרין צ"ה א') והרבה כיוצא ואמרו (בספ"ד מיתות חולין ז' ב') למה נקרא שמן כשפים כו', והתורה העידה ויהיו תנינים וע' זוהר שם וכן קמיעין בהרבה מקומות ולחשים רבו מלספר. והפלוסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלציי ולעקור אותם מפשטן וח"ו איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם אלא כל הדברים הם כפשוטן אלא שיש בהם [גם] פנימיות ולא פנימיות של בעלי הפילוספיא (שהם חיצוניות) [שזורקין אותה לאשפה] אלא של בעלי האמת" עכ"ל.

הכוונה הפנימית של הרמב"ם בדבריו היתה לטובה

ג] ומאידך יש לציין מה שמוכח מהרה"ק מקאצק זי"ע שדרש את הרמב"ם לטובה בענין זה (אמת ואמונה אות תשנ), וגילה ברוח קדשו שהרמב"ם רוח אחרת היתה עמו לטובה, שכיון להכניע כח המיוקים והשדים, שהיו רבים שהשתמשו עמם בזמנו והם מקבלים תוספת כח ממה שמאמינים בהם ובכוחותיהם הטמאים, וע"כ ביטל הרמב"ם את מציאותם להציל בזה את בני"ש שלא יכשלו ולא ילכו אחריהם, וי"ל שאין עומדים דברי הרה"ק מקאצק בסתירה לדברי הגר"א הנ"ל, שהגר"א איירי כלפי איך שהדברים היו נראים בחיצוניות הענינים, והרה"ק מקאצק מיירי טפי בפנימיות הענינים. והיינו שנשמת הרמב"ם היתה קודש קדשים והיתה צריכה לתקן את הדור (וכידוע מהרה"ק מרוז'ין שנשמת הרמב"ם היתה בבחי' נשמת משיח בן דוד וכו'), ולכן המתה בכוונה לש"ש (בבחי' עבירה לשמה) את דעת הרמב"ם אל הפילוספיא בכדי שבזה יבא לבטל את מציאות השדים ואת מציאות הכישוף וכו', וכזה יבטל ויכניע את כוחם ויציל בזה רכבות נשמות ישראל בדורו.

גמ', תניא אבא בנימין אומר אלמלי נתנה רשות לעין לראות אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין, אמר אב"י אינהו נפשי מינן וקיימי עלן כי כיסלא לאוניא, אמר רב הונא כל חד וחד מינן אלפא משמאליה ורכבתא מימינה וכו'.

הקשר בין המזיקים להחידקים

א] א' ממחברי זמנינו כותב פירוש משובש לפרש דברי הגמ' על ענין הידוע שיש חיידקים מסוכנים באויר וכו', אך כמובן שיבוש גמור לפרש כן בדברי הגמ', אלא הגמ' מיירי במזיקים הידועים (שדים) וכדאי' בהמשך הגמ' שרגליהם כי כרעי דתרנגולא, ונראים סימני כרעי דתרנגולות על האפר וכו', שכל זה אינו שייך כמובן לגבי החיידקים, אמנם זה אפשר לומר (למי שחפץ לומר כן) שענין החיידקים המסוכנים הנ"ל שאפשר לראותם במכשירים גשמיים והם בבחי' מזיקים גשמיים, הרי הם משתלשלים מענין המזיקים הרוחניים (שדים).

לשונו החריפה של הגר"א דנוגע לדברי הרמב"ם בזה

ב] ויש בנותן טעם להזכיר כאן דבריו החריפים של רבינו הגר"א זי"ע (ביאור הגר"א יו"ד סי' קעט סקי"ג, כפי שהועתקה בעליות אליהו במעלות הסולם הערה ה' מעצם כ"ק של הגר"א ומוכאת בסוגריים מרובעות בתוך לשונו) שלא נשא בענין זה פנים לגדול הפוסקים אדונינו הרמב"ם זי"ע, וז"ל "ואע"פ שאין הדבר מועיל כלום) וכו'. הרמב"ם וכ"כ בפ"י המשנה לפ"ד דע"ג אבל כל הבאים אחריו חלקו (עליו) [על דבריו] שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא והוא נמשך אחר הפילוספיא [הארורה] ולכן כ' שכשפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר אבל כבר הכו אותן על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות כגמ' ע"פ שמות וכשפים אמרה איהי מלתא ואסרתה לארבא אמרו כו' (שבת פ"א ב' חולין ק"ה

רכינו שם טוב בן הר"ר יוסף, והר"א אבולעפיא למדו ופירשו הספר מורה נבוכים עפ"י הסוד, ומהרה"ק הר"ר בונים מפשיסחא הובא (בספר באהלי צדיקים) שהורה ללמוד במו"נ התירוץ לפני הקושיא, ודברי המו"נ מובאים כמ"פ בספרי תלמידי בעש"ט (כמובא בספר התולדות יעקב יוסף בכ"מ כגון בפר' כי תצא ועוד), וכן הרמ"א פותח את השו"ע בהעתקה מדברי המו"נ, [נאמנם רביו"ל עצמו מבאר (תורה סד אות ג') ביאור עמוק בנוגע לגדולי הצדיקים שבבחי' משה שצריכים דוקא לעיין בדברי אפיקורסות הבאים מחלל הפנוי בכדי להעלות מה את הנשמות שנפלו לשם, עיי"ש, אך שם מכיין רביו"ל לגבי ספרי אפיקורסות רח"ל, אך לגבי ספרי חקירה מגדולי ישראל כהמו"נ התירוף פשוט מפי וכלהלן].

להרמב"ם נהפך הנחשים והעקרבים למזון טוב

[ז] **וההסבר** בכ"ז מעין בחי' הנ"ל, שבדאי בחיצוניות הדברים הרי ענין החקירות דהרמב"ם נלקחו בחלקם מחכמי יון הפילוסופים הטמאים שסברותיהם כנגד התורה וכנגד האמונה הקדושה, וכנגד דברי חז"ל וספרי חכמת האמת וכו', כמו שהאריך רביה"ק שם, אך הענין כמש"כ ע"ז היעב"ץ (הראשון מגולי ספרד) בספרו אור החיים (פ"ט) וזל"ק, כי היה קדוש וחסיד מלידה מבטן ומהריון מכמה דורות, צדיק בן צדיק חסיד בן חסיד, תורת אלקיו בלבו לא תמעד אשוריו, אבל נחשים ועקרבים, ושבו לו למזון טוב ונבחר מצד אצטומכת קדושתו וחסידותיו וכו', עכ"ל עיי"ש, והיינו שהיה בכח גדולתו של הרמב"ם לתקן ולהעלות את החקירות ולהפכם לטוב, שזהו בבחי' מה שאי' מצדיקים זי"ע לפרש דברי המשנה שהלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, שאפילו דברים שלא היו קודם תורה ע"י הלומד תורה לשמה נהפכים המה לתורה, וכדאי' מהיש"מ זי"ע שגילו לו מן השמים על חידוש שחידש שלפני שחידש דבר זה לא היה דבר זה נכון אך אחר שחידשו נהיה מזה תורה.

דברי רביו"ל על המו"נ

[ד] **ובעי"ז** מצאנו לגבי הספר מורה נבוכים דהרמב"ם, שמחד גיסא אשכחן מכו"כ גדולי ישראל שאסרו הלימוד בו, ובפרט מרכיה"ק הלקו"מ אי' כידוע דברים חריפים ביותר נגד חלק החקירות והפלוסופיא שבספר זה, [עיין חיי"מ בענין "להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה" אותיות תו-תיא, וכ' שם שיכולים להכיר בפנים של האדם אם למד מורה נבוכים, שהפנים של הלומד זה הספר נשתנה להרע, כי בודאי הוא אובד צלם אלקים דקדושה עי"ז, ועי"ש הרבה בגודל האיסור לבלי לעיין ולבלי להביט בספרי החקירות כלל ח"ו, שאיסור גדול מאוד מאוד ללמוד אותו כי הם פוגמים ומבלבלים מאוד את האמונה הקדושה וכו', עי' באריכות דבריו הקדושים הנוראים הבווערים כגחלי אש (ועי' בספר קנאת ה' צבקות שיש המייחסים אותו לגאון עוינו מוהרנ"ת זי"ע או לא' מתלמידיו בענין זה באריכות עצומה)].

גדולי הצדיקים שעסקו בספר מו"נ

[ה] **וודאי** שכל דברי רביו"ל הם קודש קדשים, אך זה אין לומר שרביה"ק התכוין ח"ו בדבריו לגבי אלו מגדולי הצדיקים שעסקו בלימוד ספר מורה נבוכים, וכדאשכחן מהרה"ק מוהר"פ מקאריץ זי"ע (מדרש פנחס ע"פ גבעת פנחס עמ' 86), שלא רצה הרה"ק הנ"ל להשאיל את ספר המו"נ שלו משום שמסוגל הספר כשהוא בבית לירא"ש, וכן אי' (היום יום עמ' סג) שהרה"ק הצמח צדק זי"ע למד עם בנו הרה"ק מהר"ש במשך י"ח חדשים שתי שעות ומחצה בכל יום ספרי מחקר ובתוכם את המורה נבוכים וביארם עפ"י חסידות, וכן האריך הרה"ק מאיז'ביצא בהקדמה לספרו בית יעקב שהרמב"ם היה לו קבלה אמיתית והטמין קבלתו בלשון המחקר ואף החולקים ידעו מזה, אלא שחששו שאינשי דעלמא לא ירדו לסוף דעתו ויפלו ח"ו מזה, וכן מובא על הרה"ק בעל הדברי חיים זי"ע (באהל ברוך אות לג) שלימד אותו חותנו הרה"ק בעל הברוך טעם זי"ע את כל המו"נ, (ויותר לא הוצרך ללמדו שוב), וכן

דבריו תורה, אלא שאי"ז בכחי' נגלות התורה שהם לכל אחד מישראל, שאדרבא בכחי' הנגלה של דבריו הרי הם נראים כנגד התורה וכנגד חז"ל, ואסור למי שהוא בכחי' חיצוניות ובכחי' דרגת הנגלה ללמד ולעיין בהם כלל, וכנ"ל, אלא שהמה בכחי' סתרי תורה, שלהצדיקים שהמה בדרגת השגת סתרי תורה מתפרשים כל דבריו עפ"י סוד ועפ"י פנימיות, [ובכחי' מש"כ רביז"ל (לקו"מ תורה נו אות ד) שבמקומות הנמוכים מלובשים דייקא סתרי תורה הגבוהים, וע"כ צדיק גדול כהרמב"ם היוורד למקומות הנמוכים דחכמות החקירות והפילוסופיא מגלה עי"ז סתרי תורה גבוהים, המובנים רק למחצדי חקלא בעלי השגה אמיתיים], באופן שדבריו בפנימיות כולם קודש קדשים ואין בפנימיות דבריו שום דבר שכנגד התורה ח"ו.

ספר מו"נ מתפרש להצדיקים בכחי' סתרי תורה
[ז] וכן יש לפרש בדרך רמז בהמשך דברי הגמ' בעמוד זה ששנים הלומדים נכתבים דבריהם בספר הזכרונות, שיש לפרש הכונה שמי שדבוק כ"כ בשכינה בשעת לימודו עד שכאילו הוא חברותא עם השכינה (ואינו רק כמו אחד שיושב ועוסק בתורה ביחידי ששכינה רק בכחי' עמו, אלא הוא ממש לומד כביכול בחברותא עם השכינה עד שהמה כביכול בכחי' שנים שלומדים ועוסקים בתורה) הרי בזה נכתבים דבריהם בספר הזכרונות והיינו בכחי' הנ"ל שאף דברים שקודם לא היו כגדר תורת אמת, נכתבים המה עתה בספר הזכרונות של ה', היינו שנהיים עתה בכחי' תורת ה', וע"כ מכיון שסו"ם אדוננו הרמב"ם כתב בגודל קדושתו ויראתו ספרו מו"נ, הרי בודאי שנהיו כל

ח. מאמר ראיית השדים

בכחי' ג' קלי' הטמאות לגמרי, והנה בדרגת החתולים בעצמם אי' בגמ' (ב"ק פ ע"ב) שחתול לבן יותר גרוע מחתול שחור (עד שאפילו אוכמא בר חירא בר חירא מותר להרגו ואסור לקיימו ואין בו משום גזל, משא"כ אוכמא בר אוכמא מותר לגדל, וכדאי' שם בגמ').

ועפ"ז מובן ששונרתא אוכמתא בת אוכמתא נוטה לבחי' טוב שבנוגה, והר"ז בכחי' החמור דאשכחן עליו (וזהר חי קאמרנא רע"מ דף קעח) שהוא בכחי' הנוגה, וע"כ יש בחי' קדושה אצל בכור החמור שיש עליו מצות פדיון פטר חמור להעלות הנוגה לטוב ולפדותה בשה, וה"נ י"ל כע"ז לגבי בכור השונרתא האוכמתא, וע"כ יש ליקח בוכרתא בת בוכרתא אוכמתא בת אוכמתא, ואותה יש לשרוף, שבחי' השריפה היא בכדי לגלות בחי' נקודה הטובה המוטמנת בטוב שבנוגה, ששורפת כל חיצוניות הדבר ונשאר רק יסוד ושורש הדבר שבכחי' נקודה הפנימית שבו (ואשכחן כע"ז לגבי שריפת פרה אדומה שהיא לגלות נקודה הפנימית הטובה שבתוך כל הפ"ר דינים הקשים), והתירו חז"ל להשתמש בנקודה טובה זו שהוציא מהטוב שבנוגה לפתוח לו ראייה בעלמא קטנה אל השדים.

גמ', האי מאן דבעי למחזינהו ליתי שלייתא דשונרתא אוכמתא בת אוכמתא בוכרתא בת בוכרתא ולקלייה בנורא ולשחקיה וכו'.

פתח קטן לראיית השדים בחיתר

[א] ויש לפרש הענין עפ"י הידוע מזה"ק פר' בלק בארוכה שהרוצה להכיר ח"ו את כוחות הקלי' צריך ללכת להרי החושך ולעשות כל מיני מעשים וכו', עיי"ש בארוכה ותראה שכל המבואר שם הם דברים האסורים לעשותם, אלא שהגמ' כאן גילתה איזה פתח קטן שמותר לעשותו, ולראות באיזה בחי' ראייה בעלמא את השדים ע"י שיקח שונרתא אוכמתא בוכרתא.

ביאור ענין שונרתא אוכמתא בר אוכמתא

[ב] והנה כביאור הענין שיקח דייקא שונרתא אוכמתא וכו' י"ל עפ"י מה דאי' מהרמח"ל (אדיר במרום הוצ' ספינר עמ' תעד), שהחתול הוא בכחי' קלי' נוגה, ותפקידו להרוג את העכברים הרשעים שהם

דברי הרה"ק מקאמרנא לגבי שידין יהודאין ושידן טמאים

ג] ואזי"ל עוד שאלו השדים שהתירה הגמ' לעשות פעולה לראותם המה השדים היהודאין שהם אינם מסטרא דמסבאותא מג' קל' הטמאות, אלא המה בבחי' ק"נ שאפשר להשתמש בהם אל הקדושה (כדלהלן) [ונעתיק מש"כ עליהם הרה"ק מקאמרנא זי"ע במכתב קודש אל הרה"ק ר' שמואל העליר אב"ד צפת (המודפס בקונטרס זכרון דברים שז"ל בספר אמרי קודש - קאמרנא), זז"ל, וענין השדים אבאר כפי אמיתות הדברים הנה ידוע למר מדברי מרן שיש שדים ימינים ויש שדים יהודאין והם התלויים באוירא ומטיבין לבני אדם והם אינם בכלל אלהים אחרים כלל וזה דרכם כי יש עליהם ממונה ומכריו על כת שלו על פי שליחות כרוז ב"ד של מעלה מכריו עליהם שזה ילך לעשות כך היוק לאיש פלוני וזה ילך כך וכשבא אותו איש הנפגע מהם אל איזה צדיק גמור שיתפלל עליו ולצוות עליו והצדיק מברך לאותו איש הנפגע ומצוה שיתרפא אותו האיש אזי תיכף מכריו הממונה ואומר לאותו השר לך מאיש פלוני כי הצדיק פלוני צוה כך ואלו השדים נכנעין מאד לעשות רצון צדיק ובפרט לפני הש"י ואין עושין דבר קטן וגדול אלא על פי רשות הקדושה ורשות ב"ד של מעלה ותאבים ומשתוקקים שיזכו לשמוע ברכת הש"י ומכבדין ליראי השם ושומרין אותם ובאלו השדים לית בהו לתא דע"ז כלל ואינם עושין עצמן אלהות שיהיו צריכין לקטר להם או לעשות להם שום דבר יקר אלא יש צדיקים גמורים שרואין אותם ומשמשים עמהם כמבואר בגמרא שהו שומעין לדיני התורה כי הם נכנעין מאוד לתורה ולומדיה הצדיקים ואם ירצה צדיק לעשות בהם שימוש קשה לפעמים צריכים להשביע אותם והן הן שמושא רבא וזוטא שעשו הגאונים והוא מנהג אלמניא המובא בדברי מרן וכך עשה רבינו נפתלי הכהן שהיה משמש עם על פי שמושא רבא וזוטא ואין בזה שום צד איסור, וכי'.

ועיי"ש בהמשך דבריו שמאריך שישנם שדים רעים ומזיקים מסטרא דג' קל' הטמאות שהן

עצמן אלהים אחרים והעסק עמהם הכל שמות הטומאה וכישוף, זז"ל, אבל יש שדים רעים ומזיקים מסטרא דשליש קליפות הטמאות שהן עצמן הם אלהים אחרים קליפות טמאות והעסק עמהם הכל שמות הטומאה וכישוף וכופה את הקדושה להיות נכנע להשפיע להם והוא כישוף ממש שעשה נבוכדנצר הרשע ועובדי אלילים ובכל דבר קטן שעושה להם חייב בלאו והמתפלל ומברך והאומר לו אדוני חייב סקילה שמקבלו באלהות וכל קיטור וניסוך ממש עובר ומקטר אל אל נכר וזוהו מיירי הרמ"ה ורבינו ישעיה שאוסר כל מעשה השדים היינו הטמאים שבהם שכל ענינים שלהם כישוף גמור ועבודת אלהים אחרים. עכ"ל.

גם השידן יהודאין יש בהם חיזק

ד] ויתבן כנ"ל דגמ' דידן מיירי לגבי ראיית השדים הימיניים, שגם המה יכולים ליקרא בלשון מזיקים וכראשכחן שאף באלו יש היוק, וכדלהלן בסיום דברי הרה"ק מקאמרנא, [וכן אשכחן בספר שבחי הבעש"ט (שכידוע הסכימו צדיקים על אמיתות ספר זה שמחברו היה מחבריא דתלמידי רבינו הבעש"ט הק' זי"ע), מעשה בזה שפעם הפציר שד אחד ברבינו הבעש"ט הק' שישתמש בו (ולביאור הרה"ק מקאמרנא הנ"ל הרי היה שד זה יהודאי שמוטר להשתמש בהם וכנ"ל) ועיי"ש שהזהירו הבעש"ט הק' שלא לעשות שום היוק והבטיח על זה ובכ"ז שיקר ועשה חיזק [זז"ל הספר ..ולפני הבעש"ט הולכים ג"כ מלאכים לימינו ושידין משמאלו ולא רצה להשתמש במלאכים מפני שהם קדושים ובשידין מפני שהם שקרנים, פ"א היתה ושבת אלמנה אחת בכפר ובא איש א' ליקח ממנה הארענדי והלך לאדון לשכור הארענרע וענה ואמר שד אחד שילחו ואתי אליו ולא רצה. והפציר בו מאד שישלח אותו והבטיחו שיעשה כמו שיצוה אותו. ושלחו וצוה לו הזהר אל תעשה לו שום נזק רק כשירצה לדבר לפני האדון תסתום בידך את פיך. והשד הניח אותו לדבר כל חפצו והמתין עד שלקח הארענרע וקיבל הקאנטראקט (החזוה) ובחזרתו כשבא אל הגשר הזיקו ונפל על הגשר ורץ הבעש"ט ובא וגזר עליו תיכף שיצא ממנו בלי שום נזק בעולם. ענה ואמר ראה אדוני

שחורה גדולה ושגוען ומדות רעות על האדם המטריח אותם, ושומר נפשו ירחק מהם והם מוציאים את האדם מן העולם, עכ"ל. [ועיי"ש שמסיים ש"בלא"ה האם בשמותים כאלו והבלים פוקדים עקרות ומרפאין חולאים, הלא מעשים שבכל יום לפנינו, חולאים מסוכנים שהם אחר יאוש בעיני כל, ועל ידי אמונה גדולה ושפיכות הנפש להש"י, נתרפאין כרגע, ועיי"ש צדקה ומעש"ט מכריע הכף וזכות ויצא לחיים, עיי"ש שמביא מעשה לדוגמא איך שריפא גוסס ממש, ומסיים בזה"ל, אחיי אחיי בזה מרפאין חולאים בהמתקות דינים בצדקה ביחודים בשפיכות הנפש לפני הש"י באמונה גדולה שאין שום דבר קטן וגדול מקרה אלא הכל בהשגחות אור א"ס ב"ה ואלופו של עולם ממש בכל תנועה והכל בדינא דמלכותא אפילו בהסתרה ובחשכות גדול וביסורין ועניות ודלות ידע שאלופו של עולם בכל תנועה והכל ממנו יתברך ובמאונה נעשה הכל חסד ובוה מעשים בכל עת לרפאות חולים לפקוד עקרות להמשיך שפע כל טוב על ישראל הכל באמונה גדולה ובתפלה ושפיכות הנפש לפני הש"י וכשידע אדם באמונה גדולה שאלופו של עולם ממש בכל תנועה אזי כל הדינים נמתקין וכל המסכים והמקמרגים מסתלקין. עכ"ל.]

שעשיתי כאשר צויתני ואיני זוכר וכמדומה שקם בריא וחזק. עכ"ל.]

איך התירו חז"ל לראות את השדים

ה' ולפ"ז א"ש הא שהתירה הגמ' לעשות פעולה לראות השדים, דהלא בדרך כלל ידוע שהוי איסור ללכת להכיר את הסט"א (וזהו נבחי' המא אדה"ר שרצה להכיר את צד הסט"א וכמש"כ בארוכה בספה"ק הלשם שבו ואחלמה), שע"י הראיה וההכרה בהסט"א נדבק בהם ח"ו, וכידוע שכל דבר שהאדם רואה בעיניו הרי עי"ז מתקרב אליו ומתדבק בו (וכמ"ש רביז"ל - לקו"מ תורה טו אות ח') שהדעת הוא בעינים, והדעת הוא מלשון חיבור והתקשרות מלשון והאדם ידע וכו'), וא"כ איך התירו כאן חז"ל לראות את השדים, ועפ"י הנ"ל א"ש שרוצה להכיר ולראות את השדים הימיניים שמותר להשתמש בהם ולא הוי כלל רצון להכיר את הסט"א ח"ו, אלא לראותם בשביל תועלת השתמשות שהוא צורך דבר היתר, ואעפ"כ אי' בגמ' שרב ביבי בר אביי עשה כן והזק, שזה כמו שכתב שם הרה"ק מקאמרנא ז"ל, ואחר כל אלה אפילו דרך המותר שבשדים הימינים אין לעשות, כי הם כזבנים ומביאים מרה

מ. בענין הזכרת השמות הק' בשעת הלימוד

פסק המ"ב (רטו סקי"ד) (והיינו אפי' פסוקים שאינם שלמים), ויש לעיין האם מש"כ המהרש"א פסוקים הוא בדוקא, אך שמות המוזכרים בגמ' שהם לא חלק מפסוק (כגון המשנה בשבועות לגבי המשיבוע בשם הק') אסור להזכירם, או שאורחא דמילתא נקיט שרוב השמות שבגמ' הם חלק מפסוקים, (ולגבי ברכה המוזכרת בגמ' דעת רוב הפוסקים שאסור לומר בזה הזכרת השם, וכן פסק המ"ב שם, מלבד דעת השאלת יעבץ סי' פא בשם אביו החכ"צ שמתיר אף בזה, ויש שסמכו על דעתו בספק ברכה שיש צד חזק לחייב הברכה וכדא"ב בדרך פקודיך סוף מ"ע ד' בשם הרבי מלובלין שנהג כן בקדוש לבנה בליל טו, ובאבז"ו או"ח סוף סי' שפג לענין חולה האוכל פחות מכוית מרור, וחת"ס שבידך כן על הגר"מ איגרא ברוך שחלק מחכמתו ליראוי,

גמ', אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו שנאמר בכל מקום אשר אזכיר את שמי.

הנה רש"י בחומש מפרש הפסוק לענין ההיתר להזכיר בביהמ"ק את שם המפורש, וזה פירוש בכל מקום אשר אזכיר את שמי - היינו שאתן לך רשות להזכיר את שם המפורש שלי, ושם אבא אליך וברכתך - שאשרה שכינתי עליך.

אך הגמ' כאן דורשת הפסוק על כל אחד העוסק בתורה, וידוע פי' המהרש"א בזה (מדוע נקרא הלומד תורה נבחי' אזכיר את שמי) היות שיש רשות לומר השמות הק' שבפסוקים המובאים בגמ' באמצע הלימוד, וכן

היות דכל דב"ת הם שמותיו של הקב"ה (כמש"כ הרמב"ן בהקדמת פירושו עה"ת שיש בידו קבלה של אמת שכל התורה שמותיו של הקב"ה, וכע"ז בזהר חדש ח"ב פ"ז ע"א).

והא דלשון הפסוק הוא 'אזכיר' (ולא תזכיר) את שמי, היינו דהלומד תורה לכבוד השי"ת זוכה לבחי' שכינה מדברת מתוך גרונו, שכביכול השי"ת בעצמו מזכיר את שמו מתוך פיו.

כמובא בשו"ת חת"ם במילואים לסי' יד הערה ב/, ואכמ"ל יותר), ואמנם בפשטות אפשר לפרש דברי הגמ' אף ללא חידוש המהרש"א, (שיש חולקים על היתר זה כדאשכחן בס' עיקרי הד"ט ס' א' אות כ"א ומביא שם ראיה מהמהרש"א בסנהדרין קד ע"ב על הגמ' אוכלי עמי וכו', ובזכרונות אליהו להגר"א מאני זצ"ל מערכת מ' אות א' דשב ואל תעשה עדיף ע"פ התשב"ץ ס' ת"מ, ובערוה"ש סעי' ב'), דלדברי הגמ' קאי הפסוק על הלומד תורה סתם (אף שאין בדב"ת שמות הק')

י. ביאור ענין הנחת תפילין דקוב"ה

נקראים ע"ש הקב"ה המשלח, ולא שיהא עשיית המצוות בתור שליחים של הקב"ה, ובוה מובן שזה סוד הקב"ה מניח תפילין, ומקובל שמאמר זה של מוהרנ"ת הוא א' מהמאמרים שהטמין בהם את סוד ביטול הבחירה שקיבל מרביז"ל (כמו שאמר שיש בידו שיחות מרביז"ל שיש בהם כח להחזיר האדם בתשובה באופן של ביטול הבחירה ואסור לו לגלותם להדיא ומטמנים ברמיזא בתוך ספריו הק'), שנקודת המאמר ש'אני' של יהודי יכול לעלות ולזכות ולאשתאבא בגופא דמלכא ויתהפך האני שלו למרכבה לאני העליון, אני ה' אלקיכם, עד שהנחת תפילין שלו תתייחס אל הקב"ה שיקרא שהקב"ה יניח תפילין, וזהו עיקר עבודת הצדיק לקנאות בהשי"ת כביכול וכמש"כ רביז"ל (לקו"מ סוף תורה רעה) על הפסוק בקנאו את קנאתי, שהצדיק מקנא רק בהשי", ועי"ז שמקנא הצדיק בהשי"ת זוכה להשתאבא כביכול בגופא דמלכא, וכל מצוותיו מתייחסים כביכול אל השי" כנ"ל, ויה"ר שיהי' חלקינו עמהם אכי"ר.

גמ', מנין שהקב"ה מניח תפילין וכו'.

הצ"צ זי"ע (באוה"ת פר' ויצא אות ב') מבאר הענין של התפילין שבראש הקב"ה בב' פירושים, א' שהוא מרמז על המשכת אור החב"ד להו"א הנקרא קוב"ה, ב' שמרמז על המשכת אוא"ם בהחב"ד. ומאריך בביאור ענין זה בעוד מקומות, ובפר' במדבר מפרש דהיינו התלבשות גילוי אוא"ם עם מוחין ומדות דהיינו תוס' גילוי אור או"ם בע"ם שלא בדרך ההשתלשלות, עיי"ש ביאורו.

ועיין במש"כ מוהרנ"ת זי"ע (הל' דברים היוצאים מן החי ה"ד אות לה) שמשמע מתוך ביאורו שם שענין שהקב"ה מניח תפילין הוא מה שהשי" משתתף עמנו בעשיית המצוות לברר על ידם הבירורים, ועי' מש"כ בליקו"ה (שלוהין ב') בביאור ענין של מצוה בו יותר מבשלוחו, שזהו בסוד שאנו צריכים כ"כ להתבטל להקב"ה בשעת עשיית המצוות, עד שתהא עשייתנו

יא. ביאור סדר הפרשיות שנקמ בו רש"י שלא בסדרן

סדר זה בסידורים ב'לשם יחוד' שלפני הנחת התפילין, (וכ"ה בסידור שערי ציון), וידוע הדיוק שדייקו בזה שאין זה הסדר לשום מ"ד, דלשיטת רש"י סדר הנחת הפרשיות הוא קדש, והיה כי יביאך, שמע, והיה אם שמוע, ולשיטת ר"ת והיה אם שמוע קודם לשמע (היוות באמצע), ולשיטת השמושא רבה הסדר הוא והיה אם

רש"י, ד"ה מה כתיב בהו, בשלמא בתפילין דידן כתיב שמע, והיה אם שמוע, קדש לי כל בכור, והיה כי יביאך וכו'.

הנה כעין סדר פרשיות שכתב רש"י כאן אשכחן ג"כ ברש"י במנחות כ"ד ע"א ד"ה ד' פרשיות, ומובא

שאי"ז מן הנכון להזכיר את הפעולה לפני הזכרת הפועל), אך ישוב זה אינו מיישב אלא את נוסח הלשם יחוד, ולא את דברי רש"י דידן שמזכיר רק שיש בפרשיות זכרון מצוותיו של הקב"ה, וכלפי זה אין ענין בהקדמת השמע והיה אם שמוע.

ויש לומר בזה עפ"י דברי המדרש (ילקוט פר' ואתחנן) שפרשת שמע ופר' והיה אם שמוע נצטוונו עליהם בשינון, שנאמר בהם ושננתם, משא"כ פרשיות דקדש ווהיה כי יביאך שאינם בשינון, (ועפ"ז כתב הרה"ק מקאמרנא שאין מנהגו לקרוא עם התפילין פרשיות אלו דקדש וכי יביאך ודלא כהמנהג הפשוט שמקורו מהחיד"א בס' צפורן שמיר לקרותם בתפילין), ואולי לכן הקדים רש"י שני הפרשיות העיקריות שבתפילין שעליהם נצטוונו לשננם בהיותנו עמורים בתפילין.

יב. ביאור דברי הפייטן שהביאו התוס'

הכתר, באומרם לכתר שהוא ראש לעשר ספירות עילאין קדישין ואומרים לו מי כעמך ישראל. עכ"ל.

והיינו, דהתפילין שהם בסוד החב"ד מנשאים להכתר, ואומרים לו מי כעמך ישראל, ולפ"ז יהא הפי' דהקב"ה מניח תפילין, בבחי' הקב"ה מתפלל שפירשנו (ע"פ דברי רבינו"ל בלק"מ) שהוא בסוד הספי' שמעוררות רחמי הכתר להמשיכם על ישראל, וה"נ סוד זה שהקב"ה מניח תפילין, שהספי' מומשיכם רחמי הכתר על ישראל.

שמוע, שמע, יביאך, קדש, ולשיטת הראב"ד הרי הסדר הוא להיפך משיטת רבינו תם, היינו, שמע, והיה אם שמוע, יביאך, קדש, אך אין בנמצא סדר להקדים שמע והיה אם שמוע לקדש והיה כי יביאך, (שאי"ז סדר כתיבתן בתורה ולא סדר הנחתן בתפילין)

והנה לגבי הנוסח דהלשם יחוד שבסידור יש מתרצים להיות שממשיכים "שיש בהם יחודו ואחדותו ית"ש בעולם ושזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים", ע"כ מקדימים שמע והיה אם שמוע "שיש בהם יחודו ואחדותו ית"ש (שיחודו ואחדותו הם בבחי' יחוד"ע ויחוד"ת, ובבחי' קבלת עול מלכות שמים שבפר' שמע, וקבלת עול מצוות שהם הגילוי שבועלם התחתון על אחדותו ית"ש שבפר' והיה אם שמוע), ואח"כ קדש והיה כי יביאך, שבהם מוזכרים הנסים והנפלאות של יציאת מצרים (וא"א להקדים הזכרת הנסים והנפלאות לפני הזכרת יחודו ואחדותו

תוס' ד"ה מי כעמך ישראל, זה שיסד הפייטן מוטפת כלילו גדלי.

נעתיק פירוש נאה שכתב ע"ז הגאון הר' צבי פסח פראנק זצ"ל (הר צבי על הש"ס) וז"ל, רבים מתקשים להבין ביאור דברי התוס' ומה כוונתם בזה, ואפשר לומר דקשה להו, תפילין דמרא עלמא דהקב"ה משתבח בעמו ישראל, הוה ליה למכתב שם מי כעמי ישראל, ומה הלשון אומרת מי כעמך ישראל, למי הוא מדבר, והפייטן מתרץ קושיא זו בזה שאומר דמוטפת כלילו גדלי, כלומר דהמוטפת מגדלים ומנשאים את

יג. במעלת הקביעות בעבודה"

(ובבחי' מה דאי' בגמ' (סוטה יג ע"ב) דברים חמורים לגבי המתחיל במצוה ואינו גומרה דהוי יותר חמור ממי שלא התחיל בה כלל), ויש ליקח מגמ' זו חיזוק בבחי' מדה טובה מרובה, כמה גדולה זכותו של המתאמץ שלא לבטל דבר טוב הרגיל בו, שאם בגלל חסרון של פי"א הקב"ה משאיל בו, כ"ש כמה שהקב"ה משגיח

גמ', כל הרגיל לבא לביהכנ"ס ולא בא יום אחד הקב"ה משאיל בו וכו'.

מדה טובה מרובה בהנזהר בדבר קבוע
א] **והיינו** דמי שרגיל במצוה הוי דבר חמור לבטלה, יותר ממי שלא רגיל בה כלל

עליו לטובה בכל יום שמתאמץ להמשיך קביעותו ורגילותו הטובה.

ביאור אלו שהתפללו בביהמ"ד הקבוע להם אף ביהיד

ב] ואי' מהרה"ק ר"א ראטה זי"ע שלכל ביהמ"ד יש חלון ושער מיוחד בשמים, וע"כ מי שקבוע באיזה מנין באיזה ביהמ"ד הרי תפילותיו שייכים לביהמ"ד זה דייקא שיש לו חלון ושער המיוחד לו, וכן אישכחן בתקנות ביהמ"ד המקובלים 'בית קל' שכולם התחייבו להתפלל תמיד בביהמ"ד הקבוע להם ולא בביהמ"ד אחר, והיו מקומות אצל חסידים (כגון בקארלזין) שסברו שענין זה אף דוחה תפלה בציבור, והיינו שסברו כהדעות (המהרי"ל הובא במג"א סי' תפ"ז סק"ב, שו"ת יד אליהו סי' ז' המוזכר בבה"ט סק"ב, מהר"ם חזן בשו"ת כרך של רומי סי' ז', שו"ת חוות יאיר סי' קמ"ו שו"ת בשמים ראש סי' קנ"ח, שו"ת מקור חיים סי' א' בשם מהר"ש כהן זצ"ל מו"ץ וילנא מכמה ראיות) שתפלה בציבור אינה חובה גמורה אלא מעלה, ובפרט עפ"י מה דאי' (כמאירי בנ"מ) דין וברכיני מנוח תפלה פ"ה ה"ג, וברד"ק בראשית יג, ד, וברדשות הראנ"ח שבשיטמ"ק החדש אות קנו), שענין התפלה במקום הקבוע לו הוא דבר המוסף בכוונה ובדביקות להתפלה, והלא ישנם דעות (שו"ע הרב סי' קא ס"ג שאם אינו יכול לכיין בלחש ילך ויתפלל בביתו בקול) שכוונת התפלה דוחה את חובת תפלה בציבור [עיי' בזה בשו"ת שערי רחמים שו"ת מלוקטים אות שם"ה].

ואף שדבר זה אינו מוסכם [דריבוי פוסקים ס"ל שתפלה בציבור הוי חובה גמורה וכדשאכחן בשו"ע (סי' צ' סמ"ז) שצריך ללכת ד' מיל לפניו ומיל לאחוריו כדי להתפלל במנין (וכ"כ רבי ראשונים ואחרונים, ה"ה התוס' במכילתין מזו ע"ב ד"ה מצוה דרכים, הרמב"ן בנתיבין לה ע"ב ובמור בסי' צ' שלא הזכיר ענין השתדלות ומדבריו משמע שמצוה חיובית היא, הנהות מיימ' פ"ח מהל' תפילה בשם הר"י, ובשו"ת הרדב"ז ח"ד סי' י"ג, מג"א סי' תפ"ז סק"ב הובא במ"ב שם סק"ד, ובשו"ת חת"ס ח"ב אבעה"ז סי' קנ"א וח"ו סי' א' וסי' פ"ו, קרן אורה סוטה ל"ח, תורת חיים (סופר) סק"ד, וע"ע שד"ח

כללים מערכה ת' כלל ל"ז שהביא עוד פוסקים דס"ל (הכי), וודאי עדיפא לדידהו מקביעות מקום לתפלה, דהוי רק תוספת מעלה, ואף דמועיל לו הביהמ"ד הקבוע לכוונת התפלה ג"כ פוסק המ"ב (בביאור"ל סי' קא ד"ה דאתי) כשיטת הפמ"ג (סי' קא מ"ז סק"א) דאין לסתם אדם לבטל תפלה בציבור עבור כוונתו בתפלה היות דאין אנו מוחזקין שאנו מתפללים בכונה כראוי כדקיי"ל בסי' ע' ס"ג, ורק גדול הדור ומפורסם שכל מעשיו לש"ש מותר בזה כמוש"כ הפמ"ג שם], מ"מ ילפינן מדברים הנ"ל לכה"פ גדול הענין להשתדל להתפלל במנין הקבוע לו, ומסוגל דבר זה לחסידים וישועות כהמשך דברי הגמ' שכל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו, היינו שממשיך ע"ע ממדת החסד והטובה דקו הימין דאאע"ה.

ובשבחי בעל שם טוב מובא מעשה מאחד שהיה הולך כל יום לביהמ"ד לענות אמון, וזכה עבור זה לדברים גדולים, ורואים ממעשה זה גדול מעלת המוסר נפשו ומתאמץ על קיום איזה מצוה בקביעות, שאין לנו מושג כמה פועל דברים גדולים בשמים בזה. [ויש מימרא מצדיקים (ויחי יוסף פר' ויגש, חלקת יהושע עה"ת לקוטים ד"ה קבעת עתים לתורה) על דברי חז"ל (ב"ק מד ע"ב) כל קבוע מחצה על מחצה שישנה בחינה שמצוה קבועה מכריעה הכף זכות להיות שקולה כמחצה על מחצה אף שיש ריבוי עוונות כנגדה (ועי"ז מכריעות שאר המצוות את הכף זכות להיות רוב זכויות), ועיי' ברמ"ק (תומר דבורה סופ"ט) שבכל מצוה קבועה יש לכיין עבור קיום מצות עונה אל השכינה הק', ובוה יש להמתיק את דברי המהרש"ל שמפרש על הגמ' בסמוך שהקב"ה כועס ואומר מדוע באתי ואין אי"ש - דאי"ש ר"ת אמן יהא שמייה, היינו שחסר ביהא שמייה רבא וע"ז כועס ה', ובדברי הרמ"ק יומתק הדבר טפי מדוע נקמינן דהקפידא דייקא על חסרון דיהא שמייה רבא, דידועים דברי התוס' (לעיל ג ע"א) דכוונת יהא שמייה רבא היא על מילוי חסרון השכינה, שאין השם שלם ואין הכסא שלם וכו', וע"ז אנו מתפללים יהא שם י-ה רבא - שלם, ולזה מסוגל דייקא כל מצוה קבועה שהיא

בקיום מצות עונה אל השכינה שהוא חסרון בהשלמת ותיקון השכינה, וע"ז כועס ואומר מדוע באתי ואין אי"ש - אמן יהא שמיה - שאין השלמת החסרון שבשם י-ה הנ"ל.

כנ"ל בבחי' נתינת מצות העונה אל השכינה, ובוה מתקנים ומאירים כביכול את החסרון שבשכינה שהיא בחי' החסרון שבגילוי שמו הגדול, וע"כ כשבא הקב"ה לביהכנ"ס ואין שם מגין הקבוע לתפלה הוי חסרון

דף ז' ע"א

יד. ביאור תפילת הקב"ה

בעשירות עצום והון רב מאד מאד אשר אי אפשר להעריך עשירותו והוצרך אדם אחד לישועה גדולה, העולה לסף רב והוא אינו יכול להתקרב לבקש מבוקשו, כי אם להעשיר הקמן במעלה, כי להעשיר הגדול אי אפשר לו לבוא אליו אבל זה העשיר הקמן, אף על פי שהוא רוצה לעזר לו בכל יכלתו, אף על פי כן לא יוכל לקבל מבוקשו ממנו, כי אין ביכלתו למלאת משאלותיו של זה האיש, כי משאלותיו גדולים מיכלתו על כן עצה היעוצה לזה האיש הצריך ישועה, שיעשה כך שילך לזה העשיר הקמן שבקל יכול להתקרב אליו, ולעורר רחמים אליו שיבוא אליו, ויאמר לו, הנה אני נצרך לישועה גדולה, ואני יודע שאתה חפץ לרחם עלי, אבל אין ביכלתך למלאות משאלותי, על כן מבוקשי ממך, פי הלא אתה רוצה לרחם עלי, יהיה זאת הרחמנות שלך עלי, שאתה תלך להעשיר הגדול מאד לבקש רחמים ממנו שימלא משאלותי, כי לעצם עשירותו הגדול, הוא יכול למלאת משאלותי, בכפלי כפלים רק שאנכי איני יכול לכנס ולבוא לאיש גדול כזה, אבל אתה יכול לבוא אליו תרחם עלי בזה, לבקש ממנו עבורי שימלא משאלותי, ובוה תושיעני בודאי כל צרכי ישועתי בשלמות כמו כן הוא ממש כביכול, שאנו מבקשים אצל הרחמים פשוטים, שיעוררו רחמים אצל הרחמים הגדולים, ומשם יקבלו רחמים להושיענו כל צרכינו בשלמות וזהו בחינות תפלת הקדוש ברוך הוא, שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה, 'מגין שהקדוש ברוך הוא מתפלל', הינו שכביכול בחינות הרחמים פשוטים מבקשים ומתפללים ומעוררים הרחמים הגדולים כי אנו אין בנו כח כי אם לעורר הרחמים פשוטים, שהם בחינות רחמים סתם דועיר אנפין אבל אלו הרחמים יש

גמ', מגין שהקב"ה מתפלל וכו'.

דברי המפרשים המימרא דתפילת הקב"ה שאינה כפשוטה

א] עיין בילקוט ביאורים שהאריך להביא ביאור הענין עפ"י פשט מדברי הרשב"א (חידושי אגרות ד"ה אמר רבי יוחנן, ומהצל"ח (ד"ה מגין), ומחידושי הר"י איבשיץ (ד"ה אמר) ומהמהר"ל (באר הגולה באר הרביעי פ"ב) ומהעיון יעקב (ד"ה מאי) שכולם מפרשים בסגנון דומה זל"ו שא"א לומר ח"ו שתפילת הקב"ה היא כפשוטה, שהלא הכל תלוי בידו וברצונו ית', ולמי יתפלל הוא ית', אלא שתפלת הקב"ה היינו בבחי' שרוצה ומבקש זאת מאיתנו שנטיב מעשינו ובוה נגרום שיהיה רצון מלפניו שיכבשו רחמיו את כעסו וכו', וכמ"ש המהר"ל שלשון תפלה הוא מלשון 'פלל' שהוא לשון של מחשבה ושאיפה, שהקב"ה חפץ ומבקש ורוצה מאיתנו שנביר מרת רחמיו, ועיי"ש בזה למה אמרו לשון זה של הקב"ה מתפלל ולא אמרו שהקב"ה חפץ או מבקש וכן מהו הלשון יה"ר מלפני שיכבשו רחמי את כעסי וכו' עיי"ש.

ביאור רביז"ל בתפילת הקב"ה

ב] אמנם רבינו ז"ל בלקו"מ (תורה קה) עה"פ קל נא רפא נא לה מפרש עמקות הענין, וזל"ק, אחר כך שמעתי מפיו הקדוש בעצמו ענין תפלת ה' המבואר כאן, והוא כי יש אצל השם יתברך רחמים פשוטים ורחמים גדולים (כמו שכתוב בוהר הקדוש כנ"ל) והנה למשל, כשיש בעיר שני עשירים, אחד יש לו עשירות פשוט, והשני הוא עשיר גדול מאד ומופלג

ונמשכת למטה - וזהו קדוש - ברוך הוא) והם מבקשות להתעלות ולחזור למקורם ושרשם העליון, היינו אל המקום שמעל הגבלת המדות, אל מקום הרחמים הפשוטים, וזהו בבחי' מה דאי' בפ' הראב"ד לספר יצירה שהספירות מתפללות לא"ס, והיינו כנ"ל, שהם מבקשות וחפצות להתעלות ולחזור להתכלל ולהתבטל בא"ס, ומכיון שכידוע מדותיו של הקב"ה הרי הם מאוחדות עמו ית' כביכול באחדות פשוט בבחי' הוא היודע והוא המדע וכו', הרי בקשת מדותיו של הקב"ה לעורר ולגלות עליהם את הרחמים הפשוטים העליונים הוי בחי' תפלת הקב"ה (ז"א) בעצמו. היינו עפ"י הידוע שאין השם שלם היינו שיש חסרון בהתגלות השלימות של מדותיו של הקב"ה שאינם נכללות עדיין בגלוי לגמרי ברחמי הא"ס, וע"ז התפלל יהי רצון מלפני - היינו המשכת הרצון הפנימי העליון - שיכבשו רחמי את כעסי - הגברת הרחמים הפשוטים על מדת הגבורה בפרט ויגולו רחמי על מדותי (שאף שאר המדות - נקראים כנ"ל בבחי' מדה וגבול והבקשה שלהם כביכול להמשיך עליהם מדת הרחמים הפשוטה שבבחי' רחמי או"ס).

[וְאָזְלִי י"ל עוד ביאור בענין זה שכשהצדיק מתבטל ונכלל כביכול באלקות, בבחי' ביטול אור במאור, ונהיה בבחי' אפס ואין, כלא ממש, נחשבת תפלת הצדיק כמו שה' מתפלל, וכעין שכתבנו לעיל, בשם מוהרנ"ת בביאור הענין של הקב"ה מניח תפילין, היינו שהנחת תפילין של הצדיק הבטל לגמרי לה' נחשבת שהקב"ה מניח תפילין, וזה סוגיא עמוקה שאפשר ח"ו למעות בזה, ואכמ"ל].

טו. ביאור השיטות בענין אכתריא-ל האם הוא מלאך או כביכול גילוי השכינה

וגבריאל, והדיבור ששמע ר' ישמעאל כ"ג ממנו היה דבורו של הקב"ה (שהיה המלאך השליח למסור לו דיבורו של הקב"ה), כמו המלאך שאמר לאברהם אבינו אל תשלח ירך אל הנער וכו' את בנך את יחידך ממני, שהיה המלאך הממונה למסור דיבורו של הקב"ה, כי כל הנראה לעיני כנ"א הוא מלאך, כי הקב"ה אינו נראה

להם גבול, וכפי מדת הרחמים הפשוטים האלו, חס ושלום, אי אפשר להושיע לנו על כן אנו צריכין לבקש שהרחמים סתם שאנו מעוררין בתפלתנו אצל השם יתברך, שאלו הרחמים בעצמם יתפללו ויעוררו הרחמים הגדולים, שיהיה נמשך עלינו רחמים רבים משם, ועל ידי זה יהיה לנו ישועה בודאי, וזהו בחינת תפלת הקדוש ברוך הוא כנ"ל. והבן היטב, כי הם דברים נפלאים ונוראים מאד.

עוד שמעתי, שזהו פרוש הפסוק (במדבר י"ב) "אל נא רפא נא לה" דלכאורה תמוה מאד, כפל תבת נא אך עתה מבואר היטב, שמשנה רבנו, עליו השלום, בקש זאת מהשם יתברך, שהשם יתברך בעצמו כביכול יתפלל ויבקש מעצמו שירפא אותה ועתה מה מתוק מדבש, התבת המקרא הזה וזהו, אל נא הינו שמשנה רבנו, עליו השלום, התפלל לפניו יתברך ואמר לו: אל, נא, ובקש והתפלל בעצמך מלפניך, רפא נא לה הינו כנ"ל, שמשנה התפלל להשם יתברך ובקש אותו יתברך שהוא בעצמו יתפלל ויבקש רפא נא לה ועתה מודקדק ומבואר היטב כפל תבת נא. עכ"ל"ק.

ביאור דברי רביז"ל בלשון הקבלה

ג] ועפ"י דבריו הק' אתי שפיר טפי כל הענין דהקב"ה מתפלל, וביאור הענין בלשון הקבלה שמידותיו של הקב"ה יש בהם כביכול בבחי' צמצום, שכל מדה היא בחי' מדה וגבול, ומדותיו ית' נקראים עפ"י קבלה ז"א - קוב"ה (שהתגלות המדות העליונות בבחי' קדושת ה' העליונה שאינה מושגת שנברכת

גמ', וראיתי אכתריא-ל י-ה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונישא ואמר לי ישמעאל בני ברכני וכו'.

א] עיין בילקוט ביאורים שהביא שבתשובות הגאונים (מואספיה ס' קלו) נחלקו הגאונים בזה, שיש שפירשו שאכתריא-ל הוא מלאך כמו מיכאל

מאירה אפשר לראות, ואולי יש להשוות דברי היעב"ץ עם דברי הרמ"ע מפאנו הנ"ל, והיינו דרצפת קדש הקדשים אף שהיא כמו מראה לטושה מ"מ הא בכחי' אספקלריא שאינה מאירה].

זמנהאריז"ל (ע"ח ח"ב שער מ"ז פ"ו) איתא שאכתריא-ל הוא סוד ג"ר דבריאה שבבחי' הכתר דעולם הבריאה שהוא סוד הכסא עיי"ש, וכעיי"ז כתב החת"ם (בסוגיין ד"ה ודע) שהשכינה מסתרת בהסתר הראשון במלאך דבריאה [דכידוע עולם האצי' הוא בבחי' אלקות, בבחי' איהו וחיוהי וגרמיהי חד בהון' (דאורות וספי' דעולם האצי' הם בבחי' חד עם האוא"ם המלוכש בתוכם), משא"כ עולם הבריאה הוא בבחי' הנפרד הראשון מאלקות, וע"כ אכתריא-ל שהוא בבחי' ראשית עולם הבריאה, כתר דבריאה כנ"ל הוא בחי' ההסתר הראשון של השכינה], ועיי"ז כתוב והסתרתי פני ביום ההוא, וכמרומו דשם אכתריא-ל הוא בנמי' 'בסתר', וע"כ מצינו ריבוי המפרשים כנ"ל דאכתריא-ל הוא מלאך וכו'.

השיטות דאכתריא-ל הוא גילוי כבוד השכינה והוכחתם מהירושלמי

ב] ואמנם בתשובות הגאונים הנ"ל ובספר ערכי תנאים ואמוראים (ענין רבי ישמעאל כהן גדול) כתבו שהרבה מהגאונים פירשו כי אכתריא-ל אינו מן המלאכים, אלא מאור הכבוד ית' ומההוד הגדול ראה ממנו ר' ישמעאל צורה, ונראה לו שנקראת בזה השם, ואף שא"א לראות פני ה' מדכתיב כי לא יראני האדם וחי, מכאי שם בשם רבינו חננאל שהראיה דרבי ישמעאל לכבוד ה' אלקי ישראל היתה מראית הלב כאשר ראה ישעיהו [שאמר ואראה את אדני, והיינו באספקלריא שאינה מאירה וכנ"ל (ועיי'ן כעין זה באריכות בפירוש סדר התפלה להרוקח (עמוד תלו בשם ר"ח ורבי סעדיה גאון)].

וכן כתב האו"ז (ח"א הל' קר"ש סי' ה') והביא ראיה שאין לפרש שהוא שם מלאך, שהלא אמרו בירושלמי (יומא פ"א ה"ג) שהפסוק שנאמר וכל אדם לא יהיה

כל עיקר, וכן הוא שיטת רבינו ניסים גאון, וכ"כ הר"י ברצלוני בפירושו לספר יצירה (עמ' 22 בשם רבינו סעדיה גאון), וכ"כ רבינו יהודה החסיד (ספר גימטריאות ע"ט) שאכתריא-ל הוא מלאך אחד הממונה על אלף ושמונה מאות מלאכים המקבלים תפלות ישראל הבאות מן הלב ומתקן מתפילתם כתר לאלקי ישראל, ונקרא שמו אכתריא-ל על שם שממתין לתפילת המכוונים בליבם, כמו שתאמר (איוב לו, ב) כתר לי זעיר, שלשון כתר הוא לשון המתנה [אך לכאן י"ל ג"כ שנקרא כן ע"ש הכתר שעושה לקל מתפילות ישראל כנ"ל]. וראה רבי ישמעאל וזהו כתר הכבוד הנעשה מיד המלאך אכתריא-ל ונענע הכתר וזהו מה שאמר 'ונענע לי בראשו', וכן פירש הרמ"ק (פרדס רימונים שער ו' פ"ב) שאכתריא-ל הוא שר במרום ולא אלוה, כי על ה' לא היה יכול לומר וראיתי, ומה שאמרו בנמי' י-ה ה' צבאות, הכוונה כי המלאכים נקראים בשם רבם, על שם הכבוד החופף עליהם.

והרמ"ע מפאנו (מאה קשיטא סי' מ"ה) הוסיף לבאר שמה שראה רבי ישמעאל אכתריא-ל הוא על דרך מה שאמרו חז"ל (שמו"ר פרק ב' סי' ה') שכל מקום שנראה מיכאל אזי שכינה נראית עמו, אלא שמיכאל נראה לעינים לזוכים לכך, ושכינה אינה נראית אלא דרך גילוי הכבוד כגון עמוד הענן בימי משה, עיי"ש עוד שלא היה ר' ישמעאל מסתכל באכתריא-ל באופן ישר מאימת השכינה, אלא היו עיניו למטה ברצפת קודש הקדשים שהיא היתה כמו מראה לטושה ועל ידה היה רואה [ולכאן] לדבריו דהרמ"ע מפאנו אזי אף שאכתריא-ל הוא מלאך מ"מ דרכו הי' לר' ישמעאל גילוי שכינה, כמו שבימי משה זכו לגילוי שכינה דרך עמוד הענן, ה"ג בכל מקום נראית השכינה כביכול ביחד עם המלאך אכתריא-ל, דרך המראה לטושה שהיא רצפת קודש הקדשים], ובהגהות יעב"ץ כתב שהראיה היא דרך אספקלריא שאינה מאירה, [וכדאי' בנמי' (יבמות מט ע"ב) על דברי ישעיה הנביא 'ואראה את אדני' דאף ד'לא יראני האדם וחי', זהו דוקא באספקלריא מאירה, אך באספקלריא שאינה

יהיה באהל מועד רק באדם שהוא בבחי' נפרד שאין השכינה שורה עליו, משא"כ הכ"ג ששרתה עליו שכינה ויצא מגדר סתם אדם הנפרד מהשכינה, וה"נ יש לפרש דאף הא שאסור למלאך להיות בקדש הקדשים, היינו מלאך הנפרד בגלוי מהשכינה, אך המלאך אכתריא-ל השכינה עמו, כמו שהבאנו לעיל מהרמ"ע מפאנו שכל מקום שנראה מיכאל שכינה נראית עמו, שה"נ במלאך אכתריא-ל, ובכה"ג אין האיסור למלאך ליכנס, [והיינו שדברי הירושלמי קאי על סתם מלאכים אך מלאכים עליונים שהם בבחי' מלאכי המרכבה, שרוכבת כביכול שכינה עליהם אינם נכללים באיסור דהכניסה לקדש הקדשים כמו הכ"ג שהיה כביכול מרכבה לשכינה, ועי"ז היה מותר לו ליכנס כנ"ל].

וכן מה שכתב האריז"ל שאכתריא-ל הוא בחי' המלאך דכתר דבריאה, אין הכוונה על בחי' הבריאה באופן שהיא נפרדת מאלקות, שע"ז נאמר שאסור למלאך ליכנס כנ"ל, אלא שכידוע (בכ"מ בנוונת התפילה) שיש דרגה גבוהה שאז עולה ראשית עולם הבריאה ליכלל ולהתבטל באלקות, וה"נ ביוהכ"פ ע"י עבודת התשובה מוככים את בחי' עולם הבריאה שתזדכך ותתעלה לבחי' עולם האצ"י שבחי' אלקות, וכדאי' (ע"ה ש"ה פ"א) שביוהכ"פ מגיעים לבחי' אוזן דא"ק - בינה דא"ק, ודרגת א"ק מהפכת דרגת עולם הבריאה לאלקות, וע"כ בבחי' זו יכול מלאך דבריאה להיות בקדש הקדשים, שאינו בבחי' נפרד מאלקות וכנ"ל.

באהל מועד בכואו לכפר בקודש עד צאתו, נאמר גם על מלאכים שכתוב בהם ופניהם פני אדם, שגם להם אסור להיות בקודש הקדשים בכניסת הכ"ג לשם, ולפיכך אין לפרש שראה שם ר"י כ"ג מלאך.

ישוב השיטות דאכתריא-ל מלאך מדברי הירושלמי

ג] ובאמת צריך ליישב דברי הירושלמי עם כל אלו הדעות הנ"ל דם"ל דאכתריא-ל מלאך הוא, והלא אין למלאך רשות ליכנס לקודש הקדשים בזמן כניסת הכ"ג לשם, והיה מקום לתרץ בזה עפ"י דברי הרמב"ן עה"ת בפירוש הפסוק המלאך הגואל אותי, שמפרש ש'המלאך הגואל' הוא העונה אותו בעת צרתו ושומר לו אנכי הא-ל בית א-ל, והוא שנאמר עליו 'כי שמי בקרבך, והיינו בבחי' התלבשות השכינה כביכול בהמלאך, וי"ל שבאופן כזה יכול המלאך להיות בקדש הקדשים, וכדאי' במדרש (ויק"ר כא, יב), שמקשה על הכ"ג בעצמו איך מותר לו ליכנס בקודש הקדשים, והלא גם הכ"ג בעצמו נכלל באיסור ד'כל אדם לא יהיה באהל מועד וכו', [ובאמת קושית המדרש היא פלא שהלא התורה ממשיכה 'בכואו (של הכהן גדול) לכפר וכו', ואיך מקשה המדרש ורוצה לאסור מפסוק זה על הכה"ג עצמו ליכנס לקדש הקדשים, וצ"ל שאין כוונת המדרש בתור קושיא כפשוטה, אלא לבאר באמת טעמא דקרא מאי שנא דלהכהן גדול מותר ליכנס ולמלאך אסור], ומתרץ המדרש שם שהיתה השכינה שורה על הכהן גדול והיו פניו בוערות כלפידים, והיינו דהאיסור דוכל אדם לא

